

Van Oud naar Nieuw

Blijven leren van jaarwisselingen

Onder redactie van Otto Adang

trefwoorden:

Openbare orde, geweld, politie, bestuur, ongeregeldheden, jaarwisseling, gevaarsbeheersing, crisisbeheersing, evenement, vuurwerk

ISBN 978-90-79149-16-2

Van Oud naar Nieuw

Blijven leren van jaarwisselingen

Otto Adang (redactie)

Saskia Bierman

Wim van Oorschot

Syan Schaap

Edward van der Torre

Kim Vermeulen

Desiree Visser

Met medewerking van

Jeffrey Storm

Chantal den Uijl – de Vries

© 2009 Politieacademie Apeldoorn

Dit is een publicatie van het onderzoekprogramma “Geweld- en gevaarbeheersing in conflictsituaties” van het Lectoraat Openbare orde en Gevaarbeheersing.

Overige publicaties van het onderzoekprogramma:

Adang, O.M.J. & E. Brown (2008) “Policing football in Europe, Experiences from peer review evaluation teams. Politieacademie, Apeldoorn

Bervoets, E., W. van Oorschot, C. Esman en O. Adang (2008). “De ‘Oranjethuissituatie’: non-issue of onderschat? Een onderzoek naar openbare orde aspecten van de oranjepassie bij de thuisblijvers. Politieacademie, Apeldoorn

Adang, O.M.J. & E. van der Torre (2008) “Nederlands Grootste Evenement”, Een jaar na Hoezo rustig?!: het verloop van de jaarwisseling 2007/ 2008. Politieacademie, Apeldoorn

De blauwe kern. De professionele basis bij conflict en gevaar. Politieacademie, Apeldoorn, 2007

Hoezo rustig?! Een onderzoek naar het verloop van jaarwisselingen in Nederland. Otto Adang & Edward van der Torre, redactie. Politieacademie, Apeldoorn, 2007

De rellen in Frankrijk. Lectoraten van de Politieacademie, Politieacademie, Apeldoorn, 2006

Het beste politiekorps van de hele wereld: Met alle geweld leren.... Otto Adang, Politieacademie, Apeldoorn, 2006

Met alle geweld leren.... De strategische aanpak van risico-evenementen. Otto Adang. Elsevier Overheid, 's-Gravenhage, 2005

Beheersing van gevaar. Praktijkboek voor de opleiding van vuurwapendragenden en de toetsing van geweldstoepassing. (derde, herziene druk). O.M.J. Adang. & J.S. Timmer, Elsevier Overheid, 's-Gravenhage, 2005

Spray met visie, visie op spray. Afsluitende onderzoeksrapportage van het "Pepperspray Project". Otto Adang, Jos Mensink & Carin Esman. Politieacademie, Apeldoorn, 2005

Omgaan met conflictsituaties: op zoek naar goede werkwijzen bij de politie. Otto Adang, Nicolien Kop, Henk Ferwerda, Johan Heijnemans, Wilfried Olde Nordkamp, Peter de Paauw, Kees van Woerkom. Uitgeverij Kerkebosch, Zeist, 2005

Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak. H.B. Ferwerda & O.M.J. Adang. Uitgeverij Kerkebosch, Zeist, 2005

De invoering van pepperspray bij de Nederlandse politie. "Ik wil dit nooit meer meemaken". O.M.J. Adang & J. Mensink, Politieacademie, Apeldoorn, 2003

Trias: lessen voor het overheidsoptreden bij een internationale gijzelingsactie. O.M.J. Adang, Tandem Felix, Beek-Ubbergen, 2002

“Spray!” Een nieuw gewelddmiddel voor de Nederlandse politie. O.M.J. Adang & J. Mensink Elsevier bedrijfsinformatie, 's-Gravenhage, 2001

Policing Euro 2000. International police co-operation, information management and deployment. O.M.J. Adang & C. Cuvelier, Tandem Felix, Beek-Ubbergen, 2001

To save lives. Proceedings of the First European Conference on Hostage Negotiations. O.M.J. Adang & E. Giebels (eds.), Elsevier bedrijfsinformatie, 's-Gravenhage, 1999

Netten, stokken en sprays. Nieuwe wapens voor de Nederlandse politie? O.M.J. Adang, R. v.d. Wateren & P.J.S. Steernberg. Elsevier bedrijfsinformatie, 's-Gravenhage, 1999

Leerstoel Openbare orde en Gevaarbeheersing

De leerstoel Openbare Orde en Gevaarbeheersing aan de Politieacademie bestudeert hoe geweld of gevaar in de interactie tussen burgers en politie vermeden of gereduceerd kan worden, in een balans tussen het maatschappelijk belang van ordehandhaving en individuele grondrechten. De leerstoel geeft uitvoering aan het onderzoekprogramma Geweld- en Gevaarbeheersing in Conflictsituaties dat zich richt op de interactie tussen politie en burgers in potentieel gevaarlijke conflictsituaties. Het onderzoekprogramma richt zich op de analyse van de manier waarop door middel van communicatie en interactie betrokken politiemensen en burgers hun positie reguleren in afhankelijkheid van elkaar en van anderen. Het uiteindelijke doel van het onderzoekprogramma is meer zicht te krijgen op de regulering van conflicten en sociale spanningen en om het onderkennen en toepassen van werkwijzen die effectief bijdragen aan een veilige en verantwoorde afhandeling van potentieel gevaarlijke situaties.

Inhoudelijk liggen de prioriteiten op de volgende terreinen:

- Openbare orde, met projecten op het terrein van voetbalvandalisme, evalueren en grootschalige ordehandhaving in het algemeen.
- Openbare veiligheid met projecten op het vlak van crowd management en menselijke factoren bij rampen en crises.
- Beheersing van gevaar met projecten op het terrein van politiële geweldstoepassing, de aanpak van lastige, potentieel gevaarlijke conflictsituaties en de training van integrale beroepsvaardigheden.

Aan de leerstoel is een kenniskring verbonden die op 22 november 2004 formeel van start is gegaan en multidisciplinair is samengesteld met medewerkers van de Politieacademie, de politiepraktijk en externe onderzoekers uit Nederland en daarbuiten. Er zijn samenwerkingsverbanden met de Universiteiten van Liverpool, (Verenigd Koninkrijk) en Bochum (Duitsland) en de Politieacademie in Zweden.

Centraal in de activiteiten van leerstoel en de aan de leerstoel verbonden kenniskring staat vergelijkend onderzoek met een wetenschappelijk karakter en gericht op toepasbaarheid en gedeelde kennisontwikkeling. De onderzoeken richten zich vooral op het vinden van goede werkwijzen en niet eenzijdig op incidenten. Naast onderzoek richten leerstoel en kenniskring zich vooral op het bevorderen van het gebruik van kennis in het onderwijs en de politiepraktijk en op professionalisering van docenten en onderwijskundigen. Doel is het bevorderen van de toepassing van probleemoplossende werkwijzen die bijdragen aan een veilige en verantwoorde afhandeling van potentieel gevaarlijke situaties, waaronder risico-evenementen.

Voorwoord

In januari 2007 ontstond een discussie over de overlast, de criminaliteit, de openbare orde verstoringen en de branden die ieder jaar weer verspreid door het land politie en hulpdiensten op de proef stellen. In het kader van haar onderzoekprogramma over veiligheid en veiligheidsbeleid rond wederkerende evenementen heeft het Lectoraat Openbare Orde en Gevaarbeheersing van de Politieacademie in samenwerking met het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement onderzoek gedaan naar de gang van zaken rond jaarwisselingen.

In het verkennende onderzoek “*Hoezo Rustig?!*” (2007) werd vastgesteld dat er rond de jaarwisseling ieder jaar weer sprake is van *structureel incidentalisme*: een opeenstapeling van zich herhalende incidenten die alles bij elkaar de openbare orde en rechtsorde zwaar belasten. Het vervolgonderzoek “*Nederlands grootste evenement*” (2008) bevestigde en versterkte dat beeld. Op diverse plaatsen was de situatie zelfs ernstiger geworden. Tegelijkertijd belichtte het onderzoek een aantal *goede werkwijzen*.

Na de jaarwisseling 2007/ 2008 ontstond brede consensus bij lokale en landelijke autoriteiten dat de norm behoort te zijn dat de jaarwisseling ordelijk verloopt. Onder meer de minister-president, korpsbeheerders, burgemeesters, korpschefs, lokale en landelijke politici spraken zich uit. In hun uitspraken lag veelal – bij de één meer dan bij de ander – een zelfkritische boodschap verrat: de afgelopen jaren zijn de problemen onderschat. We hebben bij ons veldwerk talrijke burgers en professionals gesproken die in het recente verleden niet alleen waren geschrokken van het geweld, maar die zich ook in de steek gelaten voelden door hun autoriteiten of leidinggevenden.

Het in opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in 2008 geschreven rapport “*Een prettige jaarwisseling*” van de Commissie Overlast Jaarwisseling (‘commissie De Graaf’) stelt de norm nog eens heel helder: de jaarwisseling behoort veilig te verlopen: voor burgers én professionals. Voortbouwend op de in de eerdere onderzoeken geformuleerde goede werkwijzen deed de commissie negen aanbevelingen voor het binnenlands bestuur en de meest betrokken professionele organisaties (politie, brandweer, geneeskundige diensten).

Dit vervolgonderzoek naar de jaarwisseling 2008/ 2009 vormt de afsluiting van een trilogie. We hopen, net als met *Hoezo Rustig?!*, en *Nederlands grootste evenement* een bijdrage te leveren aan de voorbereiding op toekomstige jaarwisselingen. We herhalen niet de bevindingen van de vorige onderzoeken, maar proberen kort en krachtig de huidige stand van zaken in kaart te brengen. De afsluiting van deze trilogie betekent niet dat er niets meer te leren valt: integendeel, er is alle aanleiding om de zoektocht naar en de implementatie van goede werkwijzen voort te zetten in de praktijk.

Graag bedanken we allen die aan het onderzoek hebben meegewerkt inclusief onze respondenten en de vele deelnemers aan de verdiepingsbijeenkomsten. Marije van den Bremen, Mariska van Diepen, Esther Schut, Jeffrey Storm en Chantal den Uijl – de Vries bedanken we graag voor de goede ondersteuning tijdens het onderzoek.

Otto Adang
Augustus 2009

Inhoud

1. Inleiding	9
1.1 De jaarwisseling in onderzoek	
1.2 Materiaal en methoden	
1.3 Leeswijzer	
2. Een kwantitatief beeld van de jaarwisseling 2008/2009	14
3. Casusgemeenten: weer een jaar verder	22
3.1 Inleiding	
3.2 Schiedam: verbetering door goed samenwerken	
3.3 Veen: vooruitgang door overleg	
3.4 Zaltbommel: blijven leren!	
3.5 Leiden: rustiger en beheersbaar	
3.6 Voorschoten: geen risicolocatie meer	
3.7 Eemdijk: burgerparticipatie	
4. Regionaal casusonderzoek	34
4.1 Inleiding	
4.2 Regio Haaglanden: meer samenwerking	
4.3 Regio Zeeland: vooral een lokaal proces	
5. De jaarwisseling 2008/2009 in de media	46
6. Een landelijke verkenning: de integrale aanpak van de jaarwisseling	52
6.1 Inleiding	
6.2 Invulling van de aanbevelingen van de Commissie Overlast Jaarwisseling	
6.3 Burgerparticipatie	
6.4 De inzet van (super-)snelrecht na de jaarwisseling	
6.5 Vuurwerk: de strijd gaat voort	
6.6 Autobranden: vooruitgang door slim optreden	
7. Conclusies en aanbevelingen	71

Bijlage 1: Deelnemers bijeenkomsten november 2008 en maart 2009

Bijlage 2: Interviews: Respondenten casusgemeenten

Bijlage 3: Bronnen casusonderzoek

1. Inleiding

1.1 De jaarwisseling in onderzoek

Hoezo rustig?! verscheen in september 2007, was de eerste landelijke studie naar het verloop van jaarwisselingen in Nederland en ging in het bijzonder in op de aard en omvang van de criminaliteit en overlast, alsook op het beleid om deze te verminderen of te beteugelen. Het onderzoek gaf een eerste beeld van de gang van zaken en beoogde zo onder meer een bijdrage te leveren aan verbeteringen in de beleidsmatige en operationele aanpak van de jaarwisseling als wederkerend evenement. Sterker, de jaarwisseling is simpelweg het grootste risico-evenement in ons land, zo onderstreepte de studie *Nederlands grootste evenement* naar het verloop van de jaarwisseling 2007/ 2008, die in april 2008 werd afgerond.

De belangrijkste elementen uit *Hoezo rustig?!* zijn:

1. Een fenomenologische analyse van de aard van de criminaliteit en overlast, met bijzondere aandacht voor gelegenheidsstructuren
2. Een cijfermatige landelijke analyse van de omvang van de criminaliteit en overlast bij jaarwisselingen
3. Een overzicht van de aanpak, zoals politie, bestuur en partners daar door het hele land heen gestalte aan geven, met bijzondere aandacht voor de dilemma's, en onderlinge verschillen
4. Zeven case studies in even zoveel gemeenten naar het verloop van jaarwisselingen door de jaren heen, de aanpak daarvan en de daarbij geboekte resultaten
5. Een analyse van het fenomeen en de aanpak daarvan, met bijzondere aandacht voor opgedane (goede) ervaringen
6. Hoofdconclusies en aanbevelingen

Het vervolgonderzoek *Nederlands grootste evenement* trok de bovenstaande lijnen door voor de jaarwisseling 2007/ 2008, en voegde daar de volgende elementen aan toe:

1. Een onderzoek naar daders: wie plegen er welke strafbare feiten gedurende de jaarwisseling
2. Het valideren van werkwijzen (wat werkt er nu echt?) en het zoeken naar contingenties: wat werkt onder welke omstandigheden? (zie het kader hieronder voor de beantwoording van deze onderzoeksvraag in de eerste vervolgstudie)
3. Participerend onderzoek naar de besluitvorming gedurende de avond en nacht van de jaarwisseling
4. Een media-analyse

Koppeling tussen typologie en overheidsstrategie

Bron: Nederlands grootste evenement

De jaarwisseling biedt een gelegenheidsstructuur voor het beslechten van oude vetes tussen burgers onderling of van burgers in de richting van het gezag en voor doelgerichte overlastgevende of criminele activiteiten. Dit treedt vooral op in stedelijke gebieden, waar (oudere) jongeren zich schuldig maken aan onder meer vernielingen, geweldpleging en brandstichting. Er zijn hotspots waar de risico's groter zijn.

Dit vergt een strategische aanpak die stoelt op gelegenheidsbeperkende maatregelen, inclusief het opbouwen van dreigende aanhoudingen en repressief optreden. Het beperken van de gelegenheidsstructuren vergt deels locatiegerichte maatregelen, zoals fysieke beveiliging, extra toezicht van politie en mogelijk particuliere beveiligers en cameratoezicht. In stedelijke gebieden is het ondoenlijk om ten behoeve van de jaarwisseling contacten op te bouwen met overlastgevende of criminele groepen. Die moeten door het jaar heen tot stand worden gebracht en lopen uiteen van preventief tot repressief. Dit vergt een meerjarige aanpak, maar veel maatregelen ten behoeve van de aanpak van de jaarwisseling kennen juist een korte doorlooptijd.

De jaarwisseling staat voor sommige groepen "oude" Nederlanders in het teken van een vergaande traditie: de jaarwisseling als een moment waarop "alles moet kunnen". Het gaat om steeds dezelfde locaties in bepaalde volkswijken in stedelijke gebieden en op het platte land in dorpen met een streng christelijke bevolking.

De overheidsstrategie dient hier meerjarig te zijn, want het komt in essentie aan op de opdracht om de gunstige vormen zelfregulering te activeren en om schadelijke vormen bij te buigen. Dit vergt een sterk relationele aanpak, gericht op overleg met invloedrijke lokale personen, waaronder personen uit de kringen rond de onruststokers. Het is belangrijk dat kruip-door-sluip-door het gevoel ontstaat dat bewoners verantwoordelijk zijn voor een ordelijker verloop van de jaarwisseling. Lokale politiek-maatschappelijke discussies over wat 'wel en niet kan' en over de achtergronden (zoals buitensporig gebruik van alcohol en/of drugs) zijn bijna een noodzakelijke voorwaarde, want burgers moeten voor zich zelf concluderen dat het anders moet.

Door het hele land heen bestaat, tenslotte, een traditie waarbij de jaarwisseling gepaard gaat met vuur, lawaai en gebruik van alcohol. Dit levert onveiligheid op, in de vorm van het afsteken van vuurwerk en het stoken van vuren. Het feestelijke karakter van de avond resulteert - net als op een uitgaansavond, maar dan door het hele land - in een verhoogde kans op vernielingen en geweld. Het gaat om een zeer forse optelsom van kleine incidenten. Deze traditie vergt in de eerste plaats regulering: wat mag wel en wat niet? Dit vergt overleg met burgers, maar ook met de lokale horeca en in toenemende mate ook met organisatoren van lokale feesten. De lokale regulering staat of valt met het vermogen om een soort coalities te smeden: met welke ondernemers en burgers treden we in overleg, welke voorwaarden worden gesteld in vergunningen en hoe zien we toe op naleving? Naast het reguleren komt het erop om de lokale (rest)risico's in kaart te brengen: op welke locaties en ten aanzien van welke groepen zijn gerichte maatregelen nodig en welke maatregelen (preventief en waarschuwend, dreiging met repressie of repressie) werken? Het organiseren van gepast toezicht is belangrijk. Dit kan bestaan uit enkele surveillerende wijkagenten en ouders, maar ook uit een combinatie van stevig aantal lokale politiemensen aangevuld met particuliere beveiligers, jongerenwerkers, brandweerlieden, medewerkers van gemeentelijke diensten of

aanhoudingseenheden. Het komt aan op het smeden van een goed operationeel team voor de avond van de jaarwisseling.

Hoezo rustig!? formuleerde de zogeheten jaarwisselingparadox: de spanning tussen de behoefte aan maatwerk enerzijds en de noodzaak tot – afgewogen – centralisatie anderzijds. De ordeproblematiek bij de jaarwisseling heeft een sterk lokaal karakter en vergt maatwerk. Maatwerk kan geleverd worden door bestuurders, politiemensen en andere hulpverleners die bekend zijn met de plaatselijke problematiek. Zij doorgronden de gebeurtenissen en patronen bij jaarwisselingen uit het verleden. Eén ‘best practice’ valt niet te ontwerpen. Bewuste keuzes dienen, veel meer dan nu gebeurt, gebaseerd te zijn op feitelijke analyses, ook cijfermatig. De gevolgen van deze keuzes zouden na de jaarwisselingen geëvalueerd moeten worden, zodat er een doordacht beleid tot stand komt. In gemeenten die kampen met serieuze ordeverstoringen bij de jaarwisseling is een continu leerproces vereist om grip te kunnen krijgen op de situatie. Uitwisseling van ervaringen dient hier verder invulling aan te geven.

Er bestaat tegelijkertijd behoefte aan afgewogen centralisatie. Er doen zich verspreid over land en regio - al zijn er concentraties in grote steden en in de zogeheten *bible belt* - tegelijkertijd ordeverstoringen voor, waardoor het een gebeurtenis is met een sterk bovenlokale dimensie. Het is met andere woorden een landelijk risico-evenement die de optelsom is van een groot aantal lokale gebeurtenissen. Het bovenlokale gedaante van de jaarwisseling vergt centralisatie, maar die mag dus niet doorschieten. Het vraagt om afgewogen centralisatie.

Hoezo rustig?!? zocht een balans tussen centraal en lokaal. De studie bevatte een groot aantal aanbevelingen:

- Begin op tijd met de voorbereidingen
- Voer onder lastige omstandigheden een meerjaren strategie: de problemen laten zich niets in één jaar oplossen. Het vergt continuïteit – vaak ook buiten de jaarwisseling om wat handhaving en communicatie betreft
- Geef integraal gestalte aan de voorbereiding
- Maak een gedegen - betere - risicoanalyse, en baseer daar onder meer de besluiten over inzet en strategie op
- Communiceer helder: intern, maar vergeet vooral de bewoners niet
- Beelden bijstellen: de overlast en criminaliteit in de *bible belt* zijn in een categorie gemeenten en dorpskernen fors, ook ‘alledaags’, en dat is een belangrijke verklaring voor de forse problemen in dit gebied bij de jaarwisseling
- De rol van de burgemeester en van de bestuursstijl is cruciaal
- De kennisdeling dient te worden versterkt: binnen regio’s en landelijk
- Voer vervolgonderzoek uit naar jaarwisselingen: zorg voor wisselwerking met de praktijk, zowel bij de uitvoering van het onderzoek als bij de presentatie van de bevindingen.

De vervolgstudie werkte de koppeling tussen de drie belangrijkste verschijningsvormen van ordeverstoringen bij de jaarwisseling én de overheidsstrategie nader uit. Enkele andere aanvullende aanbevelingen waren:

- Voer landelijke kennisdeling door – langs bestuurlijke en professionele lijnen
- Benut landelijke voorzieningen beter dan tot nog toe, o.a. bij KMar en KLPD.

- Breng daders en dadergroepen in beeld – leg hierbij een link naar alledaagse problemen en kennis
- Bereid de grootschalige regeling van de jaarwisseling beter en goed voor door middel van een simulatie (hiervoor blijkt overigens geen interesse te bestaan in het veld)
- Houd rekening met weersomstandigheden en prepareer op kritieke momenten
- Versterk juist in kleine gemeenten met grote problemen bij de jaarwisseling het alledaagse bestuurlijke veiligheidsbeleid – daarvan wordt geprofiteerd bij de jaarwisseling.

De jaarwisselingproblematiek was belangrijk genoeg om er nog een jaar aan vast te koppelen. Om nog meer te leren voor volgende jaarwisselingen, én ten behoeve van de alledaagse orde, want veiligheidsproblemen bij de jaarwisseling wortelen nagenoeg zonder uitzondering in alledaagse problemen. Voorts is de jaarwisseling een mooie casus voor het verbeteren van de bestuurlijke en professionele samenwerking binnen de veiligheidsregio's.

1.2 Materiaal en methoden

In het vervolgonderzoek van de jaarwisseling 2008 – 2009 hebben we voor de volgende opzet gekozen.

1. Het uitvoeren van een media-analyse in overeenstemming met de eerdere onderzoeken
2. Een landelijke inventarisatie van politiecijfers in overeenstemming met de eerdere onderzoeken. We hebben alle korpsen gevraagd incidentgegevens (responspercentage 76%) en gegevens met betrekking tot aantallen aangehouden verdachten aan te leveren (responspercentage 52%).
3. Casusinventarisatie op basis van documenten en interviews met betrokken medewerkers in de zeven gemeenten (Schiedam, Veen, Zaltbommel, Leiden, Voorschoten en Eemdijk, Den Haag) waar we eerder twee keer onderzoek hebben gedaan naar de beleidsmatige, integrale aanpak van de jaarwisseling. We zijn op zoek gegaan naar relevante en betekenisvolle leerprocessen op lokaal niveau.
4. Casusonderzoek op basis van documenten en interviews in twee regio's (Haaglanden en Zeeland) op zoek naar relevante en betekenisvolle leerprocessen op regionaal niveau.
5. Een landelijke verkenning van de beleidsmatige, integrale aanpak van de jaarwisseling. Via twee expertbijeenkomsten (zie hieronder) zijn we nagegaan hoe (veiligheids)regio's zijn omgegaan met de aanbevelingen van de commissie De Graaf. In deze verkenning hebben we extra aandacht besteed aan de volgende onderwerpen die in de voorbereiding op de jaarwisseling 2008/ 2009 de nodige aandacht hebben getrokken: burgerparticipatie, (super)snelrecht, de aanpak van vuurwerkoverlast en de aanpak van autobranden.

Voorafgaand aan de jaarwisseling is op 26 november 2008 een bijeenkomst gehouden met vertegenwoordigers uit alle regiokorpsen. Deze bijeenkomst diende twee doelen:

- het informeren van regionale contactpersonen over het onderzoek
- het uitwisselen van informatie tussen regionale contactpersonen onderling en tussen regionale contactpersonen en onderzoekers over de onderzoeksresultaten en de aanpak bij de komende jaarwisseling.

Na de jaarwisseling is op 17 maart 2009 is een multidisciplinaire expertbijeenkomst gehouden met vertegenwoordigers van gemeenten, politie, brandweer, GHOR, veiligheidsregio's en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

1.3 Leeswijzer

We beginnen deze onderzoeksrapportage met een samenvatting van de wijze waarop in de media bericht is in de aanloop naar en na afloop van de jaarwisseling 2008/ 2009 (Hoofdstuk 2).

Vervolgens geven we een landelijk overzicht van het verloop van de jaarwisseling 2008/ 2009 aan de hand van politiecijfers. We vergelijken daarbij deze jaarwisseling met voorafgaande jaarwisselingen. We vergelijken ons overzicht ook met het door de minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties in januari 2009 uitgebrachte overzicht met incidenten (Hoofdstuk 3).

In Hoofdstuk 4 beschrijven we kort het verloop van de jaarwisseling 2008/ 2009 in zes casusgemeenten die in *Hoezo Rustig?!* gedetailleerd aan de orde gekomen zijn. Welke aanpak is gevolgd, is deze aanpak succesvol geweest of niet en hoe is de jaarwisseling verlopen?

In Hoofdstuk 5 beschrijven we kort het verloop van de jaarwisseling 2008/ 2009 in twee regio's. Hoe is er regionaal samengewerkt, welke aanpak is gevolgd, is deze aanpak succesvol geweest of niet en hoe is de jaarwisseling verlopen?

In Hoofdstuk 6 verkennen we de beleidsmatige, integrale aanpak van de jaarwisseling: en gaan we in op hoe (veiligheids)regio's zijn omgegaan met de aanbevelingen van de commissie De Graaf. Daarnaast besteden we extra aandacht aan: burgerparticipatie, (super)snelrecht, de aanpak van vuurwerkoverlast en de aanpak van autobranden.

Onze conclusies en aanbevelingen komen in Hoofdstuk 7 aan de orde.

2. Een kwantitatief beeld van de jaarwisseling 2008/2009

Schade

Op 5 januari meldde het Algemeen Dagblad dat de schade als gevolg van branden en vandalisme tijdens de jaarwisseling op 8 miljoen euro is vastgesteld door het Verbond van Verzekeraars. Dit is 3 miljoen minder dan vorige jaarwisseling, wanneer we de 25 miljoen euro schade aan scholen niet meerekenen. Uit een inventarisatie die het Reformatorisch Dagblad gemaakt heeft onder 300 van de 441 gemeenten in Nederland blijkt dat er binnen die gemeenten gemiddeld nog ongeveer 13.000 euro schade bijkomt aan publieke eigendommen. In Den Haag en Utrecht brandden tientallen auto's uit en in Rotterdam, Dordrecht en Etten-Leur waren branden in scholen. In totaal is er afgelopen jaarwisseling bij 4 scholen brandgesticht. Vorig jaar was dit nog bij 23 scholen het geval.

Gewonden

Het aantal in ziekenhuizen behandelde vuurwerkslachtoffers bedraagt 790. Dit blijkt uit gegevens van de stichting Consument en Veiligheid. Dit is een daling van 31 % ten opzichte van de jaarwisseling een jaar ervoor. Van de slachtoffers is 14% in het ziekenhuis opgenomen voor verdere behandeling. Vorige jaarwisseling was dat 5%. Hieruit kan geconcludeerd worden dat ondanks dat het aantal slachtoffers omlaag is gegaan, de ernst van de verwondingen is toegenomen. Van de slachtoffers heeft 56% de verwondingen opgelopen direct rond de jaarwisseling zelf en 68 % had het letsel opgelopen als omstander. Dit jaar heeft het Nederlands Oogheelkundig Genootschap cijfers bijgehouden over behandelingen aan ogen als gevolg van vuurwerkletsel. Oogartsen hebben rond 232 patiënten behandeld aan 269 ogen. Een derde van de ogen is blijvend beschadigd en 23 ogen zijn volledig blind geworden als gevolg van vuurwerkongelukken. Een persoon is als gevolg van ernstig letsel door vuurwerk om het leven gekomen.

Incidenten

Uit de aangeleverde gegevens kan opnieuw worden opgemaakt dat de politie rond de jaarwisseling meer meldingen te verwerken krijgt dan op een gemiddelde dag. Gemiddeld komen er ruim 3 maal zoveel meldingen binnen van jaarwisselingsgerelateerde incidenten: vernieling, openlijke geweldpleging, brandstichting en overlast.

In het rapport "Nederlands grootste evenement" kon het beeld over de incidenten tijdens de jaarwisseling nog gebaseerd worden op gegevens van 24 korpsen; dit jaar hebben we van 19 regio's¹ bruikbare cijfers voor het onderzoek gekregen op basis waarvan we de volgende inzichten hebben verkregen. Daarbij moet aangetekend worden dat in 2008 een aantal korpsen is overgestapt op een ander registratiesysteem. Dat vertekent de scores. Gezien het onwaarschijnlijk lage aantal geregistreerde meldingen op brandstichting in een viertal regio's² is de kans groot dat het werkelijke aantal meldingen op brandstichting hoger is.

---

¹ De regio's die politiecijfers aangeleverd hebben omtrent de jaarwisseling zijn Groningen, Friesland, Drenthe, IJsselland, Twente, Noord en Oost Gelderland, Gelderland Midden, Gelderland Zuid, Utrecht, Amsterdam Amstelland, Haaglanden, Hollands Midden, Rotterdam Rijnmond, Zuid Holland Zuid, Midden en West Brabant, Brabant Noord, Brabant Zuid Oost, Limburg Noord en Flevoland.

² De regio's die dit betreft zijn Brabant Zuid oost (30 meldingen t.o.v. 98 meldingen in 2007/2008), Brabant Noord (18 meldingen tegenover 75 in 2007/2008), Limburg Noord (30 meldingen tegenover 76 in 2007/2008) en Groningen (89 meldingen tegenover 516 in 2007/2008).

Uit tabel 1 blijkt dat er op de dagen rond de jaarwisseling een verhoging is van het aantal meldingen van vernieling, overlast, brandstichting en openlijke geweldpleging. Voor wat betreft het verloop van de verhoging zien we hetzelfde beeld als in eerdere jaren.

- Openlijke geweldpleging vindt plaats op 1 januari na middernacht, waarbij er 3 maal zoveel meldingen plaatsvinden dan het gemiddelde per dag in 2008.
- Brandstichting vindt vooral plaats in de paar uur rond middernacht tijdens de jaarwisseling.
- Vernieling neemt toe naarmate de jaarwisseling dichterbij komt en piekt na middernacht op nieuwjaarsdag, waarna het aantal meldingen langzaam weer afneemt.
- Overlast vindt vooral plaats in aanloop naar de jaarwisseling. Op 30 december was het aantal meldingen van overlast 7,1 maal hoger dan het gemiddelde per dag in 2008.

Tabel 1: Toename van het aantal meldingen vernieling, overlast, brandstichting en openlijke geweldpleging rondom de jaarwisseling 2008/ 2009.

Verhogingsfactor	30-jan	31-jan	1-jan	2-jan
Vernieling	1,3	2,1	3,6	2,5
Overlast	7,1	6	2,5	1,2
Brand	2,3	10,8	12,4	1,6
Openlijke geweldpleging	0,9	0,8	3	1

In tabel 2 zien we dat ook dit jaar de getallen op brandstichting en overlast laag zijn in de grote steden (regio 13 en 17). In *Nederlands grootste evenement* werd als verklaring gegeven dat in de grote steden veel van dergelijke meldingen niet geregistreerd worden bij de politie (de brandweer in die regio's meldt wel veel branden). Tevens is zichtbaar dat de zuidelijke regio's het laagste aantal meldingen hebben met betrekking tot brandstichting.

Op de meeste incidenttypes (vernieling, brandstichting, openlijke geweldpleging en overlast) is het aantal meldingen wat gedaald ten opzichte van vorig jaar. Het gemiddelde aantal meldingen per 10.000 inwoners op vernieling is van 5,8 gedaald naar 3,9; op overlast van 6,8 naar 4,6 en op brandstichting van 3,1 naar 2,4 meldingen. Alleen het gemiddelde aantal meldingen op openlijke geweldpleging is iets toegenomen van 0,8 naar 0,9 meldingen per 10.000 inwoners. In sommige regio's is te zien dat het aantal meldingen op 1 of 2 incidenttypes afneemt en op andere iets toeneemt. Er vindt een verschuiving plaats, waarbij minder meldingen op het ene incidenttype zijn, met een toename van meldingen op een ander incidenttype.

Tabel 2: Aantal meldingen jaarwisseling per regio per 10.000 inwoners rond de jaarwisseling 2007/ 2008 en 2008/ 2009 (30 december – 2 januari). In iedere kolom zijn de hoogste en de laagste waarde vetgedrukt (gg: geen gegevens beschikbaar).

Regio	vernieling 07/08	vernieling 08/09	overlast 07/08	overlast 08/09	brandstichting 07/08	brandstichting 08/09	geweld 07/08	Geweld 08/09
1	8,3	3,8	6,7	3,7	9,0	1,5	0,8	1,2
2	4,6	3,5	2,7	1,3	0,4	1,2	0,7	1,2
3	4,6	4,3	5,7	5,0	4,6	5,7	0,7	0,6
4	7,9	2,2	9,5	gg	4,2	3,5	0,9	0,6
5	4,7	2,9	5,6	3,9	1,3	1,4	0,6	0,7
6	6,9	3,9	5,8	8,1	2,8	3,2	0,5	0,6
7	6,3	3,9	7,3	5,8	4,3	4,6	0,7	0,9
8	8,0	4,4	8,1	7,8	4,5	4,9	0,8	0,1
9	7,5	4,5	8,1	6,8	3,1	3,0	0,8	0,7
10	5,2	gg	9,7	gg	3,6	gg	0,7	Gg
11	4,2	gg	8,2	gg	3,0	gg	0,9	Gg
12	5,2	gg	6,9	gg	4,2	gg	0,7	Gg
13	2,6	2,8	1,6	0,8	0,4	0,5	1,2	1,1
14	5,7	gg	8,6	gg	6,3	gg	1,3	Gg
15	6,9	3,3	4,0	2,2	4,8	3,0	1,1	1,1
16	9,2	6,0	9,9	7,0	3,3	2,4	1,1	0,9
17	5,9	4,7	4,0	4,7	0,9	0,7	1,6	1,3
18	6,5	4,5	10,6	4,9	3,6	4,2	1,0	0,6
19	6,6	gg	10,5	gg	5,0	gg	0,6	gg
20	4,8	3,2	3,9	3,3	1,7	1,3	0,0	0,8
21	5,3	3,1	6,5	5,1	1,2	0,3	0,7	1,1
22	4,5	3,3	6,6	6,3	1,4	0,4	0,9	0,9
23	3,8	2,4	7,3	5,3	1,5	0,6	0,7	0,6
24	3,3	gg	4,9	gg	0,4	gg	0,9	gg
25	gg	2,6	Gg	0,3	gg	0,5	gg	0,5
gem/korps	5,8	3,9	6,8	4,6	3,1	2,4	0,8	0,9

Ook dit jaar hebben we weer gekeken of er een verschil te ontdekken valt in het aantal incidenten in de zogenaamde “bible belt” en in andere kleinere gemeenten daarbuiten. Op basis van berichten over incidenten die in de media zijn verschenen bleek dat tweeënhalve keer zo vaak incidenten plaatsvinden in de “bible belt”.

Tabel 3: Media-analyse incidenten (ongeacht type incident) jaarwisseling 2007/ 2008 per type gemeente (alleen gemeenten met minder dan 100.000 inwoners)³

Gemeenten	N	Met incidenten	%
Platteland >5% CU/SGP	191	28	15%
Platteland <5% CU/SGP	227	15	6%

Het Reformatorisch Dagblad⁴ deed voor het tweede jaar zelf onderzoek naar schade die gemeenten lijden tijdens de jaarwisseling. Het gaat hierbij om schade aan gemeentelijke eigendommen. Kosten voor preventieve maatregelen, zoals het organiseren van feesten of inzet van personeel tijdens de jaarwisseling is niet meegenomen in het schadebedrag. Een laag bedrag wil niet automatisch zeggen dat het in de betreffende gemeente rustig is geweest. In gemeente Aalburg bijvoorbeeld viel het schadebedrag veel lager uit dan voorgaande jaarwisseling, maar de jaarwisseling is erg onrustig geweest en mobiele eenheid is ingezet om de rust in het dorp te herstellen.

Voor zijn onderzoek heeft het Reformatorisch Dagblad alle 441 gemeenten benaderd. Van 300 gemeenten is reactie gekomen, wat een respons is van 68 procent. Op basis van deze gegevens is het schadebedrag per inwoner in gemeenten in de bible belt vergeleken met het schadebedrag in gemeenten buiten de bible belt. Hierin werden gemeenten waar 20% of meer van de bevolking op CU of SGP stemt tot de bible belt gerekend. Uit deze vergelijking is gebleken dat afgelopen jaarwisseling de vernielzucht in gemeenten met minimaal 20% SGP of CU stemmers wederom groter was dan elders. In eerstgenoemde gemeenten lag het schadebedrag per inwoner op €0,73 tegenover €0,37 buiten de bible belt. Vorig jaar lagen de bedragen nog op €1,17 per inwoner voor gemeenten in de bible belt en €0,92 per inwoner daarbuiten.

Tabel 4: Schade jaarwisseling 2008/ 2009 per inwoner per type gemeente (gegevens verzameld door Reformatorisch Dagblad)

Gemeenten	Schade /inwoner
>20% CU/SGP	€0,73
<20% CU/SGP	€0,37

³ Tot de bible belt zijn in dit onderzoek gemeentes gerekend met minder dan 100.000 inwoners waar 5% of meer van de bevolking op CU of SGP heeft gestemd tijdens de provinciale statenverkiezingen van 2007. Vervolgens is op basis van mediaberichten in beeld gebracht waar zich incidenten hebben voorgedaan tijdens de jaarwisseling. Er is vervolgens onderscheid gemaakt tussen gemeentes waar meer dan 5% van de bevolking CU of SGP stemt en gemeentes waar dit minder dan 5% is.

⁴ Reformatorisch Dagblad, 20 februari 2009.

In tabel 5 is op basis van politiegegevens uit de 12 regio's waarvan we voldoende gegevens hadden⁵ een vergelijking gemaakt tussen de afgelopen 5 jaarwisselingen. Per incidenttype is het aantal meldingen gedurende de jaarwisseling (op 30 en 31 december, 1 en 2 januari) bij elkaar opgeteld. Het aantal meldingen per incidenttype tijdens de jaarwisseling 2004/2005 is als uitgangspunt genomen en in de tabel gelijkgesteld aan 100. Het aantal meldingen in de daarop volgende jaarwisselingen is daarop geïndexeerd. Op die manier kan gemakkelijk een vergelijking gemaakt worden. Uit de tabel valt op te maken dat het aantal meldingen op brandstichting, overlast en vernieling afgelopen jaarwisseling ongeveer op het niveau van de jaarwisseling 2004/2005 ligt en dat de jaarwisseling 2007/2008 mogelijk een uitschieter was ten opzichte van eerdere jaarwisselingen. Hierbij geldt wel de eerder gemaakte kanttekening dat in 2008 een aantal korpsen is overgestapt op een ander registratiesysteem.

Tabel 5: Indexcijfers van door de politie geregistreerde incidenten op 30 en 31 december, 1 en 2 januari per incidenttype voor jaarwisselingen vanaf 2004-2005 (jaarwisseling 2004-2005 is gesteld op 100).

	2004/2005	2006/2007	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Brandstichting	100	102	109	127	97
Openlijke geweldpleging	100	107	114	113	112
Overlast	100	90	91	124	101
Vernieling	100	117	135	161	99

Aanhoudingen gedurende de jaarwisseling:

Uit 13 korpsen hebben we gegevens ontvangen over het aantal tussen 30 december 2008 en 2 januari 2009 aangehouden verdachten voor jaarwisselingsgerelateerde feiten (vernieling, openlijke geweldpleging, brandstichting en overlast). Gemiddeld is het aantal aangehouden verdachten voor deze feiten gedurende de vier dagen rond de jaarwisseling 2.3 keer zo hoog als op een "normale" dag. In tabel 6 is zichtbaar dat het totaal aangehouden verdachten op 30 en 31 december en 1 januari significant verhoogd is. Ook dit jaar blijkt weer dat de meeste aanhoudingen op 1 januari plaatsvinden. Op die dag worden er 4.1 maal zoveel verdachten aangehouden. Hiervoor hebben we gezien dat het aantal incidenten dit jaar is afgenomen ten opzichte van vorig jaar, maar hier zien we dat het aantal aanhoudingen lijkt te zijn toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Ook als er een vergelijking wordt gemaakt met alleen de regio's⁶ die ook vorig jaar gegevens aangeleverd hebben, is er nog een kleine toename zichtbaar (1.9 maal deze jaarwisseling tegenover 1.6 maal vorige jaarwisseling). Hieruit kunnen we concluderen dat 1. meer aandacht lijkt te zijn besteed aan aanhoudingen en 2. de pakkans groter is geworden.

⁵ Van de volgende 12 regio's waren bruikbare cijfers beschikbaar van alle jaarwisselingen van 2004/2005 tot en met 2008/2009: Groningen, Drenthe, Brabant Zuid Oost, Twente, Hollands Midden, Gelderland Midden, Gelderland Zuid, Noord en Oost Gelderland, Zuid Holland Zuid. Brabant Noord en Limburg Noord.

⁶ Dit betreft de regio's Groningen, Drenthe, IJsselland, Twente, Gelderland-Zuid, Utrecht, Amsterdam-Amstelland, Hollands-Midden en Rotterdam-Rijnmond

Tabel 6: Aantal aangehouden verdachten ten opzichte van een normale dag

Regio	30-12-2008	31-12-08	1-1-2009	2-1-2009	gemiddeld/dag 2008
Groningen	0	2	19	6	1
Friesland	6	1	26	1	5
Drenthe	2	gg	4	1	2
IJsselland	2	5	22	2	2
Twente	4	2	10	9	4
Gelderland Midden	2	1	15	2	5
Gelderland Zuid	1	5	13	0	2
Utrecht	17	16	44	10	12
Amsterdam Amstelland	8	16	51	9	14
Haaglanden	101	74	65	25	11
Hollands Midden	2	21	48	1	7
Rotterdam Rijnmond	25	26	69	23	20
Flevoland	2	1	15	2	4
totaal	172	170	401	91	89

Tabel 7 relateert het aantal aanhoudingen aan het aantal inwoners. In de vorige tabel was al te zien dat het absolute aantal aanhoudingen in regio Haaglanden hoog was. Uit tabel 7 blijkt dat ook in relatie tot het aantal inwoners, met bijna 47 arrestanten per 100.000 inwoners op 1 januari, het relatieve aantal aanhoudingen hoog was.

Tabel 7: Aantal aanhoudingen per 100.000 inwoners

Regio	30-12-2008	31-12-2008	1-1-2009	2-1-2009	gemiddeld/dag 2008
Groningen	0,0	0,4	3,3	1,0	0,2
Friesland	0,9	0,2	4,1	0,2	0,8
Drenthe	0,4	gg	0,8	0,2	0,4
IJsselland	0,4	1,0	4,5	0,4	0,5
Twente	0,7	0,3	1,6	1,5	0,6
Gelderland Midden	0,3	0,2	2,4	0,3	0,8
Gelderland Zuid	0,2	1,0	2,5	0,0	0,5
Utrecht	1,5	1,4	3,8	0,9	1,0
Amsterdam Amstelland	0,9	1,8	5,6	1,0	1,6
Haaglanden	10,3	7,6	6,7	2,6	1,2
Hollands Midden	0,3	2,7	6,1	0,1	0,8
Rotterdam Rijnmond	2,0	2,1	5,6	1,9	1,6
Flevoland	0,1	0,0	0,4	0,1	0,1
totaal	17,9	18,5	46,9	10,0	10,0

Vergelijking met het overzichtsrapport Oud en Nieuw van Binnenlandse Zaken

De minister van Binnenlandse Zaken had na de jaarwisseling behoefte aan een goed (landelijk) beeld over het verloop van de jaarwisseling. Daarom heeft zij de korpsbeheerders verzocht ervoor te zorgen dat gegevens over jaarwisselingerelateerde zaken beschikbaar zouden worden gesteld aan het Nationaal Informatie Knooppunt (NIK), om op 6 januari 2009, in samenwerking met het Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum, een landelijk overzicht te kunnen maken.

Helaas zijn de door het LOCC/ NIK verzamelde cijfers niet vergelijkbaar met de door ons verzamelde cijfers om de volgende redenen:

- Het LOCC/ NIK heeft gegevens verzameld over de periode van 31 december 00:00 uur tot 2 januari 2009 08:00 uur. Onze onderzoeken bevatten gegevens over de periode van 30 december 2008 tot en met 2 januari 2009
- De LOCC/ NIK gegevens zijn strafbare feiten uit het Wetboek van Strafrecht, onze onderzoeken zijn gebaseerd op de incidentcodes uit de politiesystemen

- Het LOCC/ NIK gebruikte ook gegevens afkomstig van het meldkamersysteem. Die meldingen komen niet allemaal in de bedrijfsprocessensystemen terecht, onze onderzoeken zijn uitsluitend gebaseerd op incidenten opgenomen in de bedrijfsprocessensystemen BPS, X-pol, BVH en Genesis

In het rapport van Binnenlandse Zaken worden twee conclusies getrokken die we kunnen vergelijken met onze bevindingen:

In het rapport wordt geconcludeerd dat de meeste aanhoudingen werden verricht tijdens de jaarwisseling in de regio's Haaglanden, Utrecht, Hollands Midden, Rotterdam-Rijnmond en Amsterdam-Amstelland. Als we naar de gegevens kijken die zijn verzameld voor dit onderzoek en het aantal aanhoudingen tijdens de jaarwisseling (tabel 6) bij elkaar optellen, blijkt dat ook bij een ruimere periode rondom de jaarwisseling deze conclusie opgaat.

Volgens het rapport van Binnenlandse Zaken is het algemeen sfeerbeeld dat de jaarwisseling 2008/2009 rustiger is verlopen dan de jaarwisseling 2007/2008. Deze conclusie is in overeenstemming met het beeld dat wij hebben aan de hand van onze gegevens. Tegelijkertijd blijkt uit onze gegevens dat de jaarwisseling 2007/2008 ten opzichte van eerdere jaarwisselingen veel incidenten kende en dat met de daling in 2008/2009 in feite het zelfde niveau bereikt is als in eerdere jaren.

3. Casusgemeenten: weer een jaar verder

3.1 Inleiding

In *Hoezo Rustig?!* werd (in de hoofdstukken 4 tot en met 7) gedetailleerd de aanpak en het verloop van de jaarwisselingen in zeven gemeenten beschreven en geanalyseerd. De casusgemeenten zijn Aalburg (kern Veen), Den Haag, Eemdijk, Leiden, Schiedam, Voorschoten en Zaltbommel. De casus waren mede op basis van een media-analyse geselecteerd aan de hand van de volgende criteria:

- Geografische spreiding
- Spreiding over grote stad en kleine gemeenten
- Verschillende typen incidenten, gebeurtenissen en veiligheidsproblemen
- Plaatsen waar gedurende meerdere jaarwisselingen iets aan de hand is geweest
- Niet alleen casus met veel problemen, maar ook voorbeelden waar vooruitgang is geboekt

In *Nederlands grootste evenement* (in hoofdstuk 5) keken we – in beknopte vorm - naar het verloop van de jaarwisseling 2007/ 2008 in dezelfde zeven casusgemeenten, om na te gaan wat effecten van genomen maatregelen waren en welke (elementen van) werkwijzen als “goed” te betitelen waren in de zin dat ze bijdroegen aan een veilig en ordelijk verloop van de jaarwisseling. Voor dit vervolgonderzoek zijn we op dezelfde manier te werk gegaan. Op basis van interviews en beschikbare documentatie zijn we nagegaan hoe de jaarwisseling 2008/ 2009 in deze zeven gemeenten is verlopen. We geven weer een beknopt overzicht, en dus geen uitgebreide analyse. We geven per gemeente achtereenvolgens een korte terugblik op eerdere jaarwisselingen, we besteden aandacht aan de voorbereidingen op de jaarwisseling 2008/ 2009, we schetsen het verloop van die jaarwisseling en besteden aandacht aan de nafase. De gegevens over Den Haag, een van de zeven gemeenten, worden in het volgende hoofdstuk weergegeven, als onderdeel van het casusonderzoek in de regio Haaglanden.

3.2 Schiedam: verbetering door goed samenwerken

Korte terugblik

Schiedam heeft een geschiedenis van ‘stoken’ van vreugdevuren tijdens de jaarwisseling. Na de jaarwisseling van 2005-2006 werd bestuurlijk geconstateerd dat het zo vooral niet moest doorgaan. Zowel bestuurders als bewoners hebben zich daarna ingezet voor het terugdringen van de problemen rond de jaarwisseling. Er werden afspraken gemaakt over gereguleerde vreugdevuren, door middel van stookontheffingen. De ontheffinghouders zijn daarbij aanspreekpunt en zijn verantwoordelijk voor een ordelijk verloop van het stoken. Zij hebben direct contact met de hulpdiensten en de gemeente. De aanloop naar de jaarwisseling van 2007/ 2008 ging gepaard met de nodige vernielingen, met hoge kosten tot gevolg. De jaarwisseling zelf verliep vrij rustig. Er waren enige spanningen en confrontaties in Schiedam-West en Schiedam-Noord. Na de jaarwisseling van 2007/ 2008 was er tevredenheid onder de betrokken partijen over de samenwerking, ook met burgers. Minpunt was dat het aantal vernielingen en branden in Schiedam fors was. Het idee ontstond om burgers in te schakelen bij het signaleren en melden van vernielingen.

Aanloop naar de jaarwisseling 2008/ 2009

De gemeente en haar partners stellen ruim voor de jaarwisseling een integraal plan op om de problemen van voorgaande jaren te voorkomen. Speerpunten daarin zijn: het tegengaan van vervuiling, het handhaven van de openbare orde, het beheersbaar houden van de

stookplaatsen, het voorkomen van andere vreugdevuren en het verminderen van vernielingen. Er wordt nadrukkelijk samengewerkt met de Stichting Welzijn Schiedam, om ook via de inzet van welzijnswerkers te voorkomen dat er problemen ontstaan. Zo delen zij Halt-folders uit en organiseren zij activiteiten om de jeugd voldoende alternatieve tijdsbesteding te bieden. De politie en bureau Halt geven voorlichting aan basisscholen en brugklassen.

De gemeente verleent drie stookontheffingen: aan groepen in Zuid, Oost en West. De brandweer geeft de stookgroepen advies over veilig aansteken. In de periode voor de jaarwisseling blijkt dat in Oost weinig animo is voor het stoken. In West ontstaan enige spanningen, door onvrede en irritatie over de overheid, en door een incident waarbij een molotovcocktail en een lawinepijl naar een groep worden gegooid.

De politie, de brandweer, de gemeente en de stookontheffingshouders werken in de periode voor de jaarwisseling nauw samen. Zo tipt een ontheffingshouder de politie over een illegaal vuur, waarop drie mannen worden aangehouden. Ook de daders van het gooien van de molotovcocktail kunnen worden aangehouden. Toezicht en Handhaving wijst aannemers en ondernemers op zaken die verwijderd moeten worden om te voorkomen dat ze vernield worden. Ook het schoonmaakbedrijf levert zijn bijdrage door directe inzetbaarheid van een standby-team.

Verloop jaarwisseling

Ook tijdens de jaarwisseling werken betrokken partijen nauw samen. De jaarwisseling verloopt rustig. Naast de vergunde stooklocaties ontstaan er net als ieder jaar spontaan een aantal kleine brandjes van vier tot vijf kerstbomen. Deze zijn volgens de gemeente niet te voorkomen, maar verlopen zonder gevaar voor de omgeving.

Er zijn drie incidenten. Het eerste incident ontstaat na provocatief gedrag door jongeren. De brandweer wordt er ingezet nadat er op de achtergrond ME-bijstand aanwezig is. De brandweer heeft verder een kalme jaarwisseling: er zijn geen ernstige branden en na 02.00 uur wordt het helemaal rustig. De politie zet dit jaar voor het eerst mobiele camera's in, die op de petten van agenten worden aangebracht. Deze blijken goed preventief (afschrikwekkend) te werken in de richting van groepjes jongeren.

Het aantal vernielingen voor, tijdens en na de jaarwisseling is dit jaar lager dan vorig jaar. Ook de schade is minder. De gemeente concludeert dat dit mede komt door het verwijderen van binnenbakken van vuilnisbakken. Een maatregel ter preventie van vernieling van verkeersborden blijkt nog geen oplossing te bieden. Vervoerder RET zet in de hele regio meer personeel in en sluit stations beter af, wat 75% minder vernielingen in de regio oplevert.

Na de jaarwisseling

Het schoonmaken van de stad gaat minder goed dan gepland. Dit komt mede door de vorst, waardoor veel afval vastgevroren zit en moeilijk te verwijderen is. Vijftien Schiedamse jongeren gaan naar bureau Halt. Zij moeten in Schiedam op straat schoonmaken. Een minderjarige dader krijgt een leerstraf.

Eind januari stelt de gemeente een eigen evaluatierapport op, waarin alle relevante evaluatiepunten worden benoemd. De gemeente wil de jongerenwerkers van Stichting Welzijn Schiedam volgend jaar nog meer inzetten rond aandachtsgroepen, aandachtspersonen en aandachtslocaties, in de aanloop maar ook 's nachts tijdens de jaarwisseling. Met tevredenheid kijkt men terug op een geslaagde samenwerking tussen alle betrokken partijen.

3.3 Veen: vooruitgang door overleg

Korte terugblik

Het dorp Veen in de gemeente Aalburg heeft al ruim twintig jaar te maken met het fenomeen 'stoken'. Geprepareerde stookauto's worden op een kruispunt in het dorp in brand gestoken. Vaak werden de auto's met hoge snelheid het kruispunt op gereden, waarna de bestuurder uitstapte en de auto in brand werd gestoken. In veel gevallen ging het om een snelle actie waarbij de daders zich direct uit de voeten maakten, soms gebeurde dit meer gereguleerd. Daders maakten zich onherkenbaar door bivakmutsen te gebruiken. De lokale autoriteiten leken geen vat te kunnen krijgen op de problematiek. Verschillende keren werd er rondom het stoken geweld gebruikt tegen politie en brandweer. Regionale en landelijke media hebben diverse malen aandacht besteed aan het 'stoken' in Veen.

In de periode van 2003 tot 2007, onder burgemeester Buijserd, zijn de verhoudingen tussen autoriteiten en stokers veranderd. In deze jaren heeft er een massale politie-inzet plaatsgevonden, en zijn twee jaarwisselingen relatief rustig verlopen. Toen eind 2007 bekend werd dat burgemeester Buijserd zou vertrekken voor de jaarwisseling, leidde dat rondom zijn afscheid tot vernielingen in Veen. Uiteindelijk werden de daders gepakt en in opdracht van het openbaar ministerie, tijdens een zogenaamd TOM- zitting (Taakstraf Openbaar Ministerie) op het teambureau Altena, kregen zij te horen een feest te organiseren in Veen samen met de gemeente tijdens de jaarwisseling.

De jaarwisseling 2007/ 2008 verliep daarop vrij rustig. Er werden gereguleerde vuurtjes gestookt in tonnen. ME werd op enige afstand paraat gehouden. Uiteindelijk werden rond vier uur, toen de mist het zicht sterk ging belemmeren, drie auto's gestookt in de buurt van de kruising. De politie greep niet in omdat er geen gevaar bestond. Gemeente en politie keken positief terug op het verloop van de jaarwisseling, maar waren nog wel beducht voor mogelijke problemen. Een minpunt waren de kosten: ruim 100.000 euro, verdeeld over kosten voor preventie, het feest, vernielingen voor en schade tijdens oud en nieuw.

Aanloop naar de jaarwisseling 2008/2009

Sinds september 2008 heeft de gemeente Aalburg een nieuwe burgemeester, de heer F. Naterop. Burgemeester Naterop wil zich nadrukkelijk inzetten voor communicatie met de bevolking van Veen. Er wordt een interne werkgroep geformeerd van gemeente, politie en brandweer. Deze werkgroep zet de volgende lijn uit: helder regels stellen; communiceren met de bevolking; de regels worden strikt gehandhaafd; de sleutel voor oplossingen wordt mede bij de bevolking zelf neergelegd.

Begin december brandt in Veen een stookauto uit. Diverse betrokkenen beoordelen dit als een daad gericht op het uitdagen van de nieuwe burgemeester.

Op initiatief van de Dorpsraad Veen wordt begin december met bewoners de burgemeester en de politie gesproken over invulling van de oud- en nieuwviering. Er worden veel ideeën geopperd om te komen tot een rustige en gezellige oud- en nieuwviering. Bewoners en de gemeente kunnen elkaar goed vinden in de voorstellen. De burgemeester benoemt op deze avond ook de problemen waar Veen mee te maken heeft. Hij benoemt wat er wel en niet getolereerd zal worden. Bewoners zijn het hiermee eens en willen ook een einde aan de negatieve berichtgeving over Veen. Eén van de aanwezigen, een man met aanzien in de gemeenschap, staat op en verklaart dat hij wil dat er niet langer gestookt wordt buiten de jaarwisseling zelf om: dus niet langer in de rest van december en januari.

En zo gebeurt het ook. De rest van de maand december blijft het rustig, maar in de nacht van 30 op 31 december, even na twaalf uur 's nachts, komt een melding binnen van een brandende auto.

Verloop jaarwisseling

Tijdens de jaarwisseling is de politie-inzet ter plaatse beperkter dan voorheen. Er zijn twaalf agenten (platte petten) aanwezig in Veen. De ME is oproepbaar vanuit Breda. Net als de voorgaande jaren zijn er camera's geplaatst op de kruising waar jaarlijks auto's in brand gestoken worden. Er is een feest georganiseerd op een andere kruising in het dorp, met steun van de gemeente. Hier is een vreugdevuur gebouwd in een zeecontainer.

De jaarwisseling verloopt in de eerste uren rustig. Om 03.00 uur, als het feest ten einde loopt, komt een auto met hoge snelheid de bekende kruising op rijden. Er duikt een groep stokers op, die probeert de auto in brand te steken. Dit lukt pas na enige minuten. Een aanwezige politieman houdt de chauffeur van de auto aan. Hierop ontstaat een schermutseling tussen de groep stokers en de aanwezige agenten. De stokers proberen de aangehouden chauffeur te ontzetten en gebruiken daarbij geweld tegen de agenten. Er ontstaat een oploop op de kruising van tientallen bewoners. Hierop besluit de driehoek (burgemeester, OM, politie) om de ME in te zetten om verdere escalatie van problemen te voorkomen. Een groep van ongeveer dertig onruststokers blijft op de kruising wachten op de ME. Zodra die in de buurt is maken zij zich uit de voeten. Het geweld tegen agenten heeft een grote impact op de slachtoffers en hun collega's.

Na de jaarwisseling

Na de jaarwisseling stellen OM en politie een onderzoek in naar de betrokken. Het programma Bureau Brabant van Omroep Brabant zendt beelden uit die afkomstig zijn van de camera's op de kruising. Dit levert slechts één concrete tip op.⁷ Toch worden er uiteindelijk zeventien mensen opgepakt. Het OM houdt deze groep zeven dagen vast voor verhoor. In mei 2009 komt de zaak op zitting.

De kosten voor de gemeente zijn lager dan in voorgaande jaren. De burgemeester is wel teleurgesteld over het feit dat Veen ook dit jaar negatief in de media komt. "Dit verdient Veen niet", aldus burgemeester Naterop. Hij nodigt na de jaarwisseling diverse mensen uit Veen bij hem uit om te praten over de problematiek en mogelijke oplossingen, zowel tegenstanders als ouders van gearresteerde verdachten. Het beeld is dat mensen de aanpak van de gemeente en de politie waarderen en accepteren dat overtreders van de regels stevig worden aangepakt. De burgemeester wil gedurende het jaar in contact blijven met de Veners, waarbij zowel de zaken die leven in het dorp als de jaarwisseling onderwerp van gesprek kunnen zijn.

---

⁷ Bron: Brabants Dagblad, 21 januari 2009.

3.4 Zaltbommel: blijven leren!

Korte terugblik

Zaltbommel is een gemeente in de zogenaamde bible belt met meerdere dorpen, waarbij vooral Brakel en Bruchem iedere jaarwisseling voor veel openbare ordeproblemen zorgen. In Brakel heeft men met een groep daders door het jaar heen ook problemen; in Bruchem betreft het elk jaar een gelegenheidsgroep. Er worden vernielingen aangericht en de hulpdiensten lastig gevallen, wanneer deze op willen treden. Vanwege het gevaar van het stoken van grote vuren in de dorpen is een aantal jaren geleden een zogenoemde “sterfhuisconstructie” met betrekking tot vergunningen ingesteld, te beginnen met de jaarwisseling 2005/ 2006, die op een zondag viel. Vanwege hun geloofsovertuiging vroegen dorpsbewoners toen geen vergunning aan.

Dat viel niet in goede aarde en tijdens de jaarwisseling 2006/ 2007 ontstond een gespannen sfeer en geweld, waarbij het kat- en muisspel met de politie (waaronder de ME) leidde tot een groot aantal arrestanten, vooral in Brakel. Er volgden veroordelingen. Dat was aanleiding voor de gemeente om in een meerjarenperspectief, met ondersteuning van wetenschappelijk onderzoek en in overleg met de bewoners, de jaarwisselingproblematiek structureel te benaderen. De gemeente wil daarbij blijven leren, geeft volledige medewerking en volgt bij haar aanpak nauwgezet de bevindingen en aanbevelingen uit de onderzoeken. De jaarwisseling 2007/ 2008 verloopt beduidend rustiger dan die in voorgaande jaren.

Aanloop naar de jaarwisseling 2008/ 2009

Onder nadrukkelijke regie van de burgemeester wordt op basis van de uitvoerige gemeentelijke evaluaties de ingezette koers gevolgd en in juni gestart met de multidisciplinaire werkgroep, onder voorzitterschap van de ambtenaar Openbare Orde & Veiligheid. Ook private partners, zoals het beveiligingsbedrijf, vertegenwoordigers van kerken en (groepen) burgers, die als sleutelpersoon of organisator van evenementen fungeren worden betrokken. Een steeds sterkere burgerparticipatie is het uitgangspunt; betrokkenheid en verantwoordelijkheid wordt geactiveerd; de gemeente wil hierbij als katalysator en coördinator optreden. De burgemeester vervult enerzijds de rol van burgervader en bruggenbouwer, maar wil daarbij anderzijds als ordehandhaver consequent en duidelijk zijn. Nog meer aandacht wordt er besteed aan communicatie; vanuit een mediastrategie en communicatieplan wordt een heel palet aan activiteiten ingezet; van huisbezoeken bij hotshots, buurtbijeenkomsten, persoonlijke oudejaarskaarten tot indirecte communicatie via website, kranten, spandoeken en posters. De plaatselijke pers wordt bij al deze activiteiten betrokken. De campagne is gericht op een positieve benadering van de jaarwisseling; het thema was: “geniet, maar verpest het voor een ander niet”.

Ook wordt nog meer aandacht besteed aan preventieve maatregelen om schade aan publieke eigendommen te voorkomen. Er is tevens per dorp een minutieus kostenoverzicht ontwikkeld van preventieve maatregelen en schadeposten aan publieke eigendommen.

De politie maakte de risicoanalyse, die leidde tot hotspots en hotshots, evenals de aanpak in nauw overleg met de officier van justitie. Tijdens de huisbezoeken aan eerder veroordeelden en andere hotshots, met uitreiking van een persoonlijke brief van de burgemeester, werd aangedrongen op positief gedrag en gewezen op consequenties van wangedrag.

De lokale politiemensen kregen een gerichte vaardigheidstraining op mogelijke situaties tijdens de jaarwisseling. Deze training gaf inzicht in de juiste competenties en rollen van de teamleden per mogelijke situatie. Tevens werd er meer toezicht gepland in de vooravond en de dagen voor de jaarwisseling dan andere jaren. Als proef werden een aantal mobiele camera's ingezet.

Verloop jaarwisseling

Hoewel de jaarwisseling een rommelig karakter heeft vanwege een veelheid van kleine incidenten, soms op verrassende locaties, hebben de politie en de brandweer controle op de situatie en doen zich in de gemeente geen grootschalige ordeverstoringen voor.

De brandweer is erg druk met het tijdig blussen van beginnende brandjes en grotere vuren; dit levert ook dit jaar weer problemen op, met een gewonde brandweerman en een beschadigde auto als gevolg.

De politie zit er dicht bovenop, wat resulteert in een behoorlijk aantal aanhoudingen, zowel tijdens de nacht als de dagen daarna. Het kat- en muisspel in Bruchem wordt in de kiem gesmoord door een gerichte collectieve aanhouding van 8 personen, waaronder een gemeenteraadslid, die in de pers als dorpsbewoner het optreden van de politie als schromelijk overdreven betitelt.⁸

Er volgt nog een aanhouding en in totaal 12 processen-verbaal. In Brakel heeft het wangedrag, zoals vernielingen, bekogelen brandweer met zwaar vuurwerk en brandstichting 5 aanhoudingen en 13 processen-verbaal tot gevolg. Verrassend zijn dit jaar incidenten in het dorp Nederweert, waar voor dezelfde feiten na rechercheonderzoek 21 verdachten worden opgespoord. Ook in Aalst en Zuilichem leveren kleine incidenten nog 2 aanhoudingen op.

Opvallend in Zaltbommel was de grote daling van de schade aan publieke eigendommen met 25% naar €8.000,-. Ook is een toenemende melding- en aangiftebereidheid vanuit de bevolking merkbaar.

Na afloop

In een door de medewerkers van betrokken partijen zeer gewaardeerde gezamenlijke gemeentelijke bijeenkomst wordt voor het eerst terug- en vooruitgeblikt. De eerste evaluaties en de interviews geven de indruk dat Zaltbommel een effectieve koers heeft ingezet, maar dat het belangrijk is te blijven leren. De politie roemt de gerichte training en de preventieve werking van mobiele camera's. Men heeft niet de illusie dat de uitwassen van de jaarwisseling volledig kunnen worden ingedamd. Naast de positieve invloed van de preventieve maatregelen en effectief optreden door politie, brandweer, particuliere veiligheidsdiensten en organisatoren van evenementen, blijft de verantwoordelijkheid en de rol van de burger zelf de kern van het succes. Pas als de bewoners zelf een krachtiger signaal gaan geven over onacceptabel gedrag, zowel in hun lokale samenleving, als specifiek richting orderverstoorders, zal een echte kentering ontstaan, zo is de indruk. De overheid kan dit proces activeren, maar gebleken is dat "de gedane investering nu geen garantie biedt voor de toekomst", aldus de burgemeester. Bovendien is hiervoor een intensieve relatie met de bevolking nodig, wat onder andere door beperkte politiecapaciteit op het platteland niet te organiseren is.

---

⁸ Uiteindelijk werden deze verdachten niet vervolgd.

<http://www.brabantsdagblad.nl/regios/bommelerwaard/5286586/VVD-openbare-excuses-aan-exverdachten-Bruchem.ece>

3.5 Leiden: rustiger en beheersbaar

Korte terugblik

Leiden kent een lange traditie van vreugdevuren, vooral gemaakt van kerstbomen, tijdens de jaarwisseling. Daar komen zeer geregeld ook geweldsincidenten bij voor. Tijdens de jaarwisseling 2006/ 2007 ontstonden er in Leiden-Noord problemen toen de benodigde ME-bijstand niet geleverd kon worden. De Leidse jaarwisseling 2007/ 2008 verliep erg wisselvallig. Vooral in de wijken De Kooi en de Mors was het erg onrustig. Er vonden diverse incidenten plaats waarbij geweld tegen burgers en hulpverleners werd gebruikt. Opvallend was het feit dat het geweld zich de laatste jaren leek te verplaatsen. Voorheen was het nog van Leiden Noord naar West, inmiddels leek het geweld ook steeds meer naar het centrum te trekken. In totaal werden er 33 personen aangehouden op de avond van de jaarwisseling 2007/ 2008.

Aanloop naar 2008/ 2009

Net als in Haaglanden hebben de gemeente Leiden en de hulpdiensten van Hollands-Midden de inzet van 'treinen' tijdens de jaarwisseling voorbereid. Dit model, waarin de politie, brandweer en een voertuig van stedelijk beheer samenwerken, wordt al sinds de jaarwisseling 2002-2003 ingezet om kleine illegale vuurhaarden te blussen en te ruimen. Om de ruimingen geordend en rustig te laten verlopen, wordt het personeel van de brandweer en de gemeentelijke dienst bijgestaan door de politie. Met het oog op de toenemende agressie tegen hulpdiensten, wordt dit model de laatste jaarwisselingen steeds vaker toegepast.

Er wordt ook een pilot uitgevoerd met de inzet van surveillancamera's.

Gedurende de jaarwisseling worden de helmen van de politiebikers uitgerust met kleine camera's. Deze camera's hebben tot doel het registreren van overtredingen en misdrijven, zodat de beelden na de jaarwisselingen kunnen worden gebruikt voor opsporingsdoeleinden. Vanuit de jongerenwerkers worden de jongeren op de hoogte gebracht van het cameratoezicht en weten zij dat ze met oud en nieuw in de gaten worden gehouden. Het cameratoezicht heeft dus niet alleen een proactieve werking, daarnaast heeft het ook een sterk preventief karakter.

“Meer politiemensen worden uitgerust met camera's die bovendien scherpere beelden kunnen maken. Ook hopen we camerabeelden aan justitie te kunnen geven waardoor eventuele relschoppers kunnen worden aangepakt.” (Korpschef Hollands-Midden, Leidsch Dagblad, 20 december 2008):

Voorafgaande aan de jaarwisseling 2008/ 2009 bereidt de burgemeester noodverordeningen voor en worden er een aantal veiligheidsrisicogebieden (VRGs) aangewezen. De noodverordening maakt het voor de politie mogelijk om de personen die overlast veroorzaken uit een gebied weg te sturen. Een VRG geeft de politie meerdere bevoegdheden waaronder het preventief fouilleren van burgers binnen het gebied. Leiden Noord en het gebied rondom Stevenschhof en Mors worden aangewezen als VRG tijdens de jaarwisseling 2008/ 2009. Tevens geldt op deze locaties een noodverordening.

Verloop jaarwisseling

De jaarwisseling verloopt ten opzichte van voorgaande jaren buitengewoon rustig. Het aantal aanhoudingen ligt hoger dan in het jaar ervoor. Dit jaar worden 77 personen aangehouden, tegen 33 aanhoudingen bij de jaarwisseling 2007/ 2008. De stijging in het aantal aanhoudingen is vooral het effect van de afgekondigde noodverordeningen deze jaarwisseling. Deze maakt het voor de politie mogelijk om personen op grond van verdenking aan te

houden. In Leiden wordt gedurende de jaarwisseling geen gebruik gemaakt van de ME. Deze wordt wel achter de hand gehouden, voor als een situatie uit de hand dreigt te lopen. Er ontstaan echter nergens in Leiden grote onrusten of rellen.

Het geweld tegen hulpverleners is dit jaar 'marginaal'. Bij het blussen van een vuurton raakt een brandweervrouw licht gewond door een afgestoken vuurpijl. Onduidelijk is of de vuurpijl met opzet richting de brandweervrouw is afgestoken. Een politieagent in burger wordt een gebroken kaak geslagen, nadat hij iets heeft gezegd over een illegaal vreugdevuurtje. Het breken van de kaak wordt echter niet beoordeeld als zijnde bewust gericht tegen een agent, aangezien hij in burger was en niet als agent herkenbaar.

Het aantal buitenbrandjes tijdens de jaarwisseling 2008/ 2009 is afgenomen ten opzichte van de jaarwisseling 2007/ 2008. In de aanloop naar de jaarwisseling is er echter een lichte stijging geweest van het aantal buitenbrandjes. Er worden in totaal 37 buitenbranden geregistreerd, een afname van meer dan 20% ten opzichte van 47 buitenbranden tijdens de vorige jaarwisseling.

De schade van deze jaarwisseling valt lager uit. Er worden vrijwel geen bushokjes en brievenbussen opgeblazen. Bij voorgaande jaarwisselingen waren deze meestal al voor twaalf uur 's nachts vernietigd. Deze jaarwisseling branden er geen scholen af en zijn er bij de gemeente geen vuurwerkslachtoffers bekend.

Na de jaarwisseling

Op 12 januari 2009 evalueert de werkgroep Jaarwisseling samen met de burgemeester de ervaringen van deze jaarwisseling. Geconcludeerd wordt dat het toepassen van de noodverordening heeft geleid tot het beter beheersbaar maken van dreigende situaties tijdens de jaarwisseling. Het is vrijwel niet mogelijk om de noodverordening op te laten nemen in de APV. Wanneer deze in de APV wordt opgenomen is dit op een aantal vlakken in strijd met het individuele recht op vrijheid van de burger. Daarnaast heeft de noodverordening een sterk preventief karakter en geeft het in veel gevallen een signaal af naar de burger. Er wordt door de gemeente Leiden nog wel gekeken of er punten vanuit de noodverordening beter passen binnen de APV. De strenge preventieve aanpak van de afgelopen jaarwisseling blijft gehandhaafd. Deze aanpak lijkt goed te werken, dus de gemeente wil de aanpak vasthouden en verder ontwikkelen. Er worden uiteindelijk 2 personen berecht aan de hand van supersnelrecht, waaronder de persoon die de agent in burger een gebroken kaak heeft geslagen.

3.6 Voorschoten: geen risicolocatie meer

Korte terugblik

De jaarwisseling van 2006/ 2007 was onrustig verlopen in de Nieuw Voordorpstraat en zowel de autoriteiten als bewoners waren tot de conclusie gekomen dat er wat aan gedaan moest worden om vergelijkbare ongeregelheden te voorkomen. Er is daarna fors op deze straat geïnvesteerd. Er zijn onder andere bewonersbijeenkomsten georganiseerd en er is contact geweest met een van de echtgenotes van de onruststokers. Tijdens de jaarwisseling 2007/ 2008 heeft de politie vanaf 17.00 uur in de straat gestaan. Er hebben zich toen geen ongeregelheden voorgedaan. Wel verplaatsten de problemen zich: er vonden ongeregelheden plaats in het buurthuis aan het Alettahof. De schade daar bedroeg 20.000 euro. De politie heeft de daders achterhaald en opgepakt en zij hebben ongeveer 10.000 euro schade vergoed.

De Nieuw Voordorpstraat is een straat in een volkswijk. Volgens de politie wonen er wat lager geschoolde mensen. In de straat bestaan sterke sociale banden tussen bewoners. Iedereen kent elkaar en alles wordt nauwlettend in de gaten gehouden. Er is zelfs een leider (de “burgemeester van de straat”). De politie heeft redelijk contact met deze buurtbewoners. Na de jaarwisseling van 2006- 2007 is de band met de bewoners verslechterd en heeft het veel investering gekost om weer op redelijke voet te komen met de bewoners.

Aanloop naar de jaarwisseling 2008/2009

Voor de jaarwisseling van 2008/ 2009 investeert de politie fors op het buurthuis aan het Alettahof. De politie vraagt de Dienst Informatie van Hollands-Midden om een analyse. De politie wil weten welke jongeren nu concreet voor de vernielingen (overlast) hebben gezorgd tijdens de jaarwisseling van 2007/ 2008. De Dienst Informatie geeft aan dat het zeven tot negen jongeren bedroeg. De politie vindt het noodzakelijk dat iedereen uit het team deze jongeren “kent”, dus zij besluit op zoek te gaan naar informatie over de jongeren en verzamelde onder andere foto's van hen. Dat resulteert erin dat elke agent in Voorschoten weet om welke jongeren het ging. De jongeren worden uit de anonimiteit gehaald. Tijdens de jaarwisseling zelf kan iedere agent de jongere vervolgens aanspreken indien nodig. Voor oud en nieuw spreekt de wijkagent iedere jongere van de lijst of hun ouders in de wijk aan en deelt hij hen mede dat zij tijdens de jaarwisseling van 2008/ 2009 in de gaten worden gehouden.

In de gemeente Voorschoten geeft de gemeente op één locatie een vreugdevuurvergunning af, op de Tahyaweg. De gemeente heeft voor de aanleg van de vuren gezorgd evenals voor een container met hout. Bij deze locatie is er tevens een contactpersoon die kan bellen als er ongeregelheden zijn. Tevens stelt de gemeente Voorschoten schone oliedrums beschikbaar om hierin kleinere vuren te stoken. De “brandweergroep” (een hangjongerengroep) vraagt afgelopen jaarwisseling voor het eerst sinds jaren geen vergunning aan bij de gemeente voor het stoken van een vreugdevuur bij de brandweerkazerne.

Voordat de jaarwisseling plaatsvindt worden twee risicolocaties aangewezen in Voorschoten, de Nieuw Voordorpstraat en het Alettahof. Aan beide risicolocaties wordt een eigen Officier van Dienst van de politie gekoppeld.

Verloop jaarwisseling

De jaarwisseling van 2008/ 2009 verloopt al met al vrij rustig. Het aantal vernielingen valt de lokale autoriteiten mee. Er worden geen mensen aangehouden. Er is bijstand aanwezig van de ME, de Koninklijke Marechaussee en het KLPD vanwege de risico's op de aangewezen risicolocaties. Er wordt geen geweld gebruikt tegen hulpverleners. Er zijn geen branden, afgezien van een klein brandje door een vuurpijl die onder een dak van een huis terechtkomt. De hulp van de brandweer wordt ingeschakeld om dit brandje te blussen.

De politie komt er tijdens een surveillance achter dat er eveneens gestookt wordt tussen en naast twee vuurkorven. Dit is geen plek waarvoor een vergunning voor een vreugdevuur is afgegeven. De politie geeft de groep stokers aan dat een vergunning voor het stoken noodzakelijk is, of dat het vuur in een beschikbaar gestelde oliedrum moet worden gestookt. Deze oliedrum wordt vervolgens alsnog geregeld.

Na afloop

Na afloop van de jaarwisseling overhandigt de wijkagent de jongeren persoonlijk een bedankbrief, omdat zij zich de jaarwisseling netjes hebben gedragen. Voor de komende jaarwisseling van 2009- 2010 worden de Nieuw Voordorpstraat en het Alettahof als risicolocaties opgeheven. Een veel gehoorde opmerking is dat er te veel blauw op de straat was op deze twee locaties. De komende jaarwisseling worden de locaties nog wel in de gaten gehouden, maar niet meer behandeld als risicolocatie.

3.7 Eemdijk: burgerparticipatie

Korte terugblik

Eemdijk is een kleine, afgelegen dorpskern die hoort bij gemeente Bunschoten en ongeveer 800 inwoners telt. Een groot deel van de inwoners van Eemdijk heeft een christelijke achtergrond en de kerk heeft een belangrijke plaats in het sociale leven. De inwoners van Eemdijk zijn sterk gericht op hun autonomie ten opzichte van de gemeente Bunschoten en zijn wars van overheidsbemoeienis. Dit gevoel werd in het verleden sterkt aangewakkerd tijdens de viering van de jaarwisseling, waarbij het dorp van oudsher een traditie kent van het stoken van een groot vreugdevuur op de kruising midden in het dorp. Dit vuur werd ieder jaar opgestookt met verzameld en op de erven opgeslagen hout, olie, autobanden en soms een caravan. Bij het vuur zijn rond de 150 personen aanwezig, waarbij het voornamelijk jeugd betreft maar ook veel ouders van de jongeren hun gezicht laten zien. Het vreugdevuur zorgde regelmatig voor gevaarszetting voor de omliggende woningen en bracht ook de nodige openbare orde problematiek met zich mee. Tijdens de jaarwisseling 2003-2004 is dit flink uit de hand gelopen en heeft de politie met geweld de onrust beteugeld. Hierbij werd geweld door de jeugd tegen de politie en brandweer niet gevreesd. Vanaf deze jaarwisseling heeft de gemeente in samenwerking met politie meerdere initiatieven ontplooid, maar de echte kentering kwam met de jaarwisseling van 2007/ 2008. De nieuwe burgemeester heeft in voorbereiding op die jaarwisseling contact gelegd met enkele sleutelfiguren uit het dorp en hen benoemd als verantwoordelijken voor de veiligheid en rust tijdens de jaarwisseling. In ruil daarvoor werd afgesproken dat de hulpdiensten afstand zouden nemen en de inwoners hun eigen feest zouden gunnen. Samen met de openstelling van de plaatselijke kroeg De Winkel nadat het vuur door de brandweer gedoofd was, is deze vorm van burgerparticipatie een succes gebleken.

Aanloop naar de jaarwisseling 2008/ 2009

De succesformule van burgerparticipatie krijgt een vervolg tijdens de jaarwisseling 2008/2009. Initiatieven om de veiligheid rond de jaarwisseling verder uit te bouwen komen vanuit zowel overheid als de sleutelfiguren zelf. Deze richten in overleg met de gemeente een 'ordedienst' op die duidelijk herkenbaar aanwezig is bij het feest. Daarnaast wordt afgesproken dat politie en brandweer in een ontspannen sfeer bij het feest aanwezig zijn en er weer wordt samengewerkt met de kroeg. De burgemeester laat de inwoners weten trots te zijn op hun inzet voor een goed verloop van de vorige jaarwisseling en spreekt zijn vertrouwen uit in een herhaling van dit goede verloop tijdens de komende jaarwisseling. Daarnaast wordt de burgerparticipatie in het hele politiedistrict Eemland Noord uitgebreid door het instellen van een vuurwerktelefoonnummer dat burgers in de maand december elke dag kunnen bellen bij constatering van overlast of vernielingen. Via deze telefoonlijn komt de burger direct in contact met de noodhulpeenheid van de politie die speciaal ingesteld is voor het reageren op dergelijke meldingen.

Verloop jaarwisseling

De jaarwisseling 2008/ 2009 verloopt wederom voorspoedig door de inzet van de ordedienst bij het vreugdevuur. Deze grijpt in bij onregelmatigheden en deze correctie op het gedrag wordt geaccepteerd door de inwoners. De burgemeester laat zelf zijn gezicht zien bij het vreugdevuur om met de aanwezige toezichthouders, brandweer en politie te spreken. Er heerst alom tevredenheid over de gang van zaken. Rond twee uur dooft de brandweer het vreugdevuur en gaat aansluitend café De Winkel open.

Na afloop

De inzet van burgerparticipatie blijkt in Eemdijk tot succes te leiden. De vuurwerktelefoon levert goede resultaten op. Mede hierdoor wordt de schade aan gemeente-eigendommen in Bunschoten teruggedrongen van €36.000 in 2008 naar €10.000 in 2009. Het contact van de politie en gemeente met de inwoners van Eemdijk wordt niet meer verstoord tijdens de jaarwisseling en is in de dagelijkse gang van zaken eveneens versterkt. De inwoners lijken in toenemende mate te beseffen dat ook zij verantwoordelijk zijn voor een veilig verloop van het vreugdevuur en dat dit niet het einde van een leuk feest betekent. De kracht van dit concept zit hem dan ook juist in het feit dat de traditie van het stoken op zich niet verboden wordt, maar alleen de omstandigheden worden veranderd. En dat blijkt tot ieders tevredenheid tot een gezellige feestvreugde te leiden.

4. Regionaal casusonderzoek

4.1 Inleiding

De ordeproblematiek bij de jaarwisseling heeft een sterk lokaal karakter en vergt maatwerk. Tegelijkertijd is afgewogen centralisatie en afstemming op regionaal niveau noodzakelijk. Er lijkt in toenemende mate sprake van regionale afstemming en samenwerking. We behandelen de gebeurtenissen rond de jaarwisseling van 2008/ 2009 in twee regio's die beide een duidelijke jaarwisselingproblematiek hebben: Haaglanden en Zeeland. We hanteren daarbij dezelfde indeling als in het vorige hoofdstuk en geven per regio achtereenvolgens een korte terugblik op eerdere jaarwisselingen, we besteden aandacht aan de voorbereidingen op de jaarwisseling 2008/ 2009, we schetsen het verloop van die jaarwisseling en besteden aandacht aan de nafase.

4.2 Regio Haaglanden: meer samenwerking

Inleiding

De gemeente Den Haag kent een jarenlange traditie wat betreft de jaarwisseling. Jongeren trekken de wijken in om kerstbomen en pallets te verzamelen en deze daarna te stoken. Dat gaat vaak gepaard met – soms ernstige – ongeregeldheden. De laatste jaren zijn er echter verbeteringen zichtbaar. Dit komt mogelijk door dat er sprake is van professionalisering van de bij de jaarwisseling betrokken partijen, zoals brandweer, politie, ambulance en diverse gemeentelijke afdelingen. Deze professionalisering gaat gepaard met een grote financiële investering en een grote inzet van de hulpdiensten tijdens de jaarwisseling. In de hele regio is zichtbaar dat er meer aandacht is voor samenwerking rond de jaarwisseling.

Het is de moeite waard te vermelden dat ruim twintig jaar geleden de problemen rond Oud en Nieuw in den Haag veel groter waren dan nu, met bijvoorbeeld 30 gewonden, enkele miljoenen euro's schade, honderden gesneuvelde ruiten en geplunderde winkels. In een zo goed als in de vergetelheid geraakte combinatie van preventie en repressie is het indertijd gelukt een kentering teweeg te brengen.⁹

De regio Haaglanden telt negen gemeenten en drie politiedistricten met in totaal negentien politiebureaus. Den Haag is de centrumgemeente van de regio. De gemeente Den Haag is verdeeld in acht stadsdelen, te weten Centrum, Laak, Escamp, Loosduinen, Segbroek, Haagse Hout, Scheveningen en Leidschenveen- Ypenburg.

Korte terugblik

De jaarwisseling van 2006/ 2007 verliep onrustig in Haaglanden. Tijdens deze jaarwisseling vonden er in Den Haag meerdere incidenten plaats waarbij geweld richting hulpdiensten werd gebruikt. De ME werd op verschillende plaatsen in Den Haag ingezet om de politie te ondersteunen. Groepen jongeren keerden zich op bepaalde locaties tegen agenten en bekogelden hen met vuurwerk en stenen. Vijftig auto's brandden af, wat particulieren een schade opleverde van tussen de 500.000 en 1.000.000 euro. In de regio werden 179 personen aangehouden, waarvan 113 aanhoudingen in Den Haag zijn verricht. Acht agenten raakten gewond doordat zij slachtoffer werden van geweldpleging door burgers.

---

⁹ Eysink Smeets M. en Etman O., Brede aanpak Haags oudejaarsvandalisme. In : Algemeen Politieblad nr. 24, 22 november 1986. Zie ook: <http://www.crimelink.nl/service/alle-blogs/artikel/eysink-smeets-de-collectieve-amnesie-van-het-oudejaar/>

De jaarwisseling 2007/ 2008 was opnieuw onrustig. Het globale beeld was dat deze jaarwisseling veel werk opleverde voor de politie en de overige hulpdiensten. Er vonden confrontaties plaats met dronken bewoners. Er was sprake van een iets rustigere voorfase en een onrustigere nacht. Dit werd vooral veroorzaakt door een toename van in brand gestoken auto's: er werden maar liefst 109 auto's in brand gestoken. Tijdens de jaarwisseling werd er meer geweld gebruikt tegen hulpverleners. De politie verrichtte 120 aanhoudingen vanwege onder meer vernieling, brandstichting en baldadigheid. Er werden vier korte ("Hit and Run") acties van de ME uitgevoerd in de Koningstraat, Duindorp, de Draaistraat en de Burgemeester Jansenstraat, mede om het werk van politie- en brandweerpersoneel mogelijk te maken.

In beide jaren zette de brandweer in de aanloop naar en tijdens de jaarwisseling twaalf autospuiten in. Er waren in 2007/ 2008 minder grote en middelgrote branden dan het jaar ervoor. Wel kwamen er meer meldingen bij de brandweer binnen. Mede daardoor zijn alle autospuiten vrijwel continu ingezet tijdens de avond en de nacht. De brandweer uitte haar zorg over de agressie in de richting van het eigen personeel. De capaciteit om alle branden, waaronder spontane vuren en autobranden, direct te kunnen behandelen was te beperkt.

Hoewel de meeste jaarwisselingsgerelateerde incidenten in de regio duidelijk in Den Haag plaatsvonden, vinden ook in de rest van de regio de nodige incidenten plaats, zoals blijkt uit onderstaand overzicht.

In Delft had een 19-jarige Delftenaar een spoedoperatie nodig nadat hij betrokken was geraakt bij een vechtpartij en in de buikstreek werd gestoken. In totaal hield de politie in Delft rond de jaarwisseling vier personen aan op verdenking van openlijk geweld en vernieling. Het vreugdevuur aan de Brasserskade liep bijna uit op een drama: er ontstond onverwacht een loopvuurtje' tussen een klein vuurtje verderop en de grote brandstapel, die inmiddels flink doordrenkt was met benzine en diesel. In een flits stond de brandstapel in brand, waardoor een aantal jongeren ineens door het vuur omringd waren.

In Leidschendam-Voorburg hield de politie in totaal drie personen aan, onder andere voor het gooien met illegaal vuurwerk in het gezicht van een politieagent. In Rijswijk schoot een 21-jarige Rijswijker bij een vreugdevuur tot twee keer toe een vuurpijl gericht af naar de aanwezige politiemensen. In Rijswijk werden verder in de nieuwjaarsnacht veertien personen aangehouden voor belediging, één persoon voor het bezit van een busje traangas en acht personen die respectievelijk spullen op vreugdevuren gooiden, een brievenbus lieten ontploffen en een abri vernielden met vuurwerk. Twee personen werden aangehouden die de hulpdiensten belemmerden bij hun werkzaamheden. In het Westland werden in totaal 24 personen aangehouden. Er waren ook incidenten en aanhoudingen in Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp.

Aanloop naar de jaarwisseling 2008/ 2009

Beleid en samenwerking

Uitgangspunt van de betrokken partners in Haaglanden is het bevorderen van een ordelijk en goed verloop van de jaarwisseling door het tegengaan van verstoringen van de openbare orde, onveilige situaties en het zoveel mogelijk voorkomen of beperken van materiële schade. Er wordt een beleidskader opgesteld. Aan de hand van de jaarwisseling 2007/2008 zijn de drie meest in het oog springende feiten: het aantal autobranden, de agressie richting hulpverleners

en de hoeveelheid schade in de openbare ruimte. In aanloop naar de jaarwisseling 2008/ 2009 wordt hier fors op geïnvesteerd door het nemen van diverse preventieve maatregelen.

Samenwerking tussen hulpdiensten, gemeenten en OM vindt plaats in de voorbereidingsfase, de uitvoeringsfase tijdens de jaarwisseling en in het civiel- en/of strafrechtelijk traject dat daar op volgt. Voor de aanpak van de jaarwisseling binnen Den Haag verzorgt het Ambtelijke Coördinatieorgaan Oud en Nieuw (Acon) de afstemming van de activiteiten. In het Acon zijn de bij de jaarwisseling betrokken gemeentelijke diensten en de hulpdiensten vertegenwoordigd. In de loop van de jaren heeft het overleg in de stadsdelen steeds meer inhoud gekregen. De acht decentrale Acons stellen risico- inventarisaties per stadsdeel op. De resultaten van deze inventarisaties worden vertaald in plannen van aanpak per stadsdeel.

In aanloop naar de jaarwisseling investeren gemeenten en hulpdiensten zoveel mogelijk in samenwerking met bewonersinitiatieven (nachtpreventie, buurtpreventie en –interventieteams en straatvertegenwoordigers), in de voorbereiding op de jaarwisseling en de bestrijding van risico's. Er wordt intensief met bewoners gecommuniceerd, onder meer door middel van bijeenkomsten, de gemeentelijke website en de stadskrant. Bureau Halt geeft voorlichting aan groep zeven en acht van het basisonderwijs en de brugklassen van het voortgezet onderwijs. In de voorlichting is ingegaan op de regels rondom oud en nieuw en het op een verantwoordelijke wijze omgaan met vuurwerk.

Preventieve maatregelen

Verschillende preventieve maatregelen moeten eraan bijdragen dat de problematiek tijdens de jaarwisseling zoveel mogelijk wordt voorkomen. Zo benadert de gemeente Den Haag haar 'hot shots': voorafgaande aan de jaarwisseling krijgen 92 probleemjongeren – potentiële onruststokers – in Den Haag via een brief van de burgemeester. Hierin wordt verteld dat zij tijdens de jaarwisseling in de gaten worden gehouden en dat misdragingen niet worden geaccepteerd.¹⁰ De brieven worden voor het grootste deel overhandigd door de wijkagent.

Ten aanzien van gedoogde vreugdevuren is in Den Haag vanaf eind jaren negentig sprake van een terugloop. De gemeente dringt – door een combinatie van regulering en ontmoediging – het aantal gedoogvuren in de stad terug. Dit omdat de schade op de locaties waar gestookt wordt soms aanzienlijk is. De gemeente gedooft alleen als het geen gevaar oplevert voor de omgeving en als er geen ongeregelheden plaatsvinden. De gemeente maakt ook afspraken met de organisatoren over hun taak en verantwoordelijkheid. Op vijf locaties in Den Haag wordt een aanvraag gedaan om een vreugdevuur te mogen organiseren. Voor bezorgde bewoners die tijdens de jaarwisseling hun auto veilig in Den Haag willen stallen worden afspraken gemaakt met een aantal parkeergarages in de stad.

Overmatig alcoholgebruik wordt mede gezien als oorzaak van het ontstaan van ongeregelheden tijdens de jaarwisseling. Sinds een aantal jaren hanteert de gemeente Den Haag daarom alcoholverboden op probleemlocaties. Voor de jaarwisseling van 2008/ 2009 geldt een tijdelijk alcoholverbod op de Marionettestraat en het Moerbeiplein (Segbroek). Via de stadskrant worden bewoners hiervan op de hoogte gesteld. De samscholingsverboden voor de Singels en in Rustenburg- Oostbroek zijn voor de jaarwisseling van 2008/ 2009 ingetrokken.

---

¹⁰ "Misdragen wordt moeilijker tijdens deze jaarwisseling - Van Aartsen beschouwt oud en nieuw als crisissituatie" AD/Haagsche Courant, woensdag 31 december 2008.

In de gemeente Westland wordt SMS- alert ingezet in de aanloop naar de jaarwisseling van 2008/ 2009. Deelnemers krijgen per SMS het verzoek om voorzichtig om te gaan met de spullen op straat en bij overtredingen de politie te waarschuwen. Eind 2009 dient SMS- alert op te gaan in Burgernet.¹¹ Het OM werkt in de gemeente Westland met een “weekendarrangement”. Dat houdt in dat meerderjarigen, die geweld plegen tijdens de jaarwisseling tot en met de maandagochtend na de jaarwisseling in de cel worden opgesloten.¹²

De politie vormt een autobrandenteam. De voorbereidingen van de politie bestaan uit preventief en proactief werken in de periode voor de jaarwisseling. Twintig onruststokers worden aangehouden op grond van concreet dreigen met geweld en brandstichting.

Aanpak geweld tegen hulpverleners

De aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners wordt geïntensiveerd. Vanaf 2006 wordt conform het landelijk beleid een twee maal zo hoge straf geëist tegen een dader die een misdrijf pleegt tegen een ambtenaar in functie. Op landelijk niveau is via de campagne “Stank voor Dank” geprobeerd om het geweld tegen hulpverleners tegen te gaan. Hulpverleners worden tevens getraind in het omgaan met agressie en voertuigen worden beter beschermd. Er is een proef gaande waarbij er camera’s op een ambulance zijn bevestigd. Tevens worden hulpverleners gestimuleerd om aangifte te doen als zich agressie tegen hen heeft voorgedaan. Aangifte doen kan (helaas) niet anoniem. Daarom is besloten dat de commandant aangifte kan doen, met het slachtoffer als getuige en dat de domicilie van het slachtoffer wordt gesteld op het adres van bijvoorbeeld de kazerne.

Afspraken

De politie, de brandweer, de GHOR, gemeenten en Openbaar Ministerie maken onderling samenwerkingsafspraken. De gezamenlijke voorbereiding wordt gecoördineerd op regionaal niveau. Over de volgende zaken worden afspraken gemaakt:

- In de meldkamer wordt tijdens de jaarwisseling meer aannamescapaciteit ingezet, om te beoordelen hoe de brandweercapaciteit het best ingezet kan worden. Dit door het stellen van prioriteiten. Ook stelt de brandweercentralist bij het uitvragen vragen die voor de politie relevant zijn.
- Regiobreed maken gemeenten een afspraak over flexibele inzet van de brandweercapaciteit. Burgemeesters in de regio stemmen ermee in dat hun lokale brandweerkorpsen ook voor brandbestrijding in andere gemeenten in de regio kunnen worden ingezet. In overleg met de pelotoncommandant van de brandweer, krijgt het Hoofd Sectie brandweer de bevoegdheid om te beoordelen waar de brandweercapaciteit ingezet dient te worden.
- ‘Schoonmaaktreinen’: in Haaglanden werken brandweer, politie en gemeente tijdens de jaarwisseling samen in een ‘trein’: een combinatie van voertuigen om branden en rommel mee op te ruimen. Een brandweerauto, een shovel en een opruimwagen rijden achter elkaar, beschermd door een politievoertuig.
- In Den Haag worden op sommige politieauto’s camera’s geplaatst. Mocht er iets gebeuren dan kunnen de daders worden achterhaald.
- De ambulancedienst van Haaglanden krijgt voor de jaarwisseling speciale brillen om hen te beschermen tegen vuurwerk. Tevens zijn de ramen van de ambulance bedekt

¹¹ “Sms-alert een succes - Opvolger Burgernet maakt nog meer mogelijk” AD/Haagsche Courant, woensdag 10 december 2008.

¹² “Wat is het? - Direct de cel in en pas maandag weer op straat” AD/Haagsche Courant, maandag 27 oktober 2008.

met een speciale folie, waardoor de ramen niet breken als er vuurwerk of stenen tegenaan worden gegooid.¹³

- Ook het OM levert een bijdrage aan de gezamenlijke aanpak. In Haaglanden worden vernielingen en geweld tegen hulpverleners tijdens de jaarwisseling van 2008/ 2009 sneller en zwaarder bestraft. Supersnelrecht wordt tijdens de jaarwisseling toegepast. De snelle bestraffing moet afschrikwekkend werken. Naast gevangenisstraf wordt ook huisarrest voor de jaarwisseling van 2009- 2010 geëist.¹⁴

Verloop jaarwisseling

De jaarwisseling van 2008/ 2009 verloopt in grote lijnen beter ten opzichte van jaarwisseling van 2007/ 2008. Er wordt belangrijke vooruitgang geboekt. De indruk van de betrokken diensten is dat de boodschap dat geweld en vernieling niet meer wordt gepikt, gedeeltelijk lijkt te zijn overgekomen. Alle betrokken partijen houden een positiever beeld over aan deze jaarwisseling.

Er is in de regio minder politie-inzet nodig dan voorgaande jaren. Wel is een kort politieoptreden nodig in het Slobeenpad in Leidschenveen naar aanleiding van ongeregelheden. In tegenstelling tot vorige jaarwisselingen hoeft de ME geen charges in Den Haag uit te voeren. Volgens de politie komt dit grotendeels door de burgerparticipatie. In de gehele regio worden er tijdens oud en nieuw 151 arrestaties verricht. In Den Haag worden 104 aanhoudingen verricht. Hieronder vallen ook aanhoudingen die kort voor de jaarwisseling zijn gedaan.¹⁵ Dit jaar worden voor het eerst ook mensen aangehouden omdat zij dreigen met geweld of vernieling tijdens de jaarwisseling.

Het aantal autobranden in Den Haag wordt met meer dan de helft teruggedrongen, naar 52.¹⁶ Vanuit de commandokamer kunnen hulpdiensten het verloop van een deel van de branden op een scherm volgen en zo sneller anticiperen op de bewegingen van daders. De meeste aanhoudingen vinden net als vorig jaar plaats in het centrum. Inmiddels zijn er acht verdachten van (poging tot) brandstichting in personenauto's aangehouden. In totaal wordt er ongeveer 450 keer gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot gratis of voordelig parkeren, vooral in Scheveningen, Centrum en Laak.

De schade aan gemeentelijke eigendommen in Den Haag (straatmeubilair en wegdek) bedraagt 261.000 euro tegen 317.000 euro vorig jaar. Het aantal kapotte afvalbakken wordt bijna gehalveerd: van 416 vorig jaar naar 237 dit jaar. De grootste schadepost in de regio is de door brand verwoeste Vrije School in Zoetermeer. De schade daar bedraagt 2,5 miljoen euro. In Zoetermeer wordt voor 200.000 euro schade verricht aan gemeentelijke eigendommen. Gemeente Westland becijfert de schade aan eigen objecten op 100.000 euro. Delft komt er van de vier grootste Haaglandse gemeenten met 40 mille schade nog het 'best' vanaf.¹⁷

De brandweer heeft veel werk aan twintig binnenbranden. Daarnaast moet de brandweer veelvuldig uitrukken voor kleine buitenbranden. Op het hoogtepunt zijn er tegelijkertijd acht middelgrote binnenbranden. Op acht meldingen na heeft de brandweer hetzelfde aantal meldingen als vorig jaar. Volgens de brandweer komen er meer branden voor in de regio van Den Haag dan in Den Haag zelf. Dit jaar komt ongeveer 50% van de meldingen uit de andere gemeenten in de regio.

¹³ "Speciale bril voor broeders" AD/Haagsche Courant, dinsdag 9 december 2008.

¹⁴ "Wat is het? - Direct de cel in en pas maandag weer op straat" AD/Haagsche Courant, maandag 27 oktober 2008.

¹⁵ "Elke 5 minuten gaat het mis" AD/Algemeen Dagblad, 2 vrijdag 2009.

¹⁶ "800 man opgepakt met Oud en Nieuw" de Volkskrant, January 2, vrijdag 2009.

¹⁷ "Jacht op illegale knallers" AD/Haagsche Courant, maandag 8 december 2008.

Met de inzet van vijftien ambulances kan worden voldaan aan de zorgvraag voor de regio Haaglanden. De afgelopen jaarwisseling hebben 86 mensen zich met brandwonden gemeld in Haagse ziekenhuizen. Dit aantal is minder dan vorig jaar.

In Den Haag worden er twaalf incidenten geregistreerd van geweld tegen hulpverleners, waarbij in tien gevallen sprake is van geweld tegen de politie, één keer van geweld tegen brandweer en één van geweld tegen ambulancepersoneel. Naar aanleiding hiervan zijn elf verdachten aangehouden. In Zoetermeer raken twee agenten gewond nadat een explosief onder hun auto is geworpen.¹⁸ Bij de brandweer heerst het beeld dat er minder agressie is geweest richting de brandweer. De brandweer heeft het gevoel gesteund te worden door de politie. Door inzet van personeel en materieel kan de brandweer de drukte aan.

Op 2 januari en op 5 januari 2009 past het OM voor acht meerderjarige en twee minderjarige verdachten uit Den Haag supersnelrecht toe, in verband met misdrijven gepleegd tijdens Oud en Nieuw. In de meeste gevallen betreft het openlijke geweldpleging tegen politie en/ of vernieling. De rechter veroordeelt alle verdachten. Ruim 50 % van de veroordelingen is inclusief huisarrest voor de jaarwisseling van 2009- 2010. De hoogste uitgedeelde straf bedraagt acht maanden cel, waarvan twee maanden voorwaardelijk.

Na afloop

Binnen de regio Haaglanden zijn diverse lessen en aandachtspunten benoemd, onder meer tijdens een evaluatie van het autobrandenteam op 12 maart. De halvering van het aantal autobranden geeft volgens de politie aan dat de aanpak succesvol is geweest. Onder andere vanwege het opstellen van een daderprofiel, burgerparticipatie, de inzet van camera's, het organiseren van parkeervoorzieningen en er werd sneller multidisciplinair opgetreden.

De samenwerking tussen de hulpdiensten verliep dit jaar soepeler. Een belangrijke meerwaarde dit jaar gaf de centrale afstemming tussen brandweer en politie in de commandokamer en in de meldkamer. Hierdoor was regionale afstemming en aansturing van beide disciplines mogelijk. Ook de uitbreiding van de aannamecapaciteit is waardevol gebleken. Hierdoor waren er vrijwel geen wachttijden. Wel bestaat de behoefte om (nog) betere afspraken te maken over aansluiting tussen beide organisaties op alle niveaus.

De samenwerking tussen alle betrokken partijen kan nog verder worden uitgebreid, vooral in de voorbereiding op de jaarwisseling. Volgens de brandweer kan nog winst worden behaald door meer te gaan samenwerken met jongerenwerkers bij preventie en signaleren van situaties.

Informatie is nog een aandachtspunt. De politie is van mening dat de informatieorganisatie constant goed op orde dient te zijn. Punt van aandacht is de (terug) koppeling van de verschillende informatiestromen. De brandweer wil de komende jaarwisseling meer zicht krijgen op wat zich in de gehele regio voordoet. Soms zijn de partners te veel georiënteerd op de lokale in plaats van de regionale schaal.

Zowel het OM als de politie zijn tevreden over de toepassing van supersnelrecht tijdens de jaarwisseling. Volgens de politie omdat er op voorhand goede afspraken over waren gemaakt,

---

¹⁸ "Geen grip op straatuig; Agenten en brandweerlieden bestookt met vuurwerk en stenen. Officiële feesten wel vrij van rottigheid" De Telegraaf, vrijdag 2 januari 2009.

betrokken agenten goed waren geïnstrueerd en de dossiers op tijd werden aangeleverd bij het OM.

De thema's voor de komende jaarwisseling 2009- 2010 wordt vastgesteld door de evaluatie van het voorgaande jaar, landelijke trends en wensen vanuit de gemeenteraad. Aan de hand van de evaluaties worden nieuwe verbeterpunten aangewezen.

4.3 Regio Zeeland: vooral een lokaal proces

Inleiding

In een aantal kernen in Zeeland is het standaard onrustig tijdens oud en nieuw. In deze dorpen geldt een mentaliteit dat het moet kunnen om één keer per jaar helemaal los te gaan. In een aantal gemeenten/dorpen hebben burgers die niet populair zijn in de gemeenschap last van pesterijen en intimidatie tijdens Oud en Nieuw. Dit zorgt er mede voor dat er in deze plaatsen door de bevolking weinig wordt samengewerkt met de politie. Men is bang voor represailles of uitsluiting uit de gemeenschap. Enkele gemeenten hebben inmiddels de ongeregelde heden rond de jaarwisseling als probleem erkend en het hoog op de agenda gezet. In deze gemeenten is sterk geïnvesteerd op preventie en is de inzet van hulpdiensten tijdens de jaarwisseling groot. Dit lijkt op die plaatsen zijn vruchten af te werpen.

De regio Zeeland telt dertien gemeenten, die verdeeld zijn over drie politiedistricten. Dit zijn district Walcheren, Oosterscheldebekken en Zeeuws-Vlaanderen. Iedere gemeente in Zeeland heeft minimaal één wijkteam. Grotere gemeenten, zoals Vlissingen en Middelburg hebben meerdere wijkteams. In totaal zijn er 24 teams binnen politie Zeeland actief.

Korte terugblik

De jaarwisseling 2006/ 2007 verliep onrustig in Zeeland. Er waren 30 meldingen over vuurwerk en 78 meldingen van brand/ontploffing. In Arnemuiden zocht een groep van 30 jongeren de confrontatie op met de politie. De groep gooide met eieren en bierflesjes naar de politie. Uiteindelijk zijn 12 jongeren opgepakt voor bedreiging van agenten, vandalisme en baldadigheid. Ook in Nieuw en Sint Joosland werden politie en brandweer met eieren bekogeld. Er vonden daar tevens veel vernielingen en brandstichtingen plaats. In Middelburg en Vlissingen was sprake van veel brandjes. Bij een autobrand in Vlissingen zijn 5 mensen aangehouden. In Scherpenisse heeft een 71-jarige man een jongen die vuurwerk afstak door zijn voet geschoten. In 's Gravenpolder was sprake van een uit de hand gelopen vreugdevuur.

De jaarwisseling 2007/ 2008 verliep eveneens onrustig. De brandweer had het druk met 250 meldingen van brand of ontploffingen. In het rapport “Nederlands grootste evenement” valt te lezen dat Zeeland landelijk gezien op twee regio's na het hoogste aantal meldingen van brandstichting per 10.000 inwoners kreeg te verwerken. Op meldingen van overlast nam Zeeland net na Zuid Holland Zuid de tweede positie in. In Vlissingen brandden twee gebouwen uit en bij scholen in Souburg en Westerzicht en bij een buurtcentrum werd getracht brand te stichten. In Middelburg werden brandweerlieden met vuurwerk bekogeld. In totaal werden 24 arrestaties verricht. De helft van de arrestanten maakte zich schuldig aan vandalisme, geweld en het verstoren van de openbare orde.

Aanloop naar de jaarwisseling 2008/ 2009

Beleid en samenwerking

In september begint de regio Zeeland op regionaal niveau met de voorbereidingen op de jaarwisseling. De Algemeen Commandant die tijdens de jaarwisseling verantwoordelijk zal zijn voor het politieoptreden is bij de diverse driehoeksoverleggen aanwezig, waarna men tot een algemeen draaiboek komt. Per gemeente wordt een plan van aanpak gemaakt. De door politie gehanteerde uitgangspunten voor het optreden tijdens oud en nieuw zijn gebaseerd op

ervaringen en aanbevelingen van voorgaande jaren. Uitgangspunt is dat “in het te voeren overheidsbeleid de effectiviteit van de handhaving en het herstellen van de openbare orde in en rond de verschillende locaties binnen de districten centraal dient te staan”. Door gemeenten, OM en politie worden de tolerantiegrenzen vastgesteld en de inzet van personeel. Daarnaast worden de locaties van inzet tijdens de jaarwisseling vastgesteld. De voorbereiding op de jaarwisseling vindt vooral lokaal plaats. De Algemeen Commandant die verantwoordelijk is voor het optreden van de politie tijdens oud en nieuw voorziet de gemeenten in Zeeland van adviezen over de jaarwisseling. Hier wordt in wisselende mate gehoor aan gegeven door de gemeenten.

De voorbereiding op en het zorgen voor een goed verloop van de jaarwisseling is vooral in handen van de politie, er is op weinig plaatsen multidisciplinair samengewerkt. Van burgerinitiatieven is nauwelijks sprake. Het is ook moeilijk om medewerking te krijgen van sleutelfiguren in de dorpen en wijken. De gemeenschappen zijn over het algemeen gesloten en er heerst angst voor uitsluiting wanneer wanordelijkheden aan de kaak gesteld worden. Dit maakt het in aanloop naar de jaarwisseling lastig om informatie in te winnen. Personen die bij voorgaande jaarwisselingen negatief in beeld zijn gekomen of in 2008 betrokken zijn geweest bij openbare orde verstoringen zijn aangemerkt als hotshot. Achteraf blijkt dat veel van hen inmiddels verhuisd zijn of tijdens oud en nieuw op vakantie waren en dus niet als hotshot aangemerkt hadden moeten worden. Dit geeft een gebrekkige informatiepositie weer.

Kort voorafgaand aan de jaarwisseling vindt er voor het eerst een overleg plaats tussen brandweer, politie en gemeente in Middelburg en Vlissingen. Daarbij worden afspraken gemaakt over het optreden tijdens oud en nieuw.

Preventieve maatregelen

In verschillende plaatsen schrijven gemeenten burgers aan om hen te wijzen op hun verantwoordelijkheden tijdens oud en nieuw. In de gemeenten Reimerswaal, Arnemuiden en Nieuw en Sint Joosland wordt naar alle adressen een brief verstuurd, in Terneuzen krijgen twintig hotshots een brief en in Vlissingen worden negentig personen aangeschreven. In een aantal plaatsen voert de burgermeester ook gesprekken met jongeren. In de gemeente Veere wordt een menukaart verspreid met daarop voor ieder vergrijp de transactiekosten. Dit wordt gedaan om op ludieke wijze de bewoners duidelijk te maken wat de gevolgen zijn wanneer zij zich misdragen tijdens oud en nieuw. Er worden op verschillende locaties in Zeeland feesten georganiseerd, zowel met als zonder overheidssteun. In Goes wordt in de Zeelandhallen een groot feest gehouden dat veel jongeren zal trekken. Vanaf november vindt er in Reimerswaal door de politie gericht toezicht plaats op jaarwisselingsgerelateerde misdragingen en wordt er repressief opgetreden. De burgemeester van Reimerswaal voert gesprekken met de dominee en mag langs catechisatielessen om met de daar aanwezige jongeren te spreken.

Tijdens de jaarwisseling is er een gedoogbeleid van kracht voor een aantal zaken. Zo mogen brommers zonder uitlaat rijden in Middelburg en Reimerswaal en geldt er geen snelheidsbeperking op een aangewezen locatie in Middelburg. In verschillende gemeenten worden op aangewezen plaatsen vreugdevuren toegestaan.

Aanpak geweld tegen hulpverleners

Er wordt extra geïnvesteerd op de aanpak van geweld tegen hulpverleners. Tegen daders die een misdrijf plegen tegen een ambtenaar in functie zal een twee maal zo hoge straf geëist worden. Indien dit zich tijdens oud en nieuw voordoet, dient direct aangehouden te worden en

de arrestant zal tot 3 januari opgesloten blijven. In het algemeen draaiboek wordt extra aandacht besteed aan geweld tegen hulpverleners door duidelijk te vermelden dat de veiligheid van personeel prevaleert.

Afspraken

Multidisciplinair worden er afspraken gemaakt over de samenwerking op de volgende punten:

- Politie, OM en gemeente spreken af dat politie tijdens de jaarwisseling extra aandacht zal hebben voor: openlijke geweldpleging tegen personen en goederen, vernieling, mishandeling, bedreiging, brandstichting, opzettelijk een ontploffing teweeg brengen, opzettelijk de blussing van brand verhinderen of belemmeren en misdaden gepleegd tegen ambtenaren in de uitoefening van hun functie.
- OM maakt snelrecht mogelijk. De officier van Justitie zorgt voor extra zittingen vanaf 5 januari om jaarwisselingsgerelateerde zaken te behandelen. Politie zegt toe de verbalen tijdig en compleet rond te hebben voor deze zittingen. Er zal voldoende rechnercapaciteit gerealiseerd worden voor onderzoek en verhoor op 1 januari 2009.
- Tijdens de jaarwisseling zal ieder uur een overleg plaatsvinden in het SGBO. Brandweer zal hierbij aanwezig zijn, GHOR niet.
- Brandweer en Reinigingsdienst in Arnemuiden zijn paraat op locatie tijdens Oud en Nieuw.

Verloop jaarwisseling

De jaarwisseling 2008/ 2009 verloopt in Zeeland in grote lijnen beter dan in het jaar ervoor. Er heerst onder de betrokken partijen een positief beeld over het verloop en het optreden tijdens Oud en Nieuw. In Arnemuiden, waar voorheen veel problemen waren, blijft het rustig en ook de ingecalculerde problemen in Hoek en Zaaamslag (naar aanleiding van de moord op een postbode tijdens Koninginnenacht 2008) blijven uit, maar op andere plaatsen doen zich wel incidenten voor.

Tijdens de jaarwisseling wordt twee derde van het politiepersoneel ingezet. Deze inzet is ongeveer gelijk aan die bij de jaarwisseling ervoor. Deze keer wordt de politie ook ondersteund door 24 leden van de Koninklijke Marechaussee. Er wordt gewerkt met zogenaamde “vuistploegen”, waarbij ME’ers in vreedstenuw samen met Marechaussees in groepen van 6 flexibel ingezet worden. De vuistploegen worden gepositioneerd op locaties die als hotspot aangemerkt zijn; zij kunnen zich snel verplaatsen wanneer het op een andere plek uit de hand dreigt te lopen. In aanloop naar de jaarwisseling heeft een oefendag plaatsgevonden, waarbij politie en Marechaussee samen getraind hebben.

Krabbendijke is één van de strengst protestants-christelijke dorpen van Zeeland, waar het traditioneel onrustig is op oudejaarsdag. Een grote groep jongens in de leeftijd van 12 tot 30 jaar zorgt daar ook dit jaar weer voor veel onrust. Op straat worden grote hoeveelheden alcohol gedronken en veel overlast veroorzaakt onder meer door lawaai te maken en anderen te provoceren. De politie wordt door de groep gehinderd als zij een voertuig wil controleren op illegaal vuurwerk. Dat heeft een onveilige situatie tot gevolg. In Nieuw en Sint Joosland richt een groep van 20 jongens vernielingen aan, onder andere aan tuinhekjes, tot de politie ter plaatse komt, waarna de groep zich verspreidt. In Oud-Vossemeer vinden veel vernielingen plaats. Dit wordt pas laat ontdekt door de politie en via een buurtonderzoek wordt geprobeerd de daders te achterhalen. In Versere ontploft ‘s middags een vuurwerkbom, waarbij grote schade wordt aangericht aan de kerk en aan passerende auto’s. De daders filmen hun actie en

plaatsen het filmpje op Couture. Op basis daarvan worden ze later aangehouden. In Goes wordt één man aangehouden nadat hij een beveiliging een karatetrap geeft, omdat die hem de toegang tot het feest had ontzegd. In Terneuzen worden aanhoudingen verricht na een vechtpartij tussen 25 personen. 's Nachts zijn er in Middelburg en Vlissingen veel brandjes. De politie moet een aantal keren komen om de brandweer bijstand te verlenen, zodat de brandweer haar werk kon doen.

In totaal komen zeventien politieagenten in aanraking met geweld. Drie politieagenten doen aangifte en negen politieagenten zeggen zelf geweld toepast te hebben. In de hele regio worden 16 personen aangehouden. De helft hiervan wordt direct afgedaan met een transactie, een deel wordt geseponeerd vanwege gebrek aan bewijs en drie zaken worden later afgehandeld. Meestal gaat het om mishandeling. De Provinciale Zeeuwse Courant¹⁹ maakt een inventarisatie gemaakt van de schadebedragen aan gemeentelijke eigendommen in gemeenten in Zeeland. Het schadebedrag aan gemeentelijke eigendommen in Walcheren is 66.000 euro. Middelburg neemt daarvan 30.000 euro voor haar rekening. Dit is ongeveer de helft van het schadebedrag van vorig jaar. In Reimerswaal, waar Krabbendijke en Yerseke onder vallen waren de kosten voor de jaarwisseling 30.000 euro. In dit bedrag zitten ook de kosten voor preventie. Volgens de burgermeester is het eigenlijke schadebedrag 17.000 euro. Dit zou ook een halvering van de kosten van eerdere jaren zijn.

Na afloop

In het algemeen is er in de regio Zeeland sprake geweest van een grote diversiteit in de gemeentelijke aandacht voor vaak gelijksoortige problematiek. Ook regionaal staat de jaarwisseling nog onvoldoende op de bestuurlijke agenda. Na afloop van de jaarwisseling hebben meerdere evaluaties plaatsgevonden. De politie heeft alle medewerkers die met oud en nieuw ingezet zijn een evaluatieformulier laten invullen. Daarnaast is er een evaluatiebijeenkomst georganiseerd, waar medewerkers van verschillende locaties en van diverse afdelingen aanwezig waren. De jaarwisseling is ook in verschillende gemeentelijke driehoeksoverleggen geëvalueerd. Uit deze evaluaties zijn verschillende lessen en aandachtspunten benoemd. Hieronder de belangrijkste punten.

De jaarwisseling dient eerder op de agenda te komen dan afgelopen jaar. In april/mei moeten gemeenten in het regionaal college van hun regierol doordrongen worden.

Voorheen had Zeeland wel een vuurwerkteam, maar de afgelopen paar jaar is er geen vuurwerkteam meer geformeerd. Afgelopen jaarwisseling hebben zich veel incidenten voorgedaan die te maken hadden met zwaar illegaal vuurwerk. De wens is voor komende jaarwisseling in september een vuurwerkteam te formeren.

Informatie is nog een aandachtspunt. Doordat er te weinig contact is met de bevolking in veel kleine kernen, vooral met sleutelfiguren, kon politie moeilijk aan actuele informatie komen. Ook zou er een culturomslag bij de burgers te weeg gebracht moeten worden, zodat zij zich verantwoordelijk gaan voelen en vaker incidenten gaan melden bij de politie.

De aanpak van de jaarwisseling is vooral een lokaal proces geweest. Daardoor was er veel verschil in hoe de jaarwisseling is opgepakt binnen de verschillende gemeenten. Niet alle gemeenten zien nog het belang van een goede voorbereiding op Oud en Nieuw. Ook het

---

¹⁹ PZC, 14-01-2009

belang van een regionale aanpak wordt niet door iedereen gezien. Volgens enkele burgemeesters en politiechefs is de problematiek rondom Oud en Nieuw zo locatiegebonden dat een lokale aanpak het beste werkt. Vanuit de politie bestaat de wens om de jaarwisseling in sommige gemeenten beter op de agenda te krijgen. De voorbereiding zou nu nog te veel een politieaangelegenheid zijn.

De ervaring van zowel gemeenten als politie is dat de communicatiecampagne voorafgaand aan de jaarwisseling een positief effect heeft gehad. Mensen zijn zich meer bewust geworden van de gevolgen van wangedrag tijdens oud en nieuw en het bericht dat er stevig opgetreden ging worden, heeft een afschrikwekkend effect gehad.

Er is uiteindelijk geen snelrecht toegepast. Vanaf 5 januari waren extra zittingen gepland, maar er is geen gebruik van gemaakt. Zowel OM als politie zien niet de meerwaarde van het snelrecht in Zeeland. De benodigde capaciteit voor de administratieve afhandeling gaat ten koste van de capaciteit op straat.

Van alle lessen en verbeterpunten is door gemeenten en politie verslag gemaakt. Voor de jaarwisseling van 2009/ 2010 worden de aspecten die uit de diverse evaluaties zijn gekomen, meegenomen in de voorbereiding.

5. De jaarwisseling 2008/2009 in de media

Net als vorig jaar hebben we de berichtgeving media in de periode voor, tijdens en na de jaarwisseling intensief gevolgd. We hebben ons gefocust op de berichtgeving in enkele grote landelijke dagbladen: Telegraaf, AD, de Volkskrant. Verder hebben wij de berichtgeving bestudeerd in regionale kranten over gebieden waar tijdens de jaarwisseling al vaker opvallende problemen hebben gespeeld.

Aandacht voor Commissie Overlast Jaarwisseling

In de media is er veel aandacht voor het rapport 'Een prettige jaarwisseling' van de Commissie Overlast Jaarwisseling (COJ). De media behandelen de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van de COJ. De meeste aandacht krijgen de aanbevelingen van de COJ over vuurwerk: de COJ bepleit een forse belasting op vuurwerk, een hardere aanpak van illegaal vuurwerk, maar niet voor beperking van de afsteektijden.

Naast de invoering van een belasting om legaal vuurwerk veel duurder te maken, moet er een harde aanpak komen van vooral het illegale vuurwerk. Politie en justitie zullen meer mensen moeten vrijmaken voor de bestrijding daarvan. (Algemeen Dagblad, 29 september 2008)

Er zijn ook kritische geluiden te horen over de conclusies en aanbevelingen van de COJ. Tegen een 'vuurwerktaks' wordt in de media negatief gereageerd. In een opiniestuk in het AD van 29 september 2008 wordt gesteld dat dit geen draagvlak heeft bij de bevolking en voor elk probleem een belastingmaatregel wordt genomen. Ook het bekorten van de afsteektijd wordt afgewezen.

Thom de Graaf verschijnt in de periode na het uitkomen van het rapport van de COJ verschillende malen in de media. Onder meer over supersnelrecht en geweld tegen hulpverleners. In december 2008 laat De Graaf zich kritisch uit over de campagne van BZK, gericht op het voorkomen van geweld tegen hulpverleners. Het zou erop lijken dat men alles mag zolang hulpverleners maar met rust worden gelaten. De Graaf toont zich openlijk teleurgesteld over de follow-up na het rapport van zijn commissie over de jaarwisseling.

Nu kan de boodschap van de overheid worden begrepen als: 'Blijf met je fikken van de hulpverleners af, maar ga verder je gang maar'. (De Graaf in Binnenlands Bestuur, december 2008).

Na de jaarwisseling wordt ook nog wel terugverwezen naar de COJ:

Op initiatief van de commissie was heel Nederland uitgeroepen tot 'één groot risicogebied' en kondigde de politie aan sneller te zullen overgaan tot arrestaties. Hierdoor verkeerde Nederland volgens Thom de Graaf met Oud en Nieuw in 'een soort staat van beleg', en werden 800 mensen aangehouden. Het was dan ook een stuk rustiger dan gewoonlijk - op het saaie af, eigenlijk. (de Volkskrant, 3 januari 2009)

Dominant beeld in de media: de jaarwisseling als jaarlijks terugkerend probleem

Er is veel aandacht voor de jaarwisseling in de media. Voorafgaand aan de jaarwisseling zijn enkele thema's dominant: geweld tegen hulpverleners, overlast en gevaar van (illegaal) vuurwerk en de maatregelen die de overheid neemt om problematiek tegen te gaan. De nadruk ligt op hoe risico's ingedamd kunnen worden. Voor de (onderliggende) oorzaken van het deviante gedrag tijdens oud en nieuw en de aanpak daarvan is in de media nauwelijks tot geen aandacht. Verder valt op dat politici en bestuurders de jaarwisseling aangrijpen om een stevig

standpunt in te nemen ten opzichte van ongewenst gedrag: ‘zero tolerance’ voert de boventoon. Er zijn ook enkele tegengeluiden. Zo waarschuwt korpschef Stikvoort van Hollands Midden de burgemeesters in deze regio via een brief voor het gebruik van zero-tolerancebeleid, omdat dit volgens hem averechts zou werken.

De kranten besteden voorafgaand aan de jaarwisseling veel aandacht aan het beleid van overheden om problemen tijdens de jaarwisseling tegen te gaan. Er wordt veel vooruitgeblikt op hoe bepaalde gemeenten en regionale politiekorpsen de jaarwisseling gaan aanpakken, en hoe men dit in het verleden heeft gedaan.

Er is zowel aandacht voor de ‘harde lijn’ in veel regio’s tegen onruststokers, als voor de nieuwe initiatieven die gemeenten en regio’s nemen om problemen tegen te gaan. Gemeenten zetten zich in voor preventie van problemen. Dit komt onder andere tot uiting in veel politie op straat, burgersurveillanten, cameratoezicht, het organiseren van feesten, het weghalen van vuilnisbakken en het versturen van brieven aan de zogenaamde ‘hot shots’. De preventieve maatregelen worden veelal gekoppeld aan repressie: worden de regels niet nageleefd dan wordt er streng gestraft. Dit is weer te merken aan de maatregelen ‘supersnelrecht’ en ‘weekendarrangementen’ (2 nachten in de cel) voor arrestanten. Daarnaast gebruiken overheden de media om een actieve houding van burgers te vragen. Er wordt opgeroepen om sociale controle uit te oefenen. Politie en gemeenten verzoeken burgers om misstanden bij een anonieme tiplijn te melden of deze met hun mobiele telefoon te filmen of te fotograferen.

“Dat snelle afhandelen van overtredingen is goed”, "Iemand die moedwillig een paar kerstbomen in de fik steekt, wil je niet pas zeven maanden later daarvoor straffen. Dat voelt een beetje kinderachtig, een beetje lullig. Bovendien vindt een verdachte dan ook niet meer dat hij of zij de straf heeft verdiend. Bij een kleine overtreding hoort direct een tik op de vingers.” (Hoogleraar strafrecht Ybo Buruma in De Gelderlander, 31 december 2008)

Wie rottigheid uithaalt tijdens de jaarwisseling in Utrecht kan rekenen op een zogenoemd weekendarrangement. Mensen die worden aangehouden tijdens oud en nieuw gaan tot 2 januari de cel in. [...] "Het is voortreffelijk dat lokale maatregelen op deze manier ondersteund worden", aldus Wolfsen. (ANP, 4 december 2008)

De media zijn overwegend neutraal over deze maatregelen. Enkele kranten laten zich negatief uit over bepaalde (nieuwe) maatregelen, zoals supersnelrecht, en nemen daarin soms een duidelijk normatief standpunt in. Er worden daarnaast normatieve standpunten ingenomen ten aanzien van geweld tegen hulpverleners. Naast strengere straffen is ook meer preventie nodig, meent het Reformatorisch Dagblad: meer respect en naastenliefde. De krant brengt dit in verband met de inmiddels stilgevallen normen- en waardendiscussie van minister-president Balkenende.

De zogenoemde ‘hot shots’, daders uit voorgaande jaren, krijgen in veel gemeenten voor de jaarwisseling een pittige brief thuis, waarin zij worden gewaarschuwd dat zij in de gaten worden gehouden. In sommige gemeenten krijgen alle inwoners een brief waarin wordt opgeroepen om van de jaarwisseling geen rotzooi te maken.

Daarnaast stuurde Van Aartsen een pittige brief naar 75 notoire relschoppers. Overlast wordt niet getolereerd, luidde de boodschap. „We laten duidelijk blijken dat we er bovenop zitten. Het wordt moeilijker om je dit jaar te misdragen tijdens oud en nieuw. Mensen die zich misdragen, verpesten de sfeer rond oud en nieuw en dat accepteren we niet. De schade die

ontstaat aan straatmeubilair en politievoertuigen is enorm. Daar moeten we ons tegen wapenen." (Haagsche Courant, 31 december 2008)

Hoe zou u het vinden als uw broer, vader of buurman gewond raakt bij het uitoefenen van zijn functie? En hoe voelt u zich als uw kind niet de juiste zorg krijgt omdat omstanders roet in het eten gooien? Wij vinden dat hulpverleners te allen tijde hun werk moeten kunnen doen. Wij roepen dan ook iedereen op om van Oud en Nieuw een feest te maken en geen veldslag. (open brief van de burgemeesters van de gemeenten Buren, Culemborg, Geldermalsen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Tiel en Zaltbommel aan hun bewoners, 5 december 2008)

Vooraf in de weken voor de jaarwisseling wordt nadrukkelijk de relatie gelegd met de problematiek van geweld tegen hulpverleners. Veel politici, burgemeesters en woordvoerders van de politie en gemeenten benoemen de problematiek in de aanloop naar de jaarwisseling. Veelvuldig wordt aangegeven dat geweld tegen hulpverleners "onacceptabel is en absoluut niet getolereerd wordt". Kranten berichten over zero-tolerancebeleid ten aanzien van geweld tegen hulpverleners en over nieuwe maatregelen zoals camera's op helmen van brandweerlieden en petten van politieagenten. In de Telegraaf van 21 december geeft minister Ter Horst van BZK aan dat ze "haar handen vol heeft" aan de agressie tegen hulpverleners. Ze wil dat hier keihard tegen wordt opgetreden. Ter Horst vindt dat hulpdiensten tijdens de jaarwisseling moeten opschalen en het net als een belangrijk evenement moeten benaderen. Veel burgemeesters laten in de media hun afkeer over geweld tegen hulpverleners horen, zowel voor als na de jaarwisseling.

"Agressief gedrag tegen hulpdiensten is onacceptabel". (burgemeester Link van Schinnen in Limburgs Dagblad, 3 januari 2009)

Burgemeester Cohen zei tijdens de jaarwisseling "geen enkele agressie tegen hulpverleners te accepteren" (ANP, 4 december 2009)

Wie met oud en nieuw rellen schopt, raddraait, hulpverleners of politie bekogelt, zit snel in een politiebusje. Meer dan de helft van alle agenten van het district De Waarden is die avond op straat. Er staat ME klaar en er is geregeld dat indien nodig snel assistentie wordt verkregen uit grote steden als Nijmegen of Arnhem. Dat hebben de negen burgemeesters van de gemeenten in het district De Waarden uit Gelderland gisteren meegedeeld. Ze hebben zich sinds de zomer voorbereid op een oud en nieuwviering waar weinig meer aan het toeval wordt overgelaten. [...] Het is absoluut onacceptabel dat vrijwilligers van brandweer of mensen van hulpdiensten als ambulance of gemeentelijk personeel bedreigd worden en de kans lopen gewond te raken", vertelt burgemeester S. de Vreeze van Tiel, die in het regionaal overleg tussen politie, justitie en gemeenten voorzitter is. (De Gelderlander, 4 december 2008)

'Onverkwikkelijk', noemt hij het afsteken van vuurwerk richting hulpdiensten. (burgemeester Schneiders van Haarlem in Haarlems Dagblad, 2 januari 2009).

"Onbegrijpelijk dat de eigen vrijwillige brandweer bekogeld wordt." (burgemeester Van den Bosch van Zaltbommel in Brabants Dagblad, 2 januari 2009)

Overlast en vernieling rond de jaarwisseling, onder meer door vroeg afsteken van vuurwerk, komen ook in de media aan de orde. De politie van Dordrecht geeft aan dat het moeilijk aan te

pakken is. Daarvoor moeten ze wel worden gebeld. Een bijkomend probleem is dat de daders vaak weglopen na het afsteken van het vuurwerk. Scholen en de Algemene Onderwijsbond reageren verbolgen op het voorstel om scholen door leraren te laten bewaken tijdens de jaarwisseling. De Volkskrant noemt het bewaken van scholen door leraren een “treurig dieptepunt”.

Ook illegaal vuurwerk is vaker een onderwerp in de media. Illegaal vuurwerk zorgt voor een kwart van de verwondingen rond Nieuwjaar. Niet alleen het afsteken maar ook het opslaan van dit illegaal vuurwerk levert risico's op. VROM meent dat illegaal vuurwerk bijdraagt aan toenemend 'anarchistisch en strafbaar gedrag' tijdens Oud en Nieuw. VROM acht de maatschappelijke schade van illegaal vuurwerk zo groot dat de handel moet worden ingedamd. Er zijn dit jaar zes grote strafrechtelijke onderzoeken uitgevoerd naar illegale handel in vuurwerk. De overheid zou daarmee willen laten zien dat het haar ernst is. Minister Kramer komt met nieuwe maatregelen: ze wil meer controle op illegaal vuurwerk uit China. De inspectie van dit jaar was strenger en er is meer illegaal vuurwerk onderscherpt dan voorheen: 220 ton. In de Rotterdamse haven zou overigens vrijwel geen illegaal vuurwerk binnenkomen vanwege de strenge controles; eerder in Antwerpen en Hamburg. Op een speelgoedbeurs in Duitsland zouden handelaren zowel legaal als illegaal vuurwerk bestellen bij de leveranciers. Minister Kramer werkt op dit punt samen met België en Duitsland en spreekt ook China aan op het nemen van maatregelen. In samenwerking met België en Duitsland worden grote ladingen onderschept in de havens. Hoewel dit nog slechts een klein deel van de totale lading betreft, wordt het gezien als een stap in de goede richting.

"Belangrijk is dat China nu in ieder geval erkent dat Nederland een probleem heeft met het illegale vuurwerk uit China" (Gustaaf Biezeveld van het Openbaar Ministerie in BN De Stem, 28 november 2008)

In december analyseert het AD wat de effecten zijn van maatregelen tegen vuurwerkrisico's en concludeert dat die beperkt zijn. Het beperken van de afsteektijd is niet te handhaven en wordt dus niet ingevoerd. Dat zwaarder legaal vuurwerk nog wordt toegestaan wordt negatief beoordeeld in de krant. De grote vier gemeenten van de regio Haaglanden tonen zich hier teleurgesteld over. Probleem zou zijn dat dit vuurwerk in andere Europese landen ook verkrijgbaar is en verbieden in Nederland dus zinloos is. De burgemeester van Westland, lid van de commissie De Graaf, toont zich in de media blij met inzet van extra rechercheurs in deze periode.

Na de jaarwisseling: kanttekeningen bij “rustig verloop”

Direct na de jaarwisseling geven de media een algemeen beeld van het verloop. Diverse kranten koppen met “Relatieve rust met oudjaar” of “Onrustige oudejaarsnacht in Bommelwaard”. Uit deze berichten komt overwegend het beeld naar voren dat de jaarwisseling zonder grote incidenten is verlopen.

In de meeste gevallen wordt bij het beantwoorden van de vraag hoe de jaarwisseling is verlopen een vergelijking gemaakt met de voorgaande jaarwisseling. Citaten als “ik heb het idee dat deze nacht rustiger is verlopen dan die van vorig jaar” komen dan ook veel voor. Het schijnbaar jaarlijks terugkerende politiebeeld dat de jaarwisseling “relatief rustig” is verlopen wordt in veel media kritisch besproken. Kranten en andere media berichten over de jaarlijks terugkerende problemen. Zij vragen zich af in hoeverre er sprake is van een negatieve ontwikkeling. De Volkskrant constateert dat de maatschappelijke tolerantie tegenover geweld, vandalisme en ordeverstoring aanzienlijk is afgenomen. Dit past volgens de krant in een

breder beweging waarin strenger wordt opgetreden tegen misdragingen. De krant noemt dat winst. Maar wijst er ook op dat lange tradities niet in één jaar kunnen worden doorbroken. De krant vindt verder dat bestuurders niet moeten doorslaan in hun ijver. Dit kan negatieve bijeffecten hebben zoals onzorgvuldige rechtspraak en het doel voorbij schieten.

Ook COJ-voorzitter Thom de Graaf blikt terug op deze jaarwisseling. In zijn eigen stad Nijmegen is er een molotovcocktail naar een brandweerwagen gegooid. "Het is vrijwel een poging tot doodslag," aldus De Graaf. Het beeld van een 'rustige jaarwisseling' klopt volgens hem niet.

"Ik noem het niet rustig, want ik vind het niet normaal als er aanhoudingen plaatsvinden, brandjes worden gesticht en molotovcocktails worden gegooid." (De Graaf in Algemeen Dagblad, 1 januari 2009)

Krantenkoppen over het verloop van de jaarwisseling zijn minder heftig dan vorig jaar. Wel zijn vooral de negatieve uitwassen van de oud en nieuwviering onderwerp. Koppen zijn onder meer:

Twee doden en 937 arrestaties bij onrustige jaarwisseling - Hulpverleners weer doelwit (Algemeen Dagblad, 2 januari 2009)

Elke 5 minuten gaat het mis (Algemeen Dagblad, 2 januari 2009)

Geen grip op straattuig; Agenten en brandweerlieden bestookt met vuurwerk en stenen (Telegraaf, 2 januari 2009)

Vechtpartijen, relletjes en belaagde agenten (de Volkskrant, 2 januari 2009)

Forse straffen voor oud-en-nieuwtuig (Telegraaf, 3 januari 2009)

"Jaarwisseling rustig verlopen?" (de Volkskrant, 3 januari 2009)

De Volkskrant vraagt zich af of de jaarwisseling wel echt zo rustig is verlopen, zoals gezegd werd door de autoriteiten. De krant maakt een voorlopige balans op, op basis van de voorlopige cijfers die het ministerie van Binnenlandse Zaken op 2 januari heeft bekendgemaakt: 1370 brandstichtingen; 97 gevallen van geweld tegen hulpverleners; ongeveer 800 arrestaties; in totaal 2753 geregistreerde incidenten; daarnaast nog 7641 vuurwerkincidenten. De krant wijst erop dat de maatschappelijke kosten hoog waren. Onder meer door de massale politie-inzet, overuren bij de rechtbanken en leraren die hun scholen bewaakten tijdens oud en nieuw. Het valt de krant tegelijk wel op dat er minder grote problemen waren dan vorige jaren. Ook leken politie en bestuurders goed voorbereid op hun taak. Overheidsvertegenwoordigers zijn in de media redelijk voorzichtig over het verloop van de nieuwjaarsnacht.

Toch schat minister Guusje ter Horst dat er minder incidenten waren dan vorig jaar. „Maar elk incident is natuurlijk verschrikkelijk. Een paar jaar geleden maakten we ons nog druk om vuurwerkgewonden. Nu gaat het alleen nog maar om schelden, vechten en vandalisme." (Algemeen Dagblad, 1 januari 2009)

De politie in Groningen wil nog geen kwalificatie verbinden aan de voorbije jaarwisseling. "Daarvoor is het nog te vroeg. De ervaring leert dat we na oud en nieuw nog veel meldingen binnenkrijgen. Mensen zien later pas dat hun auto of brievenbus is beschadigd. (Dagblad van het Noorden, 1 januari 2009)

Lenferink vindt het 'echt een doorbraak' dat de grote problemen van de vorige jaren zo sterk teruggedrongen zijn. „Verleden jaar waren we het zat dat het toch nog op een paar plekken misging. Nu hadden we daar heel gericht maatregelen genomen." (Burgemeester Lenferink van Leiden in Leidsch Dagblad, 1 januari 2009)

Na de jaarwisseling wordt in de media ook teruggeblikt op de effectiviteit van (nieuwe) maatregelen en zware straffen. De rechter heeft na de jaarwisseling in diverse gevallen zware straffen, waaronder huisarrest voor de komende jaarwisseling opgelegd. Onder meer voor het beledigen van agenten het gooien van vuurwerk naar agenten, geweld tegen een politieman en het vernielen van een politievoertuig. De media berichten dat diverse zaken in Amsterdam rommelig verliepen. De dossiers waren niet compleet en de raadslieden hadden nauwelijks voorbereidingstijd. De straffen waren hier ook lager. Het OM geeft in de media aan dat het supersnelrecht haar niet in staat zou hebben gesteld om de zaken goed genoeg voor te bereiden. De media geven aan dat de nieuwe maatregelen soms wel erg ver gaan. Dit illustreert de Volkskrant door een artikel over een jongen die werd veroordeeld omdat hij een ME'er 'bijna in het kruis' zou hebben getrapt.

Eerder was ook de Raad voor de Rechtspraak zeer kritisch over het supersnelrecht. Het zou voor politie en justitie zo goed als onmogelijk zijn de strafdossiers op tijd bij de rechters en advocaten van de verdachten te krijgen. Hierdoor zouden zij zich niet goed op de zaak kunnen voorbereiden, wat het recht van een verdachte op een eerlijk proces in gevaar brengt. Volgens hoofdaanklager van het arrondissement Den Haag, Theo Hofstee, is daarom gekozen voor delicten die eenvoudig te bewijzen zijn, zoals geweld tegen politiefunctionarissen. "Dat is eenvoudig vast te stellen, iemand wordt immers op heterdaad betrapt," aldus Hofstee. "Ik hoop dat de verdachten hier iets van leren en zich bij de volgende jaarwisseling gedragen." (Het Parool, 3 januari 2009).

6. Een landelijke verkenning: de integrale aanpak van de jaarwisseling

6.1 Inleiding

De jaarwisseling is politiek bestuurlijk in de belangstelling gekomen. Er is consensus ontstaan dat het gaat om het grootste risico-evenement in Nederland. De commissie Overlast Jaarwisseling (COJ), onder leiding van de Nijmeegse burgemeester Thom de Graaf, werd ingesteld na de gewelddadigheden bij de jaarwisseling 2007/ 2008. De COJ kwam met 9 aanbevelingen. Op basis van de resultaten van de georganiseerde expertmeetings in november 2008 en maart 2009 en de ons toegestuurde documentatie geven we hierna een indruk van de wijze waarop de jaarwisseling beleidsmatig is aangepakt en de mate waarin uitvoering is gegeven aan de aanbevelingen van de Commissie Overlast Jaarwisseling. Daarnaast gaan we op een aantal onderwerpen die landelijk rond de jaarwisseling 2008/ 2009 gespeeld hebben wat dieper in. Het gaat daarbij om het volgende:

- burgerparticipatie: het betrekken van burgers bij het bevorderen van een feestelijke en veilige jaarwisseling
- (super)snelrecht: lik-op-stuk voor geweldplegers
- de aanpak van vuurwerkoverlast
- de aanpak van autobranden

6.2 Invulling van de aanbevelingen van de Commissie Overlast Jaarwisseling

Aanbeveling 1: Beschouw de jaarwisseling als een grootschalig evenement met ernstige risico's voor de openbare orde.

De commissie vindt dat de burgemeester de aangewezen partij is voor het formuleren van een integrale aanpak met alle betrokken partners. De commissie beveelt aan dat het lokale bestuur bij het aanpakken van de brandhaarden ook bewoners, middenstanders, scholen, buurtverenigingen, horeca en feestorganisatoren betreft.

Tijdens de workshop is nadrukkelijk aandacht besteed aan de regierol van burgemeesters. Deze is erg belangrijk maar er is nu nog veel variatie. De vraag is hoe burgemeesters rolbewust gemaakt kunnen worden, de politie is nu toch vaak nog de aanjager. “Iedereen roept ja en zegt ja, maar de politie moet het aanslingeren”. De verschillen in het oppakken van de regierol door burgemeesters bij gelijksoortige openbare orde problematiek wordt als een zorgpunt gezien. De suggestie wordt gedaan dat de minister van BZK in dat opzicht een rol zou kunnen spelen in de richting van burgemeesters. Aan de andere kant werd ook geconstateerd dat de politie het soms moeilijk vindt om de regierol die ze jaren heeft gehad, uit handen te geven. Velen geven aan dat er sprake is van een geleidelijk proces. Elke gemeente op zich heeft zijn eigen gebruiksaanwijzing, werd aangegeven, je moet stap voor stap jaar op jaar ontwikkelen en “Rekening houden met dat je moet groeien in die rol”. Er zijn ook gemeenten die de sense of urgency wel hebben maar niet het nodige beschikbare ambtelijke apparaat om ook daadwerkelijk alles aan te pakken.

Er wordt een duidelijke trend gesignaleerd: er is nu meer sprake van multidisciplinaire samenwerking dan in de jaren daarvoor. Het helpt als tijdig (voor eind november) wordt begonnen aan de integrale voorbereiding en als burgemeesters actief in het HELE traject betrokken worden.

In paragraaf 3 gaan we uitgebreid in op de participatie van burgers.

Aanbeveling 2: Breng de hotspots en hot shots in kaart

De commissie acht het van belang dat de betrokken partijen in de verschillende fasen van voorbereiding en afhandeling de voornaamste probleemgebieden en overlastveroorzakers in de gaten houden omdat beleid specifiek gericht op de zogenaamd hotspots en hot shots effectief is

Er zijn veel meer initiatieven dan in het verleden genomen met betrekking tot hotspots en hotshots, voor wat betreft de hotshots ook in samenwerking en communicatie met het OM. Zo kregen in een gemeente recidivisten van te voren een dagvaarding met melding dat ze moesten komen in januari en dat, als ze met oud en nieuw ook zouden komen, dat een heleboel extra problemen op zou gaan leveren. Dit in combinatie met betrokkenheid ouders.

Essentieel voor een beleid met betrekking tot hotspots en hotshots is de informatiepositie. Die is sterk afhankelijk van de wijk. Het is ook belangrijk informatie als een voortdurend proces te beschouwen, dat over meerdere jaren speelt. Het is niet altijd duidelijk wat criteria zijn om iets of iemand als hotspot of hotshot te bestempelen. Een goed backoffice (recherche) die de zaken afhandelt is belangrijk, waarbij alle incidenten in kaart gebracht worden en wordt doorgepakt, en er niet net na oud en nieuw gestopt wordt.

Er wordt ook aandacht gevraagd voor het feit dat het niet alleen gaat om vernielingen op hotspots, maar dat er ook rondtrekkende groepen zijn: “Mensen die dronken zijn en de confrontatie zoeken zijn anders dan mensen die puur met illegaal vuurwerk doelgericht dingen gaan slopen”

Aanbeveling 3: Haal de dader uit de anonimiteit

De commissie pleit vooral voor de toepassing van camera's en videoregistratie in diverse vormen: vaste camerapunten; camera's op surveillance- en hulpverleningsvoertuigen; – specifieke videoregistratievoertuigen en mobiele videot teams en camera's op de kleding of helm van een aantal politieambtenaren die worden ingezet op probleemlocaties.

Op diverse plaatsen is daadwerkelijk gebruik gemaakt van camera's. Over het algemeen was men zeer te spreken over het preventieve effect van camera's. In diverse regio's werden experimenten uitgevoerd met aan politieambtenaren bevestigde camera's. De preventieve werking wordt bevestigd door ervaringen in Gelderland-Zuid, Haaglanden, Utrecht, Rotterdam-Rijnmond en Midden-West Brabant. Mede dankzij publiciteit vooraf was het effect deëscalerend: “Zodra we dan aan kwamen rijden hoorde je roepen van Camera's, Camera's!!! Dan passen mensen wel meer op voor ze rotzooi uithalen”. Het effect met betrekking tot opsporing was minder duidelijk gezien de beperkte beeldkwaliteit. De meningen over de effecten van camera's op voertuigen waren niet onverdeeld positief.

Aanbeveling 4: Begin tijdig met de voorbereiding en werk cyclisch

De commissie is van mening dat een jaarlijks terugkerend en grillig fenomeen als de viering van de jaarwisseling een structurele bestuurlijke benadering vergt. De commissie beveelt daarom aan enkele maanden van tevoren met de voorbereidingen te starten en achteraf het gevoerde beleid te evalueren volgens een vastgesteld protocol en de uitkomsten te betrekken bij de voorbereiding van de volgende jaarwisseling.

Uit de workshop kwam naar voren dat er grote variatie is in het tijdstip waarop de voorbereidingen starten, afhankelijk van het gevoel van urgentie, maar dat er met de

toegenomen aandacht voor de jaarwisselingproblematiek wel een trend is om eerder te starten. Over het algemeen wordt er achteraf wel geëvalueerd, zij het niet volgens een vastgesteld protocol. Over de kwaliteit van die evaluaties bestaan overigens vaak grote vraagtekens. Bij de afwegingen voor beleid is in evaluatieve zin vaak ook gewoon een kosten-batenanalyse aan de orde: wat kost het om bijvoorbeeld prullenbakken te verwijderen, en wat kost het als er een x-aantal vernield wordt?

Aanbeveling 5: De aanpak is lokaal maatwerk, maar stem regionaal af

De commissie constateert dat het noodzakelijk is bepaalde aspecten van de aanpak van overlast rond de jaarwisseling op regionaal niveau te bespreken.

De constatering die de commissie ook doet dat er grote verschillen zijn tussen de regio's bleek ook op te gaan voor de jaarwisseling 2008/ 2009. In sommige regio's is sprake van intensieve bovenlokale samenwerking; in andere staat regionaal overleg nog steeds in de kinderschoenen. Slechts in incidentele gevallen (zoals de regio's Gooi- en Vechtstreek en Gelderland-Zuid) is de jaarwisseling geagendeerd, voorbereid en geëvalueerd op het niveau van de veiligheidsregio, zoals aanbevolen door de commissie. Er lijkt wel sprake van te zijn dat meer dan voorheen er sprake is van afstemming met betrekking tot de jaarwisseling in de politieregio's. Een dilemma dat geconstateerd wordt is hoe regionale beleidslijnen aan te passen op de verschillende problemen waar grote en kleine gemeenten mee te kampen hebben.

Een nieuwe ontwikkeling bij de jaarwisseling 2008/2009 was de inzet van medewerkers van het KLPD in de regio's. 21 regio's hebben gebruik gemaakt van het aanbod van de KLPD ter ondersteuning. In totaal 728 medewerkers van het KLPD zijn daadwerkelijk rond de jaarwisseling in een van deze regio's ingezet als uitbreiding van reguliere KLPD taken, als ondersteuning of als extra capaciteit in de basispolitiezorg, bijvoorbeeld als verkenner. Daarmee is verder invulling gegeven aan het concept van het concern Nederlandse politie.

Aanbeveling 6: Geen geweld en agressie tegen hulpverleners

De commissie geeft aan dat op vier punten extra aandacht nodig is om geweld en agressie tegen hulpverleners in te dammen:

De registratie van het geweld tegen hulpverleners moet worden verbeterd

Het doen van aangifte moet gestimuleerd worden

Er moet meer nadruk op het hanteren van een lik-op-stuk beleid

Daders van geweld tegen hulpverleners moet een meldingsplicht of straatverbod opgelegd worden

In de aanloop naar de jaarwisseling is het zogenaamde supersnelrecht ingevoerd, vooral om lik-op-stuk te bevorderen. In paragraaf 4 is specifiek aandacht besteed aan de toepassing van (super)snelrecht

Voor wat betreft het registreren van geweld tegen politie en hulpverleners en het doen van aangifte blijkt dat de definitie van wat 'geweld' gevonden wordt vrij subjectief is en dat de keuze tussen niet registreren, wel registreren en/of aangifte doen afhangt van het plaatselijke geweldsprotocol. Vooral in kleine plaatsen waar men elkaar goed kent ligt het doen van aangifte door burgers, vrijwillige brandweermensen en zelfs politieagenten lastig. Om het doen van aangifte te bevorderen wordt de suggestie gedaan om multidisciplinaire protocollen op te stellen waarin is opgenomen dat een brandweer- of politiecommandant aangifte doet en

de betrokken brandweerman/agent als getuige optreedt. Er is behoefte aan meer helderheid in dit opzicht.

Aanbeveling 7: Registreer de informatie eenduidig ten behoeve van analyse en evaluatie.

De commissie gaf aan dat de aangeleverd informatie zeer divers was, zowel qua aard als omvang. Het bleek niet mogelijk om van alle regio's en partijen over vergelijkbare situaties ook goed vergelijkbare informatie te krijgen. De commissie beveelt daarom ook aan om rondom de jaarwisseling ervaringen en cijfers van incidenten en daders structureel en per organisatie uniform te registeren. Het blijkt dat binnen de verschillende organisaties net zo veel verschillen bestaan, als tussen de organisaties onderling. De commissie is van mening dat het Veiligheidsberaad de aangewezen partij zou zijn om als centraal punt de cijfers en best practices te verzamelen.

Het door de commissie geconstateerde gebrek aan eenduidigheid is nog volop aanwezig. Er is geen centraal punt gekomen waar alle cijfers en best practices verzameld worden. Wel is op de website van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid CCV (www.hetccv.nl) een dossier overlast jaarwisseling opgenomen met daarin praktijkvoorbeelden en relevante publicaties. Op verzoek van de minister van Binnenlandse zaken heeft het KLPD direct na de jaarwisseling een landelijk beeld van de incidenten die tijdens de jaarwisseling hebben plaatsgevonden opgesteld. Het beeld is uitsluitend op politiecijfers gebaseerd. De druk om snel na de jaarwisseling met cijfers te komen is toegenomen. Dat levert risico's op met betrekking tot de kwaliteit en de juiste interpretatie van de cijfers.

Totaalcijfers over schade tijdens de jaarwisseling zijn vrijwel onmogelijk te genereren: er is verschil tussen verzekerde en niet verzekerde schade, schade aan particulier en aan gemeentelijk eigendom etc., waarbij gemeenten 'schade' nu nog onder hun eigen posten boeken en vergoeden.

Aanbeveling 8: Zet in op cultuurverandering tijdens jaarwisseling.

De commissie is van mening dat de overheid de komende jaren in moet zetten op een cultuurverandering, gericht op het stimuleren van een feestelijke en vooral veilige jaarwisseling en pleit voor een landelijke campagne.

Die landelijke campagne is er niet gekomen. Er is wel een landelijke campagne gehouden over geweld tegen hulpverleners. De vraag is wat op landelijk, wat op regionaal en wat op lokaal niveau gecommuniceerd moet worden en hoe dat het beste op elkaar afgestemd kan worden c.q. hoe een landelijke campagne lokale en regionale campagnes kan ondersteunen. Het wordt van belang gevonden dat op landelijk niveau bijgedragen wordt aan het vasthouden van de aandacht voor jaarwisseling richting publiek en het in de richting van burgemeesters benadrukken van hun rol.

In de richting van de doelgroep (potentiële overlastveroorzakers) wordt het van belang gevonden positief te communiceren met gebruikmaking van moderne communicatiemiddelen (Hyves, SMS etc.).

Aanbeveling 9: Vergroot de handhavinginspanningen op vuurwerkoverlast.

Op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de commissie zich uitgesproken over de mogelijkheid en de wenselijkheid van het beperken van de afsteektijden van consumentenvuurwerk.

In paragraaf 5 gaan we uitgebreider in op de handhavingproblematiek rond vuurwerk.

6.3 Burgerparticipatie

Inleiding

Uit diverse casus die voor dit onderzoek zijn bestudeerd is de afgelopen jaren gebleken dat burgerparticipatie een belangrijke bijdrage leveren aan het tegengaan van jaarwisselinggerelateerde problematiek. De Commissie Overlast Jaarwisseling beveelt expliciet aan om burgers nadrukkelijk te betrekken bij het bevorderen van een feestelijke en veilige jaarwisseling.

We zien op hoofdlijnen burgerparticipatie in twee vormen. De eerste vorm betreft het samenwerken tussen burgers en de overheid om problemen tijdens de jaarwisseling te voorkomen en om zo goed mogelijk te reageren op probleemsituaties. De tweede omvat initiatieven die burgers zelf nemen en uitvoeren met het doel om een veilige en prettige jaarwisseling te hebben. Burgers kunnen in veel situaties meer bereiken dan de autoriteiten. Zij kunnen bijvoorbeeld meer signaleren, kunnen op basis van relationele verhoudingen in een straat of dorp afspraken maken met onruststokers, kunnen soms gedrag afdwingen op basis van een bepaald gezag in de buurt, en kunnen de handen ineen slaan om toezicht te houden als dat hard nodig is. Burgers hebben ook soms specifieke kennis die relevant is.

Burgerparticipatie kan aldus op allerlei manieren een goede bijdrage leveren aan een rustig en ordelijk verloop van de jaarwisseling. De meest basale (maar niet altijd eenvoudige) bijdrages zijn onder meer: toezicht op eigen kinderen, schoonhouden van de eigen straat, corrigerend toespreken van onruststokers of ‘het goede voorbeeld geven’. Lastiger is het door middel van burgerparticipatie bijdragen aan het tegengaan van hardnekkige problematiek. Denk aan het stoken van vuren rond de jaarwisseling op illegale plaatsen. Een vaak jaarlijks terugkerend fenomeen dat moeilijk op tijd te signaleren is. Burgerparticipatie kan dan ook nog een bijdrage leveren aan het voorkomen van risico's door deze vuren.

De motivatie van burgers om een bijdrage te leveren kan zowel intrinsiek zijn als door een externe prikkel worden ingegeven. Burgers die geen behoefte hebben aan onrust en problemen tijdens de jaarwisseling kunnen op basis van deze motivatie besluiten om de handen ineen te slaan. De autoriteiten kunnen een externe prikkel geven aan burgerparticipatie. Bijvoorbeeld door te gedogen: diezelfde burgers hebben er vaak zelf ook een belang bij dat bepaalde – vaak door de overheid vooral als risicovol bestempelde – gedragingen rond de jaarwisseling getolereerd blijven worden. Daarnaast kan de externe prikkel ook van medebewoners komen die oproepen, bijvoorbeeld de oproep om bij te dragen aan een straatfeest tijdens de jaarwisseling.

Het is voor de autoriteiten de kunst om burgerparticipatie te stimuleren en zodanig in te zetten dat de overheidsmaatregelen en de burgerinitiatieven een toegevoegde waarde hebben ten opzichte van elkaar. Gelijktijdig toezicht door gemeentelijke Boa's en buurtvaders is bijvoorbeeld misschien niet het meest efficiënt en effectief. De overheid kan randvoorwaarden scheppen waarin burgers ook veilig een bijdrage leveren aan het tegengaan van problemen. Een docent die een school bewaakt tijdens de jaarwisseling moet wel kunnen rekenen op acute politieondersteuning als dat nodig is. De gemeente kan verder bijvoorbeeld een buurtfeest financieel steunen, of een plek afspreken met buurtbewoners waar gestookt mag worden.

Aandachtspunt is dat de jaarwisseling voor veel burgers een ‘uitzondering’ is op de normale regels die gelden in de (lokale) samenleving. Veel burgers hebben de instelling dat ze tijdens

de jaarwisseling een keertje uit de band mogen springen, en er meer moet kunnen dan op andere dagen. Op bestuurlijk niveau kan daardoor een groot gat tussen de gemeente en de burgers ontstaan in beleving van de situatie. Maar ook op straat kan dit spelen, in de contacten tussen de politie en burgers.

Aanloop naar de jaarwisseling

We hebben dit jaar weer veel verschillende initiatieven gezien waarbij de overheid en burgers in de aanloop naar de jaarwisseling afspraken maakten. Dit heeft succes gehad. Schiedam heeft door te werken met ‘stookontheffingshouders’ goede afspraken kunnen maken met burgers. De stookontheffing geeft rechten, maar schept ook plichten. De ontheffingshouders blijken zich goed bewust van dit feiten en zetten zich in om te voldoen aan de regels die de gemeente heeft gesteld. Zo wordt er niet buiten de afgesproken tijden gestookt en wordt de boel achteraf weer netjes opgeruimd. De ontheffingen zijn effectief voor de bekende stookgroepen; er blijven altijd groepjes die elders in de gemeente vuurtjes stoken. In Kampen heeft de wijkagent een centrale rol bij burgerparticipatie tijdens oud & nieuw. Met steun van de gemeente kon succes worden geboekt. Carbidschieten is een traditie in Kampen. De gemeente is conform beleid tegen carbidschieten, in de wandelgangen wordt het echter ‘gedoogd’. Om contact te krijgen met de gemeenschap was het van belang om contact te leggen met sleutelfiguren, die door de wijkagent deels als criminelen bestempeld worden. De wijkagent constateerde dat hij minder weerstand ondervond van de burgers dan zijn collega’s: op het moment dat de wijkagent weg was gebeurde er meer.

Ook in een aantal hechte sociale gemeenschappen, waaronder in de *bible belt*, zijn nieuwe initiatieven genomen om beter samen te werken tussen overheid en burgers. In deze gemeenschappen heerst over het algemeen vaak een meer antiautoritaire houding dan elders, wat het maken van afspraken extra gevoelig maakt. In Staphorst is dit jaar succes geboekt door nauwe samenwerking tussen overheid en burgers. Staphorst had rond de jaarwisseling 2007/ 2008 veel problemen, waarbij ook slachtoffers zijn gevallen. Al in februari 2008 is daarom een werkgroep opgestart met diverse partijen die betrokken zijn bij de jaarwisseling, variërend van de politie en de gemeente tot jongerenwerkers en geestelijken. De burgemeester is het gesprek aangegaan met de jeugd, de scholen en de kerk. De gemeente heeft een DVD gemaakt met daarop de meningen van burgers over het verloop van oud & nieuw. Deze DVD is in de periode voor de jaarwisseling vertoond in scholen en tijdens kerkdiensten. Er is in Staphorst uiteindelijk ook een stewardorganisatie opgezet rondom de jaarwisseling. Deze organisatie bestond uit veertig vrijwilligers, burgers van Staphorst die toezicht hielden in de gemeente gedurende de jaarwisseling. De inzet van stewards was een succes. De burgemeester is van plan deze vrijwilligers aan zich te binden om deze organisatie ook in te zetten tijdens bijvoorbeeld Koninginnedag. “Niet de gemeente heeft gezorgd voor een geslaagde jaarwisseling, maar de gemeenschap,” aldus de burgemeester.

Net als in Staphorst, speelt ook in Veen de lokale gemeenschap een sleutelrol in het tegengaan van problemen voor en tijdens de jaarwisseling. De nieuwe burgemeester van Veen erkende dit en heeft daarom een pittige discussie gevoerd met bewoners. De uitkomst hiervan was dat bewoners en lokale overheid konden concluderen dat zij een gelijk belang hadden: een rustig verloop van de jaarwisseling. De casus Veen geeft aan dat de overheid in sociaal hechte gemeenschappen niet zonder burgerparticipatie kan.

In diverse gemeenten en regio’s zagen we hoe betere verhoudingen tussen overheid en burgers bij hebben gedragen aan het beheersen van de problematiek. In Eemdijk werden contacten tussen de gemeente en de burgers gelegd in kroeggesprekken. In deze gesprekken

werden afspraken gemaakt over het stoken van vreugdevuren en er werd het draaiboek opgesteld voor de jaarwisseling. In Zaltbommel heeft de burgemeester als aanpak gekozen voor het verzenden van een brief aan zijn burgers. Deze brief heeft geleid tot een fel debat in de gemeente met een positieve uitkomst. Na een rustig verlopen jaarwisseling heeft de gemeente de credits gegeven aan de gemeenschap. In Bergen op Zoom hebben de burgers meegedacht over oud & nieuw. In de wijken waar voornamelijk Marokkaanse gezinnen wonen is er gebruik gemaakt van ‘buurtvaders’. De ervaring is dat er wijkgericht moet worden gewerkt voor een goede aanpak. In de regio Gelderland-Zuid was voor de politie de ‘ons kent ons’ aanpak de sleutel tot succes. De politie moet in burger kennis maken met de jongeren, zo ontstaat een mentaliteitsverandering (ze kennen de man in het politiepak). Net als in Kampen zijn de normale verhoudingen verbeterd en kon de politie daardoor meer voor elkaar krijgen tijdens de jaarwisseling zelf.

Het betrekken van sociale instituties als de kerk en de moskee heeft in diverse gemeenten plaatsgevonden. Zo zijn moskeeën gevraagd om actief aandacht te besteden aan de eindejaarsproblematiek en hun achterban te vragen om bij te dragen aan het voorkomen van problemen. De geschetste aanpak in Staphorst behelsde een stevige rol van de kerk. En ook na de jaarwisseling kunnen deze instituties nog een rol vervullen. In Den Haag werden de instituties betrokken in de opsporing na oud & nieuw. Daarnaast gebruiken overheden de media om een actieve houding van burgers te vragen. Lokale autoriteiten hebben burgers in de media opgeroepen om sociale controle uit te oefenen. Politie en gemeenten verzochten burgers om misstanden bij een anonieme tiplijn te melden of deze met hun mobiele telefoon te filmen of te fotograferen.

De rol van burgers tijdens de jaarwisseling

De positieve contacten en gezamenlijke initiatieven die de overheid met burgers opstart voorafgaand aan de jaarwisseling, worden tijdens de jaarwisseling zelf verzilverd. Burgers zijn op allerlei manieren betrokken geweest bij het tegengaan van problemen. In elke gemeente is dit weer anders gebeurd: waarin de ene gemeente het bewaken van een schoolgebouw met liefde door de docenten wordt gedaan, is dat in een andere gemeente *not done*. Waar in een hechte gemeenschap burgers actief elkaar kunnen aanspreken op gedrag, is dit in grote steden in de randstad vaak veel moeilijker.

Diverse gemeenten hebben samen met burgers een evenement georganiseerd tijdens de jaarwisseling. Een evenement levert vertier en kan eraan bijdragen dat burgers – vooral jongeren – iets te doen hebben en geen problemen veroorzaken in wijken. Rotterdam had een groot nieuwjaarsevenement aan de voet van de Erasmusbrug. Hier kwamen 20.000 mensen op af. Het feest verliep zonder problemen. In Leiden werd in het verleden een door de gemeente ondersteund evenement georganiseerd voor jongeren. Het pakte niet helemaal goed uit: er werd techno en hardhouse gedraaid, terwijl de doelgroep van Nederlandstalige muziek hield. Achteraf werd geconcludeerd dat de gemeente meer had moeten kijken wie de feitelijke doelgroep was. In Zaltbommel zijn op potentieel onrustige plaatsen kleine evenementen georganiseerd, die zijn ondersteund door de gemeente. Potentiële onruststokers werden bij de organisatie van het evenement betrokken.

In Haaglanden heeft burgerparticipatie volgens de regionale hulpdiensten op vele manieren vruchten afgeworpen. Een mooi voorbeeld is dat een groep van ongeveer 60 Marokkaanse mannen uit Zuidwest vond dat in hun wijk teveel vernielingen en autobranden plaats hadden gevonden. Ze hebben daarom zelf toezicht gehouden en jongeren op hun gedrag aangesproken. Dit jaar heeft er voor het eerst geen ME hoeven optreden in Haaglanden. Dit

zou voor een belangrijk deel komen door de inzet die burgers hebben gepleegd. De inzet van buurtvaders werd als succes beschouwd, hoewel de zelfregulering er af en toe wel om vroeg om ‘even de andere kant op te kijken’.

De balans opgemaakt na de jaarwisseling: hoe nu verder

Op veel plekken in Nederland merkt men dat het zin heeft om meer te investeren in het betrekken van burgers bij de aanpak van problemen rond de jaarwisseling. We benoemen enkele aandachtspunten en mogelijke succes- en faalfactoren.

Samenwerken met burgers is soms ook een kwestie van geven en nemen, zo tonen diverse ervaringen aan. Zo kan het verstandig zijn om gedrag te reguleren in plaats van het te verbieden. Het heeft soms positieve effecten om afspraken te maken over de toelaatbaarheid van dergelijk gedrag. Zo bleken op sommige plekken de sluitingstijden van cafés op die manier beter te reguleren.

Burgerparticipatie is maatwerk, zo blijkt uit de opbrengsten van de diverse initiatieven die dit jaar zijn genomen. Wat in Staphorst werkt, zal waarschijnlijk in Den Haag niet passen. Ook is van belang dat de ouders van lastpakken een grote rol spelen bij het beheersen van de jaarwisseling. Verder is een aandachtspunt voor burgerparticipatie dat het aanhouden van onruststokers grote impact kan hebben op het publiek, vooral in sociaal hechte gemeenschappen zoals Zaltbommel en Veen. Een andere voorwaarde voor goede samenwerking tussen burgers en de autoriteiten is wel dat er directe, persoonlijke lijnen zijn. Communicatie met de politie via het 0900-nummer is dan vaak geen succes. Soms is het dan beter om het 06-nummer van de betrokken wijkagenten te delen met sleutelfiguren in een straat, wijk of dorp.

Voor de jaarwisseling geldt – net als voor andere vormen van sociale problemen – dat samenwerking tussen lokale autoriteiten en burgers gemakkelijker tot stand komt als er een gezamenlijke probleemdefinitie is, en als de relaties tussen overheid en burgers de rest van het jaar ook goed onderhouden worden. Instituties zoals moskeeën horen we nog wel eens klagen dat zij alleen benaderd worden om problemen tegen te gaan en een boodschap over te brengen namens de overheid; tijd voor het nemen van positieve initiatieven lijkt de overheid niet altijd te hebben. Maar deze mening kunnen burgers ook krijgen, als de overheid alleen contact met hen zoekt als ze een bijdrage moeten leveren aan het tegengaan van problemen tijdens de jaarwisseling.

Een mooi initiatief komt uit Aalburg. De burgemeester nodigde na de jaarwisseling diverse mensen uit Veen bij hem uit om te praten over de problematiek en mogelijke oplossingen, zowel tegenstanders als ouders van gearresteerde verdachten. Het beeld dat uit dat gesprek naar voren kwam was dat mensen de aanpak van de gemeente en de politie waardeerden en accepteerden dat overtreders van de regels stevig worden aangepakt. De burgemeester wil gedurende het jaar in contact blijven met de Veners, waarbij zowel de zaken die leven in het dorp als de jaarwisseling onderwerp van gesprek kunnen zijn.

De vraag is of het actief betrekken van burgers niet een negatief effect kan hebben. De extra aandacht en communicatie op dit gebied kan door bepaalde groepen als uitlokking worden ervaren, en aanzetten tot een toename van o.a. autobranden. Het risico hierop lijkt vooral te bestaan bij bepaalde groepen die al van oudsher een antiautoritaire houding hebben, zoals in de bible belt, maar in mindere mate in de grote steden. Anderzijds lijkt juist in de sociaal hechte, christelijke gemeenschappen de rol van burgers groot te kunnen zijn. Een deelnemer

van de politie uit de bible belt wees op de betrokkenheid van ouders bij de Nieuwjaarsproblematiek en de noodzaak van 'whistle blowers' uit de omgeving.

Een andere factor die burgerparticipatie tegen kan werken is de sociale druk uit de omgeving. Het komt nogal eens voor dat een burger niet wil samenwerken met de overheid of geen aangifte wil doen uit angst voor de gevolgen. Dit benadrukt nog eens extra het belang van een goede verstandhouding tussen burgers en overheid, ook buiten de jaarwisseling om.

6.4 De inzet van (super-)snelrecht na de jaarwisseling

Inleiding

In onze onderzoeken pleiten we voor meer aandacht voor daders van jaarwisselingsgerelateerde overlast en geweld, meer specifiek voor een verhoging van de pakkans. De Commissie Overlast Jaarwisseling pleit daar ook voor, en vindt tevens dat er meer nadruk moet liggen op het hanteren van een lik-op-stuk beleid voor plegers van geweld en agressie tegen politie en hulpverleners. Op 4 december 2008 maakte de minister van Justitie bekend dat er tijdens de jaarwisseling supersnelrecht zou worden ingezet in vier arrondissementen (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag). Met de toepassing van het lik-op-stuk-beleid én met hogere strafeisen wilde justitie het signaal afgeven dat het tijdens eerdere jaarwisselingen getoonde gewelddadige gedrag niet wordt getolereerd en direct wordt afgestraft.

Bij supersnelrecht is het mogelijk lik-op-stuk beleid toe te passen voor alle strafbare feiten aan de hand van een bepaald thema. Het College van procureurs-generaal heeft speciaal voor de jaarwisseling de strafvorderingrichtlijn voor veel voorkomende gevallen van geweld tijdelijk aangepast zodat de officier van justitie hogere straffen kon eisen. Dat betekent dat de officier hogere geldboetes, hogere taakstraffen en vaker en hogere gevangenisstraffen kon eisen. Zo zou de eis in alle jaarwisselingzaken ongeveer 75% hoger zijn dan normaal het geval is. Onder deze jaarwisselingzaken vielen vergrijpen als (openlijk) geweld en vernielingen, maar ook geweld tegen hulpverlening werd nog eens extra verzwaid in de eis. Zodoende zou de strafeis bij dit strafbare feit ongeveer twee maal hoger uitvallen dan normaal.²⁰

Er zijn op 2 januari en 5 januari speciale supersnelrecht-zittingen gepland om de personen die ervan verdacht worden verantwoordelijk te zijn voor ongeregelheden rond de jaarwisseling zo snel mogelijk voor de rechter te brengen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de periode van inverzekeringstelling (3 dagen) waarbinnen de zaak wordt behandeld en berecht. Diegenen die tot een vrijheidsstraf werden veroordeeld zouden direct na de uitspraak die straf moeten uitzitten.

Het supersnelrecht is ingezet naast het ‘reguliere’ snelrecht waarbij verdachten binnen twee weken voor de rechter verschijnen.

Verloop van het (straf-)proces

Door de relatief late berichtgeving over het gebruik van supersnelrecht tijdens de jaarwisseling hebben zowel Openbaar Ministerie als politie kort de tijd gehad om het strafproces voor te bereiden. In alle vier de arrondissementsregio's zijn randvoorwaarden en het toepassingsbereik van supersnelrecht benoemd en zijn zover mogelijk de in aanmerking komende strafbare feiten benoemd. Tevens is er door de rechtbanken aangegeven hoeveel verdachten zij op de genoemde data zouden kunnen berechten via supersnelrecht, zodat de politiekorpsen zich hierop in konden stellen. De schatting voor het aantal te berechten verdachten via supersnelrecht bedroeg 35. Opvallend is dat ook de strafmaatregel ‘huisarrest tijdens de komende jaarwisseling’ werd voorbereid.

---

²⁰ http://www.om.nl/organisatie/@149794/supersnelrecht_en/

Uit het rapport van het Openbaar Ministerie²¹ blijkt dat de politie tot 22 januari 2009 639 feiten met een bekende verdachte heeft aangebracht bij het OM. Het betreft 166 gevallen van geweld tegen personen, 174 gevallen geweld tegen goederen, 71 gevallen van geweld tegen de hulpverlening en 227 overige delicten, waarvan voornamelijk vuurwerk- en overlastgerelateerde feiten. Uiteindelijk zijn 33 van deze gevallen behandeld via een supersnelrechtprocedure, volgens de volgende verdeling per arrondissement:

Arrondissement	Aantal zaken supersnelrecht
Amsterdam	6
Rotterdam	2
Den Haag	15
Utrecht	10
Totaal	33

Bron: OM

De strafbare feiten die via supersnelrecht zijn berecht betreffen vooral geweld tegen de hulpverlening, vooral tegen de politie. Het gaat daarbij om het negeren van bevelen, verzet tegen de aanhouding en het beledigen of bedreigen van de politieambtenaar. In zeven gevallen is er sprake van daadwerkelijk geweld tegen agenten (voornamelijk in Den Haag).

In totaal zijn er drie vrijspraken geweest en dertig straffen opgelegd. Dit betrof in zestien gevallen een werkstraf, acht (deels) onvoorwaardelijke gevangenisstraffen, zes maal een schadevergoeding en in zestien gevallen een bijzondere voorwaarde: huisarrest tijdens de komende jaarwisseling. Deze laatste maatregel is enkel in de arrondissementen Utrecht en Den Haag opgelegd.

Er blijken een aantal succesfactoren te zijn bij het gebruik van supersnelrecht als lik-op-stuk-beleid.

1. Vroegtijdige kennisgeving van het gebruik van supersnelrecht in verband met het plannen van personeel. De zwaarte van de personeelsdruk (recherchepersoneel, coördinatoren en Officieren van Justitie) ligt direct na de jaarwisseling: afgelopen jaarwisseling moesten alle processen-verbaal voor de supersnelrechtzitting op 2 januari al op Nieuwjaarsdag afgerond zijn.
2. De doelstelling van en richtlijnen waarbinnen het supersnelrecht wordt toegepast dient te zijn voorbesproken door de verschillende Korpsleidingen Politie en Hoofdofficieren van Justitie. Zo kan besloten worden om vooral te richten op zaken van geweld tegen de hulpverlening en kan er voorrang gegeven worden aan de coördinatie van deze zaken op Nieuwjaarsdag.
3. Het dienen relatief eenvoudige strafzaken te zijn. Wegens de korte termijn waarbinnen het strafrechtelijk onderzoek moet worden uitgevoerd en het proces-verbaal dient te worden opgemaakt kan het vrijwel geen zaak betreffen waarin nog meerdere onderzoeksmaatregelen moeten worden ingesteld om de zaak bewijsbaar te maken.
4. De door de politieambtenaren aangeleverde processen-verbaal dienen van voldoende kwaliteit te zijn. Op Nieuwjaarsdag zijn de politieambtenaren die in de nacht hebben gewerkt niet aanwezig en zodoende dient het recherchepersoneel te werken met de kwaliteit waarin de stukken zijn aangeleverd.

²¹ Jaarwisseling 2008/2009, Openbaar Ministerie, College van Procureurs-generaal, concept 22 januari 2009

5. Een goede, gerichte en gezamenlijke (Politie en OM) communicatie naar de burger is vereist om het beoogde effect te bereiken. Dit geldt in de communicatie vooraf over het te volgen beleid maar ook in de communicatie achteraf over de resultaten.

Hoe nu verder

Er wordt verschillend gedacht over het signaal dat afgegeven wordt door het toepassen van supersnelrecht. Voorstanders denken dat de snelle berechtingen en het uitzitten van de straf direct nadat het feit is begaan een duidelijke boodschap afgeeft aan de dader, zijn omgeving en de hele maatschappij dat dergelijke gedragingen niet worden getolereerd. Tegenstanders vragen zich af of dat effect op de maatschappij wel daadwerkelijk zo groot is als er maar 33 van de 639 zaken via dit lik-op-stuk-beleid worden aangepakt. Het effect zou daarbij nog verder verkleind worden doordat enkel de eenvoudige zaken snel berecht worden.

In zijn brief aan de Tweede Kamer van 16 juni 2009 (Kamerstuk KST132184 0809tkkst31700-VI-144) geeft de Minister van Justitie aan dat in zijn visie ook andere instrumenten bijdragen aan het gewenste lik-op-stuk-beleid en dat naast de supersnelrechtzaken 94 zaken op een gewone snelrechtzitting zijn behandeld, dat 83 transacties voor lichtere vergrijpen zijn aangeboden en dat 41 verdachten met een dagvaarding zijn heengezonden.

Daarnaast zijn er nog andere kritische vragen te stellen over het toepassen van het supersnelrecht. Is het aantal plaatsen op de zitting bepalend voor een verdachte of hij naar huis mag of tot aan de zitting moet blijven en direct daarna zijn straf uitzitten? Hoe proportioneel is de maatregel die ten uitvoer wordt gelegd? Hoe denkt de politie het huisarrest tijdens de komende jaarwisseling te gaan handhaven? Het zal afhangen van de bovengenoemde factoren of het toepassen van supersnelrecht de komende jaarwisseling een (groter) succes wordt. In ieder geval hebben de partijen meer tijd voor de voorbereiding.

6.5 Vuurwerk: de strijd gaat voort

Inleiding

Vuurwerk levert ieder jaar overlast op. Van 31 december 10.00 uur tot 1 januari 02.00 uur 's nachts is het toegestaan om (legaal) vuurwerk af te steken. Jaarlijks vallen er slachtoffers als gevolg van vuurwerk. Daarnaast wordt het milieu belast door het afsteken van vuurwerk: zowel door de ontbranding als door de restanten die in het milieu verdwijnen. In onze onderzoeken zijn wij niet met aanbevelingen gekomen over beperkingen in de tijd dat vuurwerk legaal kan worden afgestoken, omdat wij geen aanwijzingen hadden dat daarmee een effectieve bijdrage aan het verminderen van problemen rond de jaarwisseling zou worden bereikt. De Commissie Overlast Jaarwisseling constateert terecht dat een belangrijk deel van de openbare ordeproblemen rond het afsteken van vuurwerk te maken hebben met het voorhanden zijnde illegale vuurwerk. De COJ adviseerde om vuurwerkproblematiek tegen te gaan door extra recherche- en justitiële capaciteit vrij te maken voor een strengere aanpak van de invoer van en handel in illegaal vuurwerk. Het ministerie van VROM meent dat illegaal vuurwerk bijdraagt aan toenemend 'anarchistisch en strafbaar gedrag' tijdens Oud en Nieuw.

TNS NIPO onderzocht in 2008 in opdracht van de minister van BZK de mening van de Nederlandse burger over vuurwerk. Uit het rapport van TNS NIPO blijkt dat Nederlanders erg verdeeld zijn over het verschijnsel vuurwerk met oud en nieuw: ongeveer evenveel mensen zijn positief als negatief over vuurwerk. Ook over de afsteektijden zijn de meningen verdeeld. Zes op de tien Nederlanders meent dat vuurwerk overlast oplevert in de publieke ruimte. Ongeveer een kwart van de mensen ondervindt persoonlijk overlast van vuurwerk. Een op de tien Nederlanders geeft aan veel schade te ondervinden door vuurwerk; psychisch dan wel materieel. Nederlanders vinden vuurwerk echter zeker niet het grootste probleem van de periode rond de jaarwisseling. Veel vaker worden vandalisme en geweld tegen hulpverleners als de grootste problemen gezien, die topprioriteit van de politie zouden moeten hebben.

De aanloop naar de jaarwisseling

Het Rijk heeft in de loop van 2008 veel ingezet op de bestrijding van illegaal vuurwerk. Initiatieven die al eerder waren genomen werden voortgezet. Er werd opgetreden tegen personen en bedrijven die verboden consumentenvuurwerk op de markt brachten. Er was sprake van nauwere samenwerking met het buitenland bij de bestrijding van de opslag en het transport van illegaal vuurwerk. Er zijn in 2008 zes grote strafrechtelijke onderzoeken uitgevoerd naar illegale handel in vuurwerk. Uiteindelijk werd 560 ton verboden consumentenvuurwerk in beslag genomen, zeven keer meer dan in 2007. Veel vuurwerk (420 ton) kon al in het buitenland worden onderschept.²² Opvallend is wel dat tijdens het voor dit onderzoek gehouden seminar over de jaarwisselingen bleek dat de brede inzet in de grensgebieden (en daarmee de aanpak van grote handelaren) dit jaar werd gemist. De minister van VROM is naar China gereisd om daar ter plekke afspraken te maken met de Chinese overheid over de bestrijding van illegaal vuurwerk in Nederland, onder meer door het verschepen te voorkomen en problemen bij de bron aan te pakken. Volgens de minister leverde dit op dat er nu gericht en met resultaat tegen illegaal vuurwerk kon worden opgetreden, zonder dat het extra recherche- of justitiële capaciteit in beslag nam.

Verder is in 2008 weer uitgebreid gesproken over beperking van de afsteektijden. Veel Nederlanders gaven in het onderzoek van TNS NIPO aan dit geen goede optie te vinden, onder meer omdat het niet goed te handhaven is door de politie. Ook de COJ adviseerde, op

²² Bron: VROM Dossier Vuurwerk www.vrom.nl/pagina.html?id=38330>; <www.vrom.nl/pagina.html?id=38408>

grond van input van de politie en het Openbaar Ministerie, om vanwege de problematische handhaafbaarheid de afsteektijden niet aan te passen. Liever zag de COJ een gerichte aanpak van extreme overlast en illegaal vuurwerk. De minister heeft dit advies gevolgd. Als er in de toekomst reden toe is, kan de minister besluiten om alsnog de afsteektijden te wijzigen.²³ De COJ wees ook op de milieubelasting van vuurwerk en meende dat het afsteken van vuurwerk daarom ontmoedigd zou moeten worden. Vooral om de milieubelasting van vuurwerk aan te pakken, is in het verleden al vaker geopperd om een speciale belasting op vuurwerk te heffen. De COJ constateerde in haar rapport dat het invoeren van een belasting op vuurwerk het importeren van illegaal en mogelijk gevaarlijk vuurwerk verder zou kunnen aanmoedigen. Toch gaf de COJ aan te vinden dat er een dergelijke belasting moet komen, maar dan wel in combinatie met een strengere aanpak van illegaal vuurwerk. De ministers van BZK en VROM besloten niet mee te gaan in deze redenering. Men gaf aan te verwachten dat een dergelijke ‘prijsprikkel’ weinig tot geen effect zou hebben op de verkoop van consumentenvuurwerk. De ministers baseerden zich daarbij mede op eerdere onderzoeken uit 2001 en 2002 die tot een negatief advies kwamen op de invoering van een belasting op vuurwerk.

In haar brief aan de Tweede Kamer van 5 december 2008 lichtte de minister van BZK toe welke justitiële maatregelen ingezet konden worden tegen vuurwerkoverlast. De minister gaf aan dat het mogelijk is om een groep ‘openlijke geweldpleging in vereniging’ ten laste te leggen. De bestuurlijke boete zou kunnen worden ingezet als er sprake is van overtreding van de lokale APV. Per gemeente moet worden bepaald op welke overtredingen een bestuurlijke boete staat. Tegen overtreding van de afsteektijden – een economisch delict – kan strafrechtelijk handhavend worden opgetreden. Tegen vuurwerkoverlast zoals geluidshinder kan verder worden opgetreden als tegen andere overlastdelicten, aldus de minister.

Tijdens de jaarwisseling

Uit de diverse evaluaties van gemeenten en regio’s die voor dit onderzoek ter beschikking zijn gesteld komt naar voren dat het afsteken van (illegaal) vuurwerk op geen enkele plek het grootste probleem van de jaarwisseling is. Er werd geconstateerd dat burgerparticipatie zeer belangrijk is bij de bestrijding van illegaal vuurwerk (en van vuren). Mensen beginnen op den duur zelfregulerend gedrag te vertonen.

Van 31 december 2008 tot en met 2 januari 2009 zijn er 22.325 vuurwerk gerelateerde meldingen geregistreerd. Er zijn 2.631 aangiften opgenomen en er werden 1.137 aanhoudingen verricht. In totaal werden 237 personen in verzekering gesteld vanwege een vuurwerk- en jaarwisselingsgerelateerde zaak. Het KLPD rapporteert dat de verschillen tussen de regio’s groot zijn voor wat betreft het aantal meldingen. Het is niet bekend of dit wordt veroorzaakt door verschillende criteria voor een ‘vuurwerk- en jaarwisseling gerelateerd incident’ of dat de verschillen op dit gebied tussen de regio’s echt zo groot zijn. De hoogst scorende regio’s van dit jaar waren Rotterdam-Rijnmond, Utrecht en IJsselland.²⁴

Enkele beelden uit regionale en lokale evaluaties geven aan dat het patroon van de vuurwerkproblematiek divers is:

- In de regio Zuid-Holland Zuid nam het aantal meldingen van vuurwerkoverlast af, van 507 in 2007/ 2008 naar 218 in 2008/ 2009.²⁵ Het aantal HALT-verwijzingen naar aanleiding van vuurwerkoverlast nam navenant af van 274 naar 113. Er werd 853 kilo

²³ Brief minister aan de Tweede Kamer nav rapport COJ, 5 december 2008.

²⁴ KLPD, 7 januari 2009.

²⁵ Cijfers op basis van politiegegevens over de periode 27 december tot en met 1 januari.

vuurwerk in de regio in beslag genomen. De politie verklaart de vermindering deels door de winterse weersomstandigheden. Verder heeft de politie de indruk dat vuurwerk wordt gebruikt om bewust vernielingen te plegen. De politie Zuid-Holland Zuid overweegt het formeren van een regionaal vuurwerkteam om meer signalen te kunnen oppakken en meer illegaal vuurwerk te kunnen onderscheppen.²⁶

- In de regio Hollands Midden was het tegengaan van zwaar vuurwerk één van de speerpunten van de maatregelen. Uit de evaluatie wordt niet duidelijk wat hiervan de resultaten waren. In Voorschoten ontstond een woningbrand door een chemische reactie, die plaatsvond toen een jongen zelf vuurwerk aan het maken was. De jongen raakte lichtgewond.
- In Amersfoort werd gerapporteerd over een incident waarbij de politie en de brandweer met vuurwerk (lawinepijlen) werden bestoken. Op een andere locatie in de stad ging het grootschalig afsteken van vuurwerk door een grote groep samen met het gooien van molotovcocktails. De politie moest hierop het plein afzetten. In de wijk Schothorst werden op verkeersborden zogenoemde ‘vuurwerkprofielen’ aangebracht. Er werden in de wijk geen borden vernield. Tenslotte werd een middelgrote brand in Amersfoort vermoedelijk veroorzaakt door vuurwerk.

Uit een onderzoek van de Vliegende Brigade Vuurwerk van de VROM-Inspectie bleek dat 28% van het legale consumentenvuurwerk niet aan de regels voldoet (er werden 500 gevallen onderzocht). Dit vuurwerk werd uit de handel genomen..

Hoe nu verder

Het is helder dat de aanpak van vuurwerkrisico's verder strekt dan ons eigen land. De minister van VROM gaf na de jaarwisseling aan te gaan onderzoeken of een vergunningstelsel kan worden ontwikkeld voor het importeren van vuurwerk in Nederland. Dit zou het makkelijker maken om aan buitenlandse autoriteiten duidelijk te maken welke importeurs rechtmatig vuurwerk mogen importeren en met wie ze niet samen moeten werken. Dit zou de handel in illegaal vuurwerk verder kunnen terugdringen.²⁷ Het lijkt een interessante optie.

Zoals aangegeven zijn er indicaties dat er tussen de regio's en tussen gemeenten verschillen zijn in de aard en omvang van vuurwerkgerelateerde problematiek. Het is de moeite waard om beter uit te zoeken of er ten aanzien van incidenten met vuurwerk echt grote verschillen tussen de regio's zijn. Mocht dit het geval zijn, dan lijkt het zinvol om meer beleid op maat te maken in de hoog scorende regio's en in specifieke gemeenten.

Tijdens het seminar over de jaarwisseling werd benadrukt dat de cultuur dat illegaal vuurwerk normaal wordt gevonden een moeilijk dilemma is en blijft. In de zoektocht naar het doorbreken van de instelling ‘het moet kunnen’ zien de deelnemers ook een taak voor de overheid weggelegd (vergelijkbaar met softdrugs). Het uitgeven van folders over de aanpak van vernielingen wordt als positief ervaren. Ook het gericht organiseren van feesten om mensen van de straat te houden zou werken tegen vuurwerkproblematiek. De inzet van de vrijwillige brandweer als ogen en oren werd ook gewaardeerd. En het belang van internetsurveillance (op de fora) werd benadrukt.

---

²⁶ Politie Zuid-Holland Zuid, Leerpunten jaarwisseling 2008/2009, 9 maart 2009.

²⁷ Bron: VROM, 12 januari 2009 <www.vrom.nl/pagina.html?id=38408>

6.6 Autobranden: vooruitgang door slim optreden

Inleiding

Het fenomeen ‘autobrand’ is in Nederland relatief nieuw. Mogelijk als gevolg van de gebeurtenissen tijdens de rellen in de Franse banlieus van november 2005 waarbij grote aantallen auto’s in brand werden gestoken is de aandacht toegenomen. Uit brandweergegevens blijkt dat er in ons land jaarlijks 2500 autobranden plaatsvinden, en dat aantal neemt toe. Volgens de cijfers van het KLPD, die op 7 januari 2009 verschenen, zijn er rond de jaarwisseling 2008/ 2009 253 jaarwisselingsgerelateerde voertuigbranden geweest, waarvan vijf voertuigen van hulpdiensten en gemeenten.

De jaarwisselingsgerelateerde autobranden verschillen in oorsprong en verschijningsvorm. De oorzaak of reden voor een autobrand is niet eenduidig. In de eerste plaats wordt ‘baldadig’ of ‘opstandig’ gedrag van lokale jeugd als oorzaak aangedragen. In sommige gevallen lijkt het te gaan om een gerichte, persoonlijke vergeldingsactie. En een enkele keer bestaat het vermoeden dat mensen hun auto moedwillig laten uitbranden, als vorm van verzekeringsfraude.

Enkele plaatsen in Nederland springen er op het gebied van autobranden uit. Dit zijn vooral Den Haag, Utrecht en enkele plaatsen in de *bible belt*. Tijdens de jaarwisseling 2007/ 2008 werden er in Den Haag 109 autobranden gesticht, in Utrecht 20. De branden werden vooral gesticht in het centrum van de stad en in enkele oudere volkswijken. In de bible belt komen op diverse plaatsen veel autobranden voor. Het gaat daar veelal om sloopauto’s die speciaal voor dit doel zijn geprepareerd. Verder zouden op diverse plekken auto’s in brand zijn gestoken als protest, onder meer tegen het sluiten van een café met oud en nieuw. In bepaalde gemeenten – waarvan Veen de bekendste is – is het in brand steken van (geprepareerde) auto’s een lokaal ritueel geworden. Het is een terugkerende activiteit geworden, met als achtergrond een vorm van verzet tegen de overheid.

De aanpak van autobranden is lastig, vooral omdat de politie bijna per definitie te laat komt. De brand is al gesticht en de onbekende daders zijn verdwenen. De meeste daders komen uit de directe omgeving van de autobrand, zo blijkt uit operationele analyses van de politie. Buurtbewoners delen hierover echter niet gauw informatie met de politie. Tegelijkertijd zijn het deze buurtbewoners die de politie hard nodig heeft om de problematiek tegen te gaan. Dit zijn immers de ouders, vrienden en buren die het in brand steken van auto’s kunnen helpen voorkomen.

Aanloop naar de jaarwisseling: preventieve maatregelen

Effectieve preventie is feitelijk de enige echte maatregel tegen autobranden. Wanneer de brand al is gesticht, is het immers te laat. Ook de respons op autobranden is onderdeel van de preventie: door daders zo snel mogelijk op te pakken moeten nieuwe autobranden worden voorkomen.

Preventie van autobranden vraagt om een combinatie van maatregelen, die moeten passen bij de lokale situatie in een bepaalde gemeenschap (zij het een wijk, een dorp, een stad of een regio). Zowel in Den Haag als in Veen, beide plaatsen die te maken hebben met autobranden, heeft de gehanteerde set van maatregelen succes gehad. Beide aanpakken waren gebaseerd op de specifieke situatie.

Zo bestond in Den Haag de aanpak uit een omvangrijk pakket van maatregelen, op basis van een multidisciplinaire insteek. Een speciaal ‘autobrandenteam’ heeft maatregelen voorbereid, gecoördineerd en uitgevoerd. Het pakket aan maatregelen bestond onder meer uit:

- het voorafgaand aan de jaarwisseling aanschrijven van ouders van voormalige daders;
- het gebruik van camerabeelden;
- het aanbieden van gratis parkeerplaatsen in bewaakte parkeergarages;
- preventieve aanhoudingen van onruststokers na concreet dreigen met geweld en brandstichting.

In Veen heeft voor de jaarwisseling verhoogde surveillance plaatsgevonden en heeft de politie afspraken gemaakt met de gemeente over milieucontroles, om daarmee ook stookauto's op te sporen. In Veen is echter vooral succes geboekt door overleg tussen de burgemeester, de politie en burgers van het dorp. Het draagvlak voor het gemeentelijk beleid lijkt verstevigd. De verhoudingen waren in de voorafgaande jaren verhard. De nieuwe burgemeester heeft door een open gesprek aan te gaan goodwill gekweekt in het dorp. Duidelijk is dat de overheid het tegengaan van de autobranden niet kan afdwingen, maar dat burgers er zelf voor moeten kiezen om het te stoppen.

Burgerparticipatie is belangrijk voor het voorkomen van autobranden, zo blijkt uit de ervaringen in diverse gemeenten. Het is van belang om ouders en anderen in de sociale omgeving van de daders te betrekken in de preventieve aanpak. Daarnaast hebben in diverse gemeenten zogenoemde ‘whistle blowers’ vroegtijdig aan de politie kunnen doorgeven dat er plannen waren om auto's in brand te steken. Een les uit diverse gemeenten is dat burgers rechtstreeks contact moeten kunnen hebben met de lokale politiemedewerkers waarmee men samenwerkt.

In Den Haag is de samenwerking gezocht met diverse partners die een rol kunnen spelen in het voorkomen van autobranden. Met moskeeën en buurtvaders zijn afspraken gemaakt om toezicht te houden op de eigen jeugd. Hoewel deze vorm van zelfregulering er af en toe wel om vroeg om ‘even de andere kant op te kijken’, wisten de buurtvaders wel dingen te bereiken die de politie niet lukte. In Den Haag werd eveneens de nodige mankracht ingezet om de beeldvorming op voorhand te beïnvloeden.

Het maken van afspraken met burgers over het reguleren van autobranden werkt soms. Er zijn positieve ervaringen opgedaan in gemeenten waar afspraken werden gemaakt over toelaatbaar gedrag. Samenwerken met de lokale gemeenschap lukt echter niet altijd. Burgers willen soms geen aangifte doen uit angst voor repercussie. Pogingen om op te trekken met de dorpsvereniging zijn in sommige gevallen bijzonder moeizaam verlopen. En ook raadsleden blijken niet altijd bereid om een actieve bijdrage te leveren aan het voorkomen van de problematiek.

Soms kan specifieke informatie vooraf al tot ingrijpen leiden. Bij het inwinnen van informatie vooraf gaat de politie vaak voornamelijk uit van de eigen politie-informatie/ -bronnen. Het benutten van de informatie van netwerkpartners zou naar eigen zeggen nog te ontginnen gebied zijn. Betrokkenen constateren dat deze partners zeker bereid zijn informatie hierover te delen.

Tijdens de jaarwisseling: respons op incidenten

Uit de ervaringen die wij hebben opgetekend blijkt dat een goede respons op autobranden vooral een snelle en effectieve respons is. In de regio Haaglanden maakten politie,

brandweer, geneeskundige diensten, gemeenten en openbaar ministerie afspraken over de gezamenlijke respons op autobranden. Onderdeel daarvan was de flexibele inzet van brandweercapaciteit in de regio, die normaliter primair voor de eigen gemeente is bedoeld. De regionale commandolijnen werden versterkt, wat de regie op inzet van capaciteit ten goede kwam. Patronen in de branden werden op de commandokamer geanalyseerd, zodat de politie kon anticiperen op waar mogelijk volgende branden zouden plaatsvinden.

Een ander doel was gelegen in het afschrikwekkende effect dat van een 'harde' respons moet uitgaan. Het inzetten van supersnelrecht past in dit plaatje. Het risico is dat een harde respons ook acties kan aanwakkeren: de spanning van het 'kat- en muisspel'. In Veen hebben bleven jongeren wachten op de ME en gingen pas weg toen de ME ter plaatse was.

Een derde doel van de respons was het laten zien aan burgers dat het in brand steken van auto's niet getolereerd wordt. Dit moet het veiligheidsgevoel bevorderen, het vertrouwen in de overheid versterken en moet voorkomen dat een brandende auto als voorbeeld dient voor nieuwe branden. Dit vraagt om voldoende blauw op straat, een snelle respons op een brand en het snel opruimen van de brandende auto of de restanten ervan. De inzet van de vuurwerktreinen, onder meer in Den Haag en Leiden, draagt hieraan bij.

Het district Utrecht Zuid had zich specifiek voorbereid op autobranden via de inzet van AE en verkenners (2 verkenners werden ingezet vanuit het KLPD). Benzinepomphouders werden vooraf gealerteerd, een bluswagen was permanent aanwezig op een centrale uitvalsbasis en op diverse locaties was sprake van cameratoezicht. Er was een inwinplan voor informatie.

In Den Haag zijn na de jaarwisseling een aantal grootschalige buurtonderzoeken uitgevoerd om zaken met betrekking tot autobranden op te lossen. Dit gebeurde in enkele zaken met enig succes. Het maakte burgers daarbij duidelijk dat de politie er stevig bovenop zat, wat positief lijkt te zijn ontvangen door veel van hen.

De ervaringen uit deze en afgelopen jaarwisselingen maken duidelijk dat in de respons lokaal maatwerk nodig is. Kernemelenten in de respons zijn: centrale coördinatie van de respons, goede samenwerking tussen alle betrokken partijen, het afstemmen van maatregelen op elkaar (blussen, opsporen, aanhouden, vervolgen, straffen) en de combinatie van preventieve en repressieve maatregelen.

De balans opgemaakt na de jaarwisseling: hoe nu verder

Dat een gerichte aanpak succesvol kan zijn blijkt uit de ervaringen in Den Haag: het aantal autobranden tijdens de jaarwisseling 2008/2009 was met 52 minder dan de helft van het aantal in het jaar daarvoor (109). In Utrecht, waar de meeste districten geen specifieke maatregelen met betrekking tot autobranden genomen hadden, steeg het aantal van 20 naar 42.

De ervaringen in Veen en elders leren dat het betrekken van burgers bij het aanpakken van autobranden erg belangrijk kan zijn. Een dergelijke aanpak lijkt vooral van toepassing op sociaal hechte gemeenschappen. Dit kan gelden voor een dorp, maar ook voor bepaalde volkswijken. In grote steden kan door samenwerken met burgers mogelijk ook nog meer worden bereikt in het voorkomen van problemen tijdens de jaarwisseling, wat natuurlijk breder is dan autobranden.

Gesuggereerd is dat meer inlichtingenwerk van tevoren op bepaalde 'hot spots' eraan kan bijdragen om autobranden te voorkomen. Op internetfora kan mogelijk al het één en ander

worden gesignaleerd. De koppeling tussen de politie op straat, verkenningseenheden en interventie-eenheden, en de intelligence moet snel en goed zijn, zodat er direct kan worden gereageerd op nieuwe informatie.

Vanuit de politie Den Haag is gesuggereerd om meer surveillance te voet uit te voeren. En om een ‘smoelenboekje’ te hebben van bekende daders, om hen te herkennen en in de gaten te houden op straat, zoals men ook voor voetbalhooligans heeft. Vanuit de brandweer is gesuggereerd om hen ook een ‘ogen en oren’-functie te laten hebben, omdat zij vooral in de buitengebieden eerder ter plaatse zijn. Dit is het overwegen waard, met inachtneming van de focus op het primaire brandweerwerk en de persoonlijke veiligheid van brandweerpersoneel.

Een ander aandachtspunt is het opbouwen en vasthouden van kennis en ervaring bij het aanpakken van de autobranden. Dit houdt op de eerste plaats in dat teams die zich richten op autobranden kennis opbouwen. In de tweede plaats is belangrijk om de bekende daders in beeld te houden. Dit is vooral een taak voor wijkagenten, maar ook voor de RID. Ontwikkelingen in het gedrag kunnen sneller worden gesignaleerd.

Het verzamelen en koppelen van informatie is een veel genoemd verbeterpunt. Vooral het met de netwerkpartners samen uitwisselen van informatie moet beter. Daarvoor moet goed in beeld zijn wie de netwerkpartners zijn. Centrale verzameling en koppeling van informatie over autobranden kan nog meer winst opleveren. En daarnaast moet de politie de durf tonen om netwerkpartners zoals jongerenwerkers en het milieubeheer om informatie te vragen.

In sommige situaties kan het riskant zijn om veel aandacht te vragen voor het voorkomen en aanpakken van autobranden, omdat dit acties juist in de hand kan werken. In Veen is dit jaar gebleken dat gerichte acties om autobranden te voorkomen prima samen kunnen gaan met een meer constructieve, open houding vanuit de lokale overheid naar de bevolking. Aandachtspunt is dat de maatregelen niet eenzijdig gericht moeten zijn op de opsporing- en handhavingkant en dat de overheid open moet staan voor geluiden uit de bevolking.

Allochtone daders vormen een doelgroep waar mogelijk nog nieuwe maatregelen voor ontwikkeld moeten worden. Zo kunnen buurtvaders en moskeeën mogelijk bijdragen aan het bespreekbaar maken van de problematiek en het toezien op het gedrag van potentiële daders. Ook jongerenwerkers en straathoekwerkers kunnen daar een bijdrage aan leveren. Dit wordt op sommige plekken in Nederland al gedaan, en breder dan alleen gericht op het voorkomen van autobranden.

Een laatste aandachtspunt betreft de risico's die optreden rondom de autobrand. Voor brandweertaken kan er een gevaarlijke situatie ontstaan als omstanders hen bekogelen of anderszins belagen. Het snel tot aanhouding van een verdachte overgaan kan leiden tot een tegenactie van de groep eromheen, zo bleek dit jaar in Veen. Dit maakt het van groot belang om snel met voldoende (politie)personeel aanwezig te zijn bij een autobrand. Door vooraf potentiële locaties in beeld te brengen, politiecapaciteit te spreiden en tijdens de jaarwisseling patronen van brandstichting te volgen kan effectief en tegelijk zo veilig mogelijk worden opgetreden door de hulpdiensten.

7. Conclusies en aanbevelingen

Hoe ziet de balans van de jaarwisselingproblematiek er uit na drie onderzoeken en het rapport van een landelijke commissie? Het is duidelijk dat er de afgelopen drie jaar een bewustwording heeft plaatsgevonden: de jaarwisselingproblematiek is op de agenda van het bestuur terechtgekomen en de consensus is gegroeid dat wijdverbreid vandalisme, vernielingen en geweld rond de jaarwisseling niet normaal zijn. De aandacht die in de afgelopen drie jaren is opgebouwd voor het verloop van de jaarwisseling heeft via verschillende kanalen geleid tot meer overheidsinspanningen en tot een intensivering en verbetering van de aanpak van dit grote risico-evenement.

In kwantitatieve zin zijn er rond de jaarwisseling 2008/ 2009 op de meeste plaatsen minder incidenten geweest en is er minder schade veroorzaakt dan bij de jaarwisseling ervoor, die mogelijk mede als gevolg van de toen heersende mist gekenmerkt werd door een groot aantal incidenten. Maar de woorden “rustig” en jaarwisseling gaan nog steeds niet samen: het aantal incidenten is nog steeds hoog in vergelijking met andere momenten in het jaar, het ligt op hetzelfde inmiddels als onacceptabel bestempelde niveau als in de jaren voor die mistige jaarwisseling 2007/ 2008. Het is daarom te vroeg om te spreken van een trend in de goede richting.

Er zijn wel veelbelovende ontwikkelingen te melden. De verhoogde aandacht voor de jaarwisseling heeft zich op zowel lokaal als regionaal niveau vertaald in een verhoogde aandacht voor tijdige en gemeenschappelijke, multidisciplinaire voorbereidingen. Er worden projectorganisaties op gemeenteniveau gevormd. Er worden thematische bijeenkomsten gehouden (onder meer van regionale colleges en ambtelijke voorportalen daarvan) waarin ambtelijke stukken worden besproken en aandacht wordt geschonken aan evaluaties van de vorige jaarwisseling, aan het rapport van de Commissie Overlast Jaarwisseling en aan de Politieacademie-onderzoeken. Door de algemene en regionale aandacht voor de jaarwisseling is een politiek-maatschappelijk klimaat ontstaan in de sfeer van ‘een goede burgemeester is op de jaarwisseling voorbereid’. Dat heeft ook tot gevolg dat gemeenten, die problematische jaarwisselingen teveel op hun beloop laten, onderschatten of bagatelliseren, beginnen op te vallen.

Op veel plaatsen troffen we hard en enthousiast werkende projectorganisaties aan, die met een ‘*getting the job done*’-attitude werkten aan de voorbereidingen. Dat heeft gunstige effecten gehad en projectstructuren lijken onmisbaar voor de aanpak van de jaarwisseling. Door op tijd te beginnen in een projectstructuur, kan goed gekozen momenten gestalte worden gegeven aan de voorbereiding van preventieve en repressieve maatregelen en aan de communicatie met betrokkenen.

Er zijn meer initiatieven dan voorheen genomen gericht op hotspots en hotshots, er is meer gebruik gemaakt van camera’s. De casus van de aanpak van autobranden in Den Haag laat zien dat het mogelijk is met een gerichte aanpak een aanmerkelijke vermindering teweeg te brengen.

Er worden wel kanttekeningen geplaatst in het veld: volgens sommigen bestaat het gevaar dat te veel tijd en energie wordt gependend aan de jaarwisseling, omdat de risico’s soms te hoog worden ingeschat en de neiging lijkt te ontstaan te weinig restrisico’s te willen accepteren. De – terecht - toegenomen aandacht voor de jaarwisseling betekent uiteraard niet dat normale principes van risico- en crisismanagement niet zouden gelden. Overigens, op diverse plaatsen

is gebleken dat de jaarwisseling niet alleen een risico is, maar ook een kans biedt om de plaatselijke verhoudingen tussen overheid en burgers te verbeteren.

Er zijn ervaringen opgedaan met het zogeheten supersnelrecht. In totaal zijn 33 zaken volgens deze procedure behandeld, wat heeft geresulteerd in 30 veroordelingen. Vanwege de geringe absolute omvang kan het objectieve effect alleen maar gering geweest zijn. De ruime berichtgeving over deze maatregel kan en zal wel hebben bijgedragen aan het beeld dat de pakkans toeneemt – zeker als dit op lokaal niveau wordt bevestigd door mediaberichten in de lokale krant, mededelingen van de wijkagent en zichtbaar opgehangen camera's. Er zijn wel goede lessen getrokken voor andere momenten en jaarwisselingen. De belangrijkste luiden dat deze procedure het best past bij eenvoudige zaken die weinig of geen verder onderzoek vergen. Dat zijn echter niet de typen delicten waarvoor deze strenge maatregel bedacht is. Voorts dient de organisatie erop ingericht te worden. Dat vergt zakelijke maatregelen, zoals vooroverleg in de driehoek en de beschikbaarheid van politiepersoneel om processen-verbaal af te ronden op 1 januari. Slim straffen is mogelijk belangrijker dan snel straffen.

De vuurwerkproblematiek blijft hardnekkig. Het is helder dat de aanpak van vuurwerkrisico's verder strekt dan ons eigen land. Vrijwel elk dorp en elke wijk met uitbundige vieringen van de jaarwisseling kent vuurwerktoerisme: mensen die naar België op en neer rijden om een forse hoeveelheid vuurwerk in te kopen. De cultuur dat illegaal vuurwerk normaal wordt gevonden is en blijft een moeilijk dilemma. Er komt meer aandacht voor alternatieven voor de huidige gewoonte dat particulieren overal vrijelijk vuurwerk kunnen afsteken.

Door de toegenomen aandacht voor de jaarwisseling is ook meer zicht ontstaan op goede werkwijzen. Het is niet altijd mogelijk een direct causaal verband te leggen tussen specifieke maatregelen en een lokaal beter verloop van de jaarwisseling. Het is duidelijk dat een traditie zich niet in 1 jaar laat ombuigen. Er is, mede als gevolg van onze onderzoeken en het rapport van de Commissie Overlast Jaarwisseling, inhoudelijk in de praktijk een orthodoxe lijn ontstaan over een adequate aanpak. Het gaat op hoofdlijnen om het volgende:

- Label de jaarwisseling als risicogebeurtenis, in elk geval op regionaal niveau en waar van toepassing op lokaal niveau. Begin daarom op tijd met de voorbereidingen en breng daartoe de goede partners bij elkaar op verschillende niveaus, inclusief waar nodig het microniveau (regio, gemeenten, wijk, plein, stooklocatie).
- Zorg voor een hogere pakkans. Dit vergt informatie en een daarop gebaseerde aanpak van risicolocaties (hot spots) en risicogroepen en –personen (hot shots) met gebruikmaking van verkenning en gerichte interventietactieken. Hierbij blijken preventie (waarschuwen van daders, fysieke maatregelen en extra toezicht op risicolocaties, waaronder mogelijk cameratoezicht) en repressie (gerichte aanhoudingen, verhalen van schade, lik-op-stuk) elkaar aan te kunnen vullen.
- Werk samen met bewoners: goede communicatie en het mobiliseren van maatschappelijke steun is meer dan het halve werk. Gebruik daarbij sleutelpersonen waar mogelijk. Het is voor de autoriteiten de kunst om burgerparticipatie te stimuleren en zodanig in te zetten dat de overheidsmaatregelen en de burgerinitiatieven een toegevoegde waarde hebben ten opzichte van elkaar
- Werk van het begin in een multidisciplinaire projectstructuur. De aanpak van de jaarwisseling blijkt in de praktijk vooral een zaak van bestuurlijke autoriteiten en politie. Dat moet ook zo blijven. Daarnaast moeten andere partners, zoals

brandweer (rood) en geneeskunde (wit), maar ook welzijn- en jongerenwerkers hun rol spelen.

Bij de geconstateerde vooruitgang is een aantal kanttekeningen te maken:

- Er is, ook daar waar sprake is van gelijksoortige problematiek, een grote variatie tussen regio's en gemeenten binnen regio's met betrekking tot de aandacht voor de jaarwisselingproblematiek, de formulering van een aanpak, de multidisciplinariteit van de aanpak en de toepassing van goede werkwijzen
- Er is nog maar zelden sprake van het leggen van een verbinding tussen de jaarwisselingproblematiek en alledaagse orde- en veiligheidsproblemen die vaak ten grondslag liggen aan de onveiligheid bij de jaarwisseling. Daarop zijn twee uitzonderingen: de aangescherpte aandacht en aanpak van zogeheten drankketen in onder meer de *bible belt*, en de landelijke structurele aanpak van geweld en agressie tegen hulpverleners. Ook op andere thema's zijn er duidelijke verbanden die aandacht behoeven: overmatig gebruik van alcohol door jongeren op het platteland, de verhouding tussen bepaalde groepen en autoriteiten en de angst voor het doen van meldingen
- Op veel locaties ontbreekt een meerjarenperspectief of is het niet zichtbaar. De aandacht voor de jaarwisseling dient op locaties met een 'lastige' jaarwisseling altijd gepaard te blijven gaan met een meerjarenperspectief en met voorzichtige oordelen over een rustig verloop of geboekte vooruitgang. De problemen laten zich namelijk niet in één of twee jaar keren. De jaarwisseling is een risico-evenement dat om permanente aandacht vraagt. Continuïteit van de maatregelen is belangrijk

De verhoogde aandacht voor de jaarwisseling gaat gepaard met het opstellen van overzichten op verschillende niveaus (gemeente/wijk, regio, landelijk): over schade, aanhoudingen, verwondingen, brandstichtingen, geweldgebruik tegen hulpverleners en vuurwerkincidenten. Er raakt zo steeds meer informatie bekend, maar het gaat in veel opzichten om een wirwar van gegevens waaruit geen trends vallen op te maken en waaraan moeilijk conclusies kunnen worden verbonden. Zowel wat betreft direct schade aan publieke en private eigendommen als indirecte kosten in de vorm van preventieve maatregelen en personeelsinzet is er geen duidelijk beeld. Pleidooien voor eenduidige en landelijke registraties van incidenten en gebeurtenissen hebben geleid tot een snelle informatieverzameling die een overhaaste indruk maakte, onder meer omdat geen gebruik is gemaakt van gegevens die al beschikbaar waren uit eerdere jaren. Daarbij is zwaar geleund op politiegegevens en is de politieorganisatie zwaar belast. Bij het ontbreken van eenheid van analyse en onduidelijkheid over gehanteerde maatstaven wordt het risico op onvolledige of verkeerde interpretaties dan groot, temeer daar later meer gedetailleerde gegevens beschikbaar komen.

Aanbevelingen: blijven leren

De aanbevelingen uit onze eerdere onderzoeken en die van de Commissie Overlast Jaarwisseling zijn nog steeds actueel. We hebben niet de neiging daar veel nieuwe aanbevelingen aan toe te voegen. Essentieel is de hantering van een meerjarenperspectief en een benadering die gericht is op een permanent leerproces. Doorgaan met de goede werkwijzen die nu bekend zijn en deze verder verbeteren en uitwisselen is relevanter dan nieuwe maatregelen verzinnen of de focus verschuiven naar een landelijke aanpak van vuurwerkoverlast. Continueren van een combinatie van preventie en repressie, specifiek gericht op hotspots en hotshots, met gebruikmaking van camera's, een lik-op-stuk benadering en schadeverhaal blijven van belang. Wel denken we dat het voor de toekomst belangrijk is om:

1. De jaarwisseling lokaal, regionaal en landelijk op de agenda te houden, routine te voorkomen en te bevorderen dat:
  - a. tijdig, multidisciplinair (met bestuur en politie als trekker) en met participatie van burgers een aanpak geformuleerd wordt op basis van realistisch risicomanagement
  - b. kennis en ervaringen over goede werkwijzen en succesvolle interventiestrategieën binnen en tussen regio's worden uitgewisseld
2. Jaarlijks (bijvoorbeeld in maart) onder regie van de minister van BZK een ambtelijk overzichtsrapport met landelijke kerncijfers te publiceren, zodat trends in kaart gebracht kunnen worden. We raden aan om daar een landelijke multidisciplinaire bijeenkomst aan te koppelen, gericht op de uitwisseling van ervaringen en het delen van kennis
3. Driejaarlijks, in opdracht van de minister van BZK, een overzichtsstudie uit te brengen op basis van de jaarlijkse overzichtstrapportages en aanvullend regionaal verzamelde gegevens met aandachtspunten onder meer gericht op actuele ontwikkelingen
4. Vaker dan nu het geval is de verbinding te leggen tussen jaarwisselingproblematiek en dagelijkse problematiek, bijvoorbeeld waar het gaat om overmatig gebruik van alcohol door jongeren op het platteland, de verhouding tussen bepaalde bevolkingsgroepen en autoriteiten en de angst voor het doen van meldingen
5. Op realistische wijze te communiceren over de jaarwisseling en daarbij het woord "rustig" te vermijden. De communicatie moet gericht zijn op een 'normale' en dus veilige jaarwisseling. De communicatie op landelijk, regionaal en lokaal niveau dient op elkaar afgestemd te zijn.

Bijlage 1: Deelnemers bijeenkomsten november 2008 en maart 2009

Expertmeeting Jaarwisseling, Driebergen, 26 november 2008

Politie Groningen

Henk Dijkstra

Politie Friesland

Kees Smeltekop en Jaap Zwartepoorte

Politie Drenthe

Harry van der Meer

Politie IJsselland

Hans Broeks

Peter Mulder

Politie Noord- en Oost Gelderland

Peter Tesselaar

Politie Utrecht

Chantal den Uijl

Politie Noord-Holland

(mede namens politie Zaanstreek-Waterland, Noord-Holland-Noord en Kennemerland)

Peter Mooij

Politie Gooi- en Vechtstreek

Eric Wobbes

Politie Haaglanden

Robbert Wattez

Politie Hollands-Midden

Adrie Wensveen

Politie Rotterdam-Rijnmond

Frank Filius

Ronald Weydema

Politie Zuid-Holland-Zuid

André Tolenaars

Politie Midden-West Brabant

Bruce Bhawan

Fred van Gisteren

Politie Zeeland

Anne Ridderbos

Anne Midavaine

Ton Epskamp

Korps Landelijke Politie Diensten

Cor de Haas

LOCC/Ministerie van BZK

Peter Goudsmits

Joris Kroon

Politieacademie

Frank Scheffer

Otto Adang

Wim van Oorschot

Seminar Jaarwisseling, Apeldoorn, 17 maart 2009

Politie Amsterdam-Amstelland

Rob Hamersma

Politie Brabant-Noord

Sanne van Esch

Hans Floris

Politie Drenthe

Marc Rundervoort

Coen Smit

Melanie Veltmaat

Politie Flevoland

Annemarie Reijneveld

Fred Willemsen

Politie Friesland

Piet Zantman

Politie Gelderland-Midden

Henk van den Adel

Gert Jan van Kalkereren

Ruud Romp

Politie Gelderland-Zuid

Martin de Bruin

Martijn Hackert

Hans van den Heuvel

Jasmijn Ross

Politie Gooi- en Vechtstreek

Michel Rijnbeek

Politie Groningen

Henk Dijkstra

Politie Haaglanden

Hans Bogaarts

Simon Rotteveel

R. Stoffer

Eva Vahrmeijer

Politie Hollands Midden

Mariëtte Beekman

Jaco van Hoorn

Rob Kool

Hans Stolk

Roel Veenstra

Politie Noord- en Oost-Gelderland

Harm Baarslag
Paul Bergman
Jaap Henk Holland
Henk Lindt

Politie Korps Landelijke Politie Diensten

Rob Croese
Peter Goudsmits
Stephan Jongmans

Politie Midden- en West-Brabant

Fred van Gisteren
Ron van Heijningen
Henk Hoekstra
Theo van Orsouw

Politieacademie

Halise Aydin
Rodney Bos
Carola Bremer
Mariska van Diepen
Sigrid Dikken
Harry Lassche
Tony Mouw
Ad Nieuwdorp
Gerard Olthof
Piet Schneider
Chris Slot
Henk van Straten
Jan Willem Veenendaal
Monique Wiltink

Politie Rotterdam-Rijnmond

Pauline Beijersbergen
Hans Boersma
Milena Bruns
Hans Campo
Ron Groeneveld
Koos van Holstein
Desiree Kuijer
Alex van der Plas
Robbie Quispel
Rein van Ravenzwaaij
Ilja de Ragt
Bas de Rooter
Mark Schuurman
Alice Taai

Jan de Vos
Edwin de Wit

Politie Utrecht

Dhr. J.L. de Groot
Ger Huijer
Chantal den Uijl

Politie IJsselland

Jean Louis Becker
Edwin Dorland

Politie Zaanstreek Waterland

Nico van Diepen
Jos van 't Hof
Sake Tuinsma

Politie Zeeland

Arie Graafland
Johan Kasse
Carlos van Kruijssen
Cees Nieuwenhuijzen
Anne Ridderbos
Leen Schouls
Wim van Tol

Politie Zuid-Holland-Zuid

Ivo Advocaat
Karin Been
Eugene Geerders
Nico Slikboer
André Tolenaars
Claudia Visic

Gemeente Amersfoort

Mw. H.H.J. Wortman

Gemeente Bergen op Zoom

Dhr. J.P.L. Bogers

Gemeente Beverwijk

Dhr. H. Grootes

Gemeente Halderberge

Commandant Brandweer de heer P.A.M.P. Beesems

Gemeente Heerlen

Dhr. R.H.J. Conemans

Gemeente Hoogeveen

Mw. J.M. Bos
Mw. D.B. Bruijn
Dhr. R.J. Tolman
Mw. A. Torenvlied

Gemeente Maassluis

Dhr. R. van der Linden

Gemeente Meppel

Mw. J. Liezen

Gemeente Nijmegen

Mw. V.W. Withagen

Gemeente Purmerend

Mw. M. van Vliet

Gemeente Staphorst

Burgemeester dhr. J.D. Alssema

Gemeente Wolden

Burgemeester dhr. P.H. Snijders

Gemeente Zaltbommel

Mw. F.T.M. Boelaars
Dhr. C. Haverhals
Mw. C.M.D. Kemmeren
Dhr. A.W.J. van Wal

Gemeente Zeewolde

Dhr. R. de Haas
Dhr. L.V. Roke

Eventa B.V. Organisatie en Advies

Dhr. S.R. Bredewold

GHOR

Dhr. M.H.H. de Laat

Koninklijke Marechaussee

Dhr. H.M. Luijk
Dhr. W.M. Schouten
Dhr. P. Schrauwen
Dhr. A.H. Tiemens

Ministerie van BZK

Dhr. J.H.J. Smit
Mw. A.A. Yachouha Swieringa

Segment Groep

Dhr. R. Vorst

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

Dhr. R.P. Berkhout

Bijlage 2 : Interviews: respondenten casusgemeenten

Den Haag:

Dhr. E. Berg (gemeente Den Haag, Ambtelijk Coördinatieorgaan Oud en Nieuw)
Dhr. J. de Jong (gemeente Den Haag, voorzitter Ambtelijk Coördinatieorgaan Oud en Nieuw)
Dhr. G. Van Opstal (Veiligheidsregio Haaglanden)
Drs. Theo G. van der Plas, EMPH (Adjunct-directeur Informatie en Ondersteuning, Algemeen Commandant Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden)

Leiden

Mevr. B. Wolters (programmamanager Veiligheid gemeente Leiden)
Dhr. D. van der Zeijden (medewerker Openbare Veiligheid gemeente Leiden)

Schiedam

Dhr. M.F.M. Caris (Beleidsadviseur Rampen en Crisismanagement, gemeente Schiedam)
Dhr. K. Zeebregts (Beleidsadviseur Veiligheid gemeente Schiedam)

Veen

Dhr. T.L.M. van Orsouw (Teamchef Altena)

Evaluatiebijeenkomst Jaarwisseling Veen, 3 maart 2008

Dhr. J.P. Ekstein, (Plaatsvervangend districtschef politie Oosterhout)
Dr. W.A.M. Gijbels (Gebiedsofficier Openbaar Ministerie arrondissementsparket Breda)
Dhr. J. de Kock (Teamleider buitendienst gemeente Aalburg)
Dhr. A.M.T. Naterop (Burgemeester gemeente Aalburg)
Dhr. C.A. Noorloos (Communicatieadviseur gemeente Aalburg)
Dhr. D. Schouten EMPM (Plaatsvervangend korpschef politie Midden- en West-Brabant)
Dhr. T.L.M. van Orsouw (Teamchef Altena)
Dhr. F. Tas (docent Recht Politieacademie)
Prof. dr. P.W. Tops (Hoogleraar Bestuurskunde en lid College van Bestuur Politieacademie)
Dhr. J. Westerlaken (Ambtenaar openbare orde en veiligheid gemeente Aalburg)

Voorschoten

Dhr. R Esser (Brigadier/ coördinator werkgroep jaarwisseling)
Dhr. W.B. Ingen-Schenau (Uitvoerend teamchef Voorschoten)

Zaltbommel

Dhr. A. van den Bosch (Burgemeester)
Dhr. E. Pals (Coördinator openbare orde politieteam Bommelerwaard)

Zeeland

Dhr. J.S. Dalebout (Districtschef Zeeuws-Vlaanderen)
Dhr. A.J. Huisman (Burgemeester Reimerswaal)
Dhr. J.de Feijter (Teamchef CIE)
Drs. J. Kasse MCDm (Districtschef Walcheren)
Dhr. J.A.H. Lonink (Burgemeester Terneuzen)
Dhr. J. Meijering (Brandweercommandant Terneuzen)
Dhr. J. Valente (Officier van Justitie)
Dhr. C.E. van Wely (Teamchef Kapelle/Reimerswaal)
Dhr. M. Willemsen (Ambtenaar Openbare Orde, gemeente Middelburg)

Bijlage 3: Bronnen casusonderzoek

Casus Schiedam

Beleidsstukken:

- Evaluatie jaarwisseling 2008/ 2009

Casus Veen

Beleidsstukken:

- Draaiboek bestuurlijk handelen eindejaarsactiviteiten gemeente Aalburg 2008/ 2009

Casus Zaltbommel

- “Openbare Orde tijdens de jaarwisseling” Brief burgemeester aan de gemeenteraad, maart 2009
- “Evaluatie Oud en Nieuw 2008-2009”. Rapport gemeente Zaltbommel 24 maart 2009

Casus Leiden

Beleidsstukken:

- Evaluatie jaarwisseling 2007- 2008
- Draaiboek gemeente jaarwisseling 2008/ 2009

Casus Voorschoten

Beleidsstukken:

- Draaiboek politie jaarwisseling 2008/ 2009

Mediaberichten:

- **“Net als elk weekeinde, maar dan wat sterker”** de Volkskrant, zaterdag 3 januari 2009

Casus Eemdijk

- Draaiboek jaarwisseling district Eemland Noord, Politie Utrecht, december 2008
- Regionale evaluatie jaarwisseling 2008-2009, Politie Utrecht, 28 april 2009
- Evaluatie jaarwisseling district Eemland Noord 2008-2009

Casus Haaglanden

Beleidsstukken:

- Evaluatie jaarwisseling 2007- 2008
- Beleidskader jaarwisseling 2008/ 2009
- Voorlopige evaluatie jaarwisseling 2008/ 2009
- Bijlage praktische uitgangspunten aanpak jaarwisseling 2008/ 2009

Mediaberichten:

- **“Misdragen wordt moeilijker tijdens deze jaarwisseling - Van Aartsen beschouwt oud en nieuw als crisissituatie”** AD/Haagsche Courant, woensdag 31 december 2008
- **“Sms-alert een succes - Opvolger Burgernet maakt nog meer mogelijk”** AD/Haagsche Courant, woensdag 10 december 2008
- **“Speciale bril voor broeders”** AD/Haagsche Courant, dinsdag 9 december 2008

- **“Prachtouders zorgen voor leuk feest”** AD/Algemeen Dagblad, zaterdag 27 december 2008
- **“Wat is het? - Direct de cel in en pas maandag weer op straat”** AD/Haagsche Courant, maandag 27 oktober 2008
- **“Jacht op illegale knallers”** AD/Haagsche Courant, maandag 8 december 2008
- **“Elke 5 minuten gaat het mis”** AD/Algemeen Dagblad, 2 vrijdag 2009
- **“800 man opgepakt met Oud en Nieuw”** de Volkskrant, Januari 2, vrijdag 2009
- **“Geen grip op straattuig; Agenten en brandweerlieden bestookt met vuurwerk en stenen. “Officiële feesten wel vrij van rottigheid”** De Telegraaf, vrijdag 2 januari 2009
- **“Wat is het? - Direct de cel in en pas maandag weer op straat”** AD/Haagsche Courant, maandag 27 oktober 2008

Casus Zeeland

Beleidsstukken:

- Algemeen draaiboek jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Borsele jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Middelburg jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Vlissingen jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Tholen jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Hulst jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Kapelle jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Goes jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Noord-Beveland jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Sluis jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Schouwen jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak werkgebied Recherche jaarwisseling 2008-2009
- Plan van aanpak arrestantenafhandeling en vervoer jaarwisseling 2008-2009
- Totaal resultaten Evaluatie Jaarwisseling versie 3 2008- 2009
- Persberichten regio Zeeland

Mediaberichten:

- Toch nog voor duizenden euro's schade door Emile Calon. zaterdag 03 januari 2009 | 06:26 | Laatst bijgewerkt op: maandag 05 januari 2009 | 04:54
- Jaarwisseling verloopt vrij rustig door Piet Kleemans. vrijdag 02 januari 2009 | 08:36 | Laatst bijgewerkt op: zondag 04 januari 2009 | 01:35
- Brandweer en politie tevreden door Emile Calon. vrijdag 02 januari 2009 | 08:35 | Laatst bijgewerkt op: vrijdag 02 januari 2009 | 13:39
- Sfeervolle jaarwisseling vrijdag 02 januari 2009 | 08:32 | Laatst bijgewerkt op: vrijdag 02 januari 2009 | 08:55
- Jaarwisseling verloopt vrij rustig door Frank Balkenende. vrijdag 02 januari 2009 | 08:32 | Laatst bijgewerkt op: vrijdag 02 januari 2009 | 08:43
- De binnenstad leeft ondanks The Ballroom door Frank Balkenende. vrijdag 02 januari 2009 | 08:07 | Laatst bijgewerkt op: maandag 05 januari 2009 | 16:49
- Extra politie Zaamslag werpt vruchten af door Raymond de Frel. vrijdag 02 januari 2009 | 07:57 | Laatst bijgewerkt op: vrijdag 02 januari 2009 | 08:02

- Rustige jaarwisseling in Zeeuws-Vlaanderen donderdag 01 januari 2009 | 14:57 |
Laatst bijgewerkt op: donderdag 01 januari 2009 | 15:02
- Schade 66.000 euro voor Walcherse gemeenten woensdag 14 januari 2009 | 13:20 |
laatst bijgewerkt op: woensdag 14 januari | 13:22

Over de auteurs

Prof. Dr. Otto M.J. Adang is sinds 2004 lector Openbare Orde en Gevaarbeheersing aan de Politieacademie, waar hij al sinds 1998 leiding gaf aan het door hem opgezette onderzoekprogramma Geweld- en gevaarbeheersing in conflictsituaties, gericht op de interactie tussen politie en publiek in potentieel gewelddadige en gevaarlijke situaties. Hij is tevens gasthoogleraar aan de School of Psychology van de Universiteit van Liverpool, Verenigd Koninkrijk (sinds 2004) en aan de Polishögskolan in Solna, Zweden (sinds 2006). Hij verricht onderzoek en adviseert politiekorpsen in een groot aantal landen waaronder Argentinië, België, Duitsland, Groot Brittannië, Oekraïne, Portugal, Zwitserland en Zweden. Hij is auteur van een groot aantal boeken en artikelen op het terrein van public order management en politieel geweldgebruik, waaronder *Hooligans, autonomen, agenten* (1998), *Policing Euro 2000* (2001, met Christine Cuvelier), *Beheersing van gevaar* (3e druk 2005, met Jaap Timmer), *Met alle geweld leren* (2005) en *Hoezo Rustig?!* (2007, met Edward van der Torre).

Drs. Saskia E. Bierman is psycholoog en docent aan de Politieacademie op de school voor Gevaar- en Crisisbeheersing. Ze combineert het doen van onderzoek met het verzorgen van onderwijs. Recentelijk heeft ze een bijdrage geleverd aan het onderzoek “Bezinning op grootschalige ordehandhaving”, een onderzoek naar de werkwijze van de Mobiele Eenheid.

Wim A. J. van Oorschot is hoofdinspecteur van politie en programmamanager van het Lectoraat Openbare Orde & Gevaarbeheersing van de Politieacademie en houdt zich bezig met kennisontwikkeling op (inter)nationaal niveau t.b.v. de politiepraktijk en het onderwijs. Hij begon ruim 30 jaar geleden als agent bij de gemeentepolitie en werd na 10 jaar leidinggevende, o.a. als plv. korpschef van de gemeentepolitie Deventer en lid van de districtsleiding binnen de regiopolitie IJsselland. Wim's affiniteit ligt bij de openbare ordeproblematiek; van kleinschalige gevaarsituaties tot grote risicovolle gebeurtenissen en incidenten. Ruim 20 jaar kwam hij met de ME in het hele land, als Algemeen Commandant had hij de leiding over de politieinzet bij grote calamiteiten. Hij werkte vier jaar lang op (inter)nationaal niveau aan de voorbereiding, coördinatie en evaluatie van EURO 2000. Daarna heeft hij voor de Politieacademie nieuwe opleidingen en trainingsconcepten over openbare orde handhaving ontwikkeld en opgestart voor bachelors, masters en leidinggevenden.

Dr. Edward J. van der Torre is politieonderzoeker en criminoloog. Hij promoveerde op het proefschrift *Politiewerk: Politiestijlen, community policing, professionalisme* (1999). Hij ontving hiervoor de Van Poelje Jaarprijs 1999. Van der Torre combineert onderzoek naar criminaliteit met beleidsonderzoek. Het overgrote deel van zijn publicaties is gebaseerd op intensief veldwerk op strategisch en op straatniveau. Dit komt onder meer tot uitdrukking in boeken over de politieorganisatie en politieleiderschap, over urbane ongeregelde heden en voetbalgeweld, over urbane criminaliteit en over eerwraak. De door Van der Torre ontwikkelde Strategische Drugsanalyse en Strategische Veiligheidsanalyse benutten straatkennis bij het optimaliseren van het beleid. Van der Torre publiceert elk jaar meerdere boeken. Recent verscheen *Wapengeweld en Straatroof* (Boom Juridische Uitgevers, 2008) en in 2007 onder meer *Lokale Politiechefs* (Elsevier, Politie & Wetenschap). Hij is mederedacteur van de overzichtsbundel *Politie: Studies over haar organisatie en werking* (Kluwer, 2007). Binnenkort verschijnen: *Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden* (Elsevier, 2008, Politie

& Wetenschap) en *Blauw Relas: Verhalen over het vakmanschap van politiebazen* (2008, uitgave Politieacademie).

Drs. Syan D. Schaap (1978) is sinds 2004 werkzaam bij het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement als senior onderzoeker-adviseur. Syan Schaap heeft zich als bestuurskundige gespecialiseerd in veiligheidsanalyses, lokaal veiligheidsbeleid, veiligheid rond evenementen, interactieve beleidsvorming en de voorbereiding op rampen en crises. Hij houdt zich bij het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement verder onder meer bezig met evaluaties van incidenten en het uitvoeren van risicoanalyses. Hij is hoofdauteur van de COT-publicatie *Veilige evenementen. Ontwikkelingen risico's en maatregelen* (2009). Syan Schaap adviseerde diverse gemeenten over specifieke evenementen, het evenementenbeleid en/of de vergunningverlening. Tevens is hij betrokken bij onderzoek naar polarisatie en radicalisering in gemeenten en regio's. Syan Schaap voert ook regelmatig projecten uit op het gebied van veiligheids- en crisismanagement voor onderwijsinstellingen. Hij heeft onder meer opdrachten uitgevoerd voor ministeries, gemeenten, veiligheidsregio's, non-profitorganisaties, onderwijsinstellingen en bedrijven.

Drs. Kim Vermeulen is socioloog en docent aan de Politieacademie op de school voor Gevaar- en Crisisbeheersing. Als docent is zij onder andere verantwoordelijk voor trainingen in leiderschap. Recentelijk heeft ze een bijdrage geleverd aan het onderzoek "Bezinning op grootschalige ordehandhaving", een onderzoek naar de werkwijze van de Mobiele Eenheid.

Desirée J.M.I. Visser MSc studeerde Criminologie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam en volgde de Master jeugdcriminologie. In februari 2007 studeerde zij af op een onderzoek naar de overlast van de jeugd in een wijk in Gouda. Zij liep daarvoor stage bij de politie in Gouda. Gedurende haar studie heeft zij tevens meegeschreven aan een hoofdstuk in *Jeugd & Politie*, een bundel voor het politieonderwijs (Elsevier, 2007). Desirée is sinds mei 2008 als junior onderzoeker-adviseur werkzaam bij het COT waar zij zich bezig houdt met onderzoek op het gebied van Crisis & Veiligheid. Ze heeft aan verschillende, vaak criminologisch-bestuurskundige onderzoeken, deelgenomen. Onder andere een evaluatie onderzoek naar het gebruik van preventief fouilleren in de binnenstad van Amsterdam. Ook werkte ze mee aan een verkennend onderzoek naar polarisatie en radicalisering in de provincie Flevoland, een onderzoek naar *best practices* in de aanpak van een criminele jeugdgroep in Amsterdam Geuzenveld- Slotermeer, een onderzoek naar de Regeling Toetsing Geweldsbeheersing Politie, een onderzoek naar de (jeugd) problematiek in het centrum van Rotterdam tijdens de koopavond en een evaluatie onderzoek naar het gebruik van cameratoezicht op diverse pleinen in Amsterdam. Verder participeert zij in een onderzoek voor Politie en Wetenschap, naar het gebruik van forensische expertise in de opsporing.

De woorden "rustig" en "jaarwisseling" gaan niet samen. Er is inmiddels sprake van een bewustwording: de jaarwisselingproblematiek is op de agenda van het bestuur terechtgekomen en de consensus is gegroeid dat wijdverbreid vandalisme, vernielingen en geweld rond de jaarwisseling niet normaal zijn. De aandacht die in de afgelopen drie jaren is opgebouwd voor het verloop van de jaarwisseling heeft geleid tot meer overheidsinspanningen en tot een intensivering en verbetering van de aanpak van dit grote risico-evenement. Dit onderzoeksrapport - de afsluiting van een trilogie - geeft de stand van zaken kort en krachtig weer en doet aanbevelingen voor een veilige jaarwisseling.

Oude Apeldoornseweg 41-45
7333 NR Apeldoorn
Postbus 834
7301 BB Apeldoorn

T (055) 539 20 00
F (055) 539 26 25
E info@politieacademie.nl
www.politieacademie.nl